

Nordisk Nordic Pohjoismainen
folkkonst Folk Art kansantaide

Text

Maj Norderman-Hedqvist

Bild

Eva Lis Bjurman

Ulla Wåger

Engelsk översättning

John Hogg

Finsk översättning

Anne Roika-Lindström

Layout

Gudmund Nyström

Tryck

Kungl. Boktryckeriet P A Norstedt & Söner

Stockholm 1968

Adam och Eva-motivet
broderat på åkdyna från Skåne, Sverige.
Dat. 1812.

Adam and Eve-motif, embroidered
on cushion for wagonseat from Scania,
Sweden. Date 1812.

Aatamin ja Eevan kuva, ommeltu
vaunun tyynyyn. Skånesta, Ruotsi.
Vuodelta 1812.

Nordiska museets

bibliotek

Stockholm

N.M:s publ

Vägledn.

Bx A

Form. 114

Nordisk folkkonst

När Artur Hazelius på 1870-talet startade sin insamlingsverksamhet gjorde han hela Skandinavien till sitt insamlingsområde. Tanken att visa nordiskt material framgår med all tydlighet av institutionens namn, Nordiska museet. Museets samlingar från Norge är särskilt rika. Även från Danmark och Finland, Island och Estland har museet ett avsevärt föremålsbestånd, till större delen insamlat före sekelskiftet. Därav har enbart Norge ca 6 000 föremål, Danmark 1 900 och Finland 1 200.

När nordvästra galleriet nu öppnas, efter att länge ha fungerat som studiemagasin för de norska samlingarna, ägnas det i enlighet med Hazelius tanke åt grannländernas material. Föremålen är valda ur den grupp som vanligen går under det svårtolkade namnet *folkkonst*. Det nyvaknade intresset för denna typ av föremål och den flora av hemslöjdsalster, som nu översvämmar marknaden, har gjort denna föremålsgrupp aktuell, och urvalet är i någon mån påverkat av önskan att visa olika material och tekniker av hög kvalitet. Materialet är skiftande, det är trä och järn, ylle och lin, lera och halm, det är snidat, målat, smitt och vävt.

Materialet kan synas heterogent, men alla de här exponerade föremålen har den gemensamma nämnaren att de utgöres av provinsbetonat konsthant-

Nordic Folk Art

When Artur Hazelius started to build up his collections in the 1870's, he took the whole of Scandinavia for his field. The idea of an exhibition on Nordic basis is evident from the name of the institution, Nordiska museet (Nordic Museum). The Museum's collections from Norway are particularly extensive. From Denmark and Finland, Iceland and Esthonia the Museum also has considerable exhibits, mostly collected prior to the turn of the century. From Norway alone there are some 6000 objects, from Denmark 1900 and from Finland 1200. When the North-West Gallery is now opened, after having long served as a depository for the Norwegian collections, it is dedicated in accordance with Hazelius' intentions to Sweden's neighbouring countries.

The objects are selected from the group usually known under the obscure name of *folk art*. On account of the newly awakened interest in this type of objects and the flora of arts-and-crafts products which now inundate the market, the selection has to some extent been influenced by the desire to exhibit materials and techniques of high quality. The materials vary—wood and iron, wool and flax, clay and straw; carved, painted, forged and woven.

The collection may appear heterogeneous, but all objects exhibited have

Pohjoismainen kansantaide

Kun Artur Hazelius 1870 alkoi keräilytoimintansa, tuli koko Skandinaavia hänen keräilyalueekseen. Hänen ajatuksensa esittää pohjoismaista aineistoa käy selvästi ilmi jo laitoksen nimestä, Nordiska museet-Pohjoismainen museo. Museon norjalaista esineistöä käsittävät kokoelmat ovat erikoisen laajat. Myös Tanskasta ja Suomesta sekä Islannista, Eestistä ja Runöstä ovat museon esinemäärät melkoiset ja suurimmaksi osaksi kerätyt jo ennen vuosisadan vaihdetta. Yksinomaan Norjasta on n. 6000 esinettä, Tanskasta 1900 ja Suomesta 1200. Kun luoteinen galleria nyt avataan yleisölle sen oltua kauan norjalaisten kokoelmien tutkimushuoneena, omistetaan se Hazeliuksen aatteen mukaan naapurimaitten aineistolle.

Esineet on valittu siitä ryhmästä, josta tavallisesti käytetään vaikeasti tulkittavaa nimeä kansantaide. Jälleen herännyt kiinnostus tämän laatuista esineitä kohtaan ja se kotiteollisuustuotteiden tulva, joka täyttää markkinat, ovat tehneet tämän esineryhmän ajankohtaiseksi ja valikoimaan on jossain määrin vaikuttanut myös toivomus voida esittää erikoisen korkeatasoisia esineitä ja niitten tekijöitä. Aineisto on vaihtelevaa, puuta ja rautaa, villaa ja pellavaa, savea ja olkea; se on veistettyä, maalattua, taottua ja kudottua. Tämä voi vaikuttaa kirjavalta, mutta kaikilla näytteillä olevilla esineillä

verk. Det vore rimligare att här begagna uttrycket provinskonst, som har en vidare betydelse än det länge och ofta diskuterade begreppet folkkonst. Ordet folklig förknippas i dagligt tal oftast med mer eller mindre primitiva alster med ursprung i bondemiljö. De föremål som vi här visar är alla av hög kvalitet, många tillverkade av yrkesmän. Det är inte fråga om amatörmässiga alster, utan om en medveten stilisering och tillverkarens personliga estetiska uppfattning. Benämningarna är många, art populaire, peasant art, folk art, Volkskunst, Bauernkunst, folklig konst, allmogekonst, tag vad Ni vill, men dessa benämningar blir ej adekvata, då de binder föremålen till en viss miljö. De här exponerade föremålen kommer ingalunda från enbart bondehem, här finns ting från prästgårdar och bergsmanshus, ja, de praktfulla finska kåsorna har bevisligen förekommit vid adliga bröllopsfester. Även stadstillverkade föremål kan i vissa fall förtjäna uttrycket provinskonst. Som exempel härpå kan man ta de skånska dräktsmycken av nästan medeltida typ, som tillverkades långt in på 1800-talet av städernas guldsmeder. Dessa »nygamla» silversmycken såldes till en konservativ kundkrets, de rika skånska bönderna, som investerade i dräktsilver och önskade detta utfört efter traditionellt mönster,

the common denominator of being representatives of provincial art-handicrafts. I should prefer the expression "provincial art", which has a wider significance than the long discussed concept of folk art. The word "folk" is usually associated in common parlance with more or less primitive products originating in a peasant environment. The objects we here exhibit are all of high quality, many of them the work of craftsmen. They are not amateur products but the result of conscious composition and of the personal aesthetic conception of the maker.

The names are many—art populaire, peasant art, folk art, Volkskunst, Bauernkunst—take what you want: none of them are fully adequate, as they bind the objects to a particular environment. The objects exhibited come by no means solely from peasant homes—and it is known that the superb Finnish drinking vessels ("kåsa") have been used at marriage-feasts of the nobility.

Town-made objects as well may in some cases deserve the name of folk art. An example is the Scanian clothing ornaments of almost medieval type, which were made far into the 1880's by the silversmiths of the towns. These "neo-antiquarian" silver ornaments were sold to a conservative clientele, the rich Scanian peasants,

on yhteisenä nimittäjänä se, että ne ovat maakuntaluontoista taidekäsityötä. Tässä yhteydessä olisi sopivampaa käyttää nimitystä maakuntataide, jolla on laajempi merkitys kuin kauan ja usein pohditulla käsitteellä kansantaide. Sana kansanomainen liitetään jokapäiväisessä puheessa enemmän tai vähemmän primitiiviin talonpoikaista alkuperää oleviin tuotteisiin. Ne esineet, jotka täällä ovat näytteillä, ovat korkeatasoisia, monet ammattimiesten valmistaamia. Kysymys ei ole harrastelijamaisista tuotteista, vaan tietoisesta tyylittelystä ja valmistajan omakohmaisista esteettisistä käsityksistä. Nimitykset ovat moninaiset, art populaire, peasant art, folk art, Volkskunst, Bauernkunst, kansantaide — valitkaa minkä haluatte — nimitykset eivät kuitenkaan ole oikeita, koska ne sitovat esineen määrättyyn ympäristöön. Nämä näyttelyesineet eivät suinkaan yksinomaan tule talonpoikaiskodeista; täällä on esineitä sekä pappiloista että kaivosmiesten kodeista, ja komeat suomalaiset juoma-astiat ovat todistettavasti olleet käytössä jopa aatelisissa hääjuhliissa. Myös kaupungeissa valmistetut esineet voivat joissakin tapauksissa ansaita nimityksen maakuntataide. Tästä esimerkkeinä voidaan pitää melkein keskiajan tyylisiä skoonelaisia pukukoruja, joita kaupunkien kultasesepät valmistivat 1800-luvulla. Nämä

oavsett de rådande modestilarna. Det här aktuella utställningsmaterialet sträcker sig alltså delvis utanför vad man vanligen avser med begreppet folklig konst. Vi har ändå föredragit att begagna det invanda uttrycket folkkonst och innefattar däri föremål från skilda miljöer men av provinsiell karaktär.

Lokalens disposition

Någon allsidig belysning av de enskilda ländernas konsthantverk och deras inbördes sammanhang är här icke möjlig. Utrymmet tvingar till stark begränsning.

Först och främst har endast Sveriges allra närmaste grannar kunnat ifrågakomma, Danmark, Finland och Norge. Island och Estland har måst utgå. Utrymmet har dock disponerats så att en sektion skall undantagas från den permanenta uppställningen och disponeras för växlande små utställningar av skiftande karaktär inom ämnesområdet. Vi hoppas där tempo-
rärt kunna bereda plats för samlingarna från Runö och Island, och i övrigt visa skånskt dräktsilver, kanske akantussnidade möbler från Gudbrands-

for whom they were an investment and who wished them made in the traditional style irrespective of the prevailing fashions.

Thus, even if the exhibited material ranges beyond what is generally meant by folk art, we have preferred to retain the habitual term "folk art" in posters and headlines. In the text it will be used in the same sense as, and side by side with, provincial art.

Arrangement of the Gallery

A comprehensive illustration of the art-handicrafts of the individual countries, and of their mutual relations, has not been possible: the space available necessitates a strict limitation.

In the first place only Sweden's immediate neighbours—Denmark, Finland and Norway—could be considered. The collections from Iceland and Esthonia and the once Swedish island of Ruhnu have had to be eliminated. The space has been so arranged, however, that one section is to be withdrawn from the permanent exhibition and used for various small exhibitions of differing character within the subject-field. We hope to be able to provide temporary accom-

“uusivanhat” hopeakorut myytiin hyvin vanhoilliselle asiakaspiirille, varakkaille skoonelaisille talonpojille, jotka sijoittivat omaisuutensa pukuhopeisiin ja halusivat, että ne valmistettiin perinnäisten mallien mukaan vallitsevista muotivirtauksista huolimatta. Tämä ajankohtainen näyttelymateriaali yltää yli sen, joka tavallisesti kulkee nimellä kansanomaisen taide. Olemme kuitenkin halunneet käyttää kaikille tuttua nimitystä kansantaide, ja tarkoitamme sillä erilaisista ympäristöistä peräisin olevia esineitä, joilla on maakunnallinen leima.

Huoneiston käyttö

Yksityisten maitten taidekäsityön ja niiden keskinäistä yhteenkuuluvuutta valottava monipuolinen selvitys ei tässä ole mahdollinen. Tilanpuute pakottaa meidät suuriin rajoituksiin.

Ensinnäkin ovat vain Ruotsin lähimät naapurit voineet tulla kysymyseen: Norja, Suomi ja Tanska. Islanti ja Eesti sekä aikoinaan ruotsalainen Runö on täytynyt jättää pois. Tila jaetaan kuitenkin niin, että pysyvästä näyttelystä erotetaan osa pieniä vaihtuvia näyttelyjä varten. Toivomme voivamme tällöin varata tilaa Runöstä ja Islannista kotoisin oleville kokoelmille ja ehkä näyttää skoonelaista pukuhopeaa, ehkä akanttaiheisin puuleikkauksin koristeltuja huonekaluja Gudbrandin laaksosta, ehkä suomalaisia riijyjä tai

dalen, finska ryor eller dansk keramik. Kanske även moderna ting av dagens konsthantverk, som anknyter till den gamla hantverkstraditionen.

Det medeltida arvet

Det rika traditionsarvet från medeltiden är starkt märkbart i hela det skandinaviska området. Detta är särskilt markerat i norra Skandinavien, som i mindre grad än Danmark och sydsverige stått i förbindelse med det övriga Europa.

Övergången till kristendomen skedde gradvis och vikingatidens formförråd uppblandades först långsamt med stilintryck från kontinenten. Mycket ålderdomliga byggnadsformer kan man studera främst i de norska *stavkyrkorna*, där takfallens branta resning, de kraftfullt profilerade drakhuvudena och portalernas nätverk av snidad dekor visar ett högt konstnärligt kunnande. Den enastående norska träskärarkonsten byggde vidare på det egna traditionsarvet och upptog endast motvilligt den romanska konstens ornamentformer, som den nya religionen

moderation there for the collections from Ruhnu and Iceland, and otherwise to exhibit Scanian silver jewelry, perhaps acanthus-carved furniture from the Gudbrands Valley, Finnish "rya" knotted pile rugs or Danish pottery: perhaps, too, articles from art-handicrafts of today which link up with the old traditions.

The Mediaeval Heritage

The rich heritage from mediaeval tradition is strongly noticeable throughout the Scandinavian field. It is particularly marked in northern Scandinavia, which has had less connection than Denmark and southern Sweden with the remainder of Europe.

The transition to Christianity was slow, and the stock of forms of the Viking period was only gradually mingled with impressions from continental styles. Very archaic building styles can be studied especially in the Norwegian *stave churches*, in which the steep roofs, the vigorously profiled dragons' heads and the carved lattice-work of the portals exhibit a high artistic ability. The outstanding Norwegian art of wood-carving built upon the native traditions and accepted unwillingly the ornamental forms of Romanesque art which the new reli-

tanskalaista keramiikkaa. Ehkäpä voimme esitellä tämän päivän taidekäsityön tuotteita, joilla on kosketuskohtia vanhoihin käsityöperinteisiin. Valo-olosuhteet ovat tuottaneet meille huolta, ja olemmekin kokeilleet valolta suojelevaa lasia ikkunoissa ja lasikaapeissa, mutta olemme käyttäneet myös koeteltua näyttelymenetelmää valonarkoja tekstiilejä silmälläpitäen; pimeitä huoneita kokonaan vailla päivänvaloa.

Keskiajan perintö

Keskiajan rikkaat perinteet ovat vahvasti havaittavissa koko skandinaavisella alueella. Tällainen perinne on erikoisen jyrkkäpiirteinen Pohjois-Skandinaaviassa, joka vähemmän kuin Tanska ja Etelä-Ruotsi, on ollut yhteydessä muuhun Eurooppaan. Siirtyminen kristinuskoon tapahtui asteittain, ja viikinkiaikojen muotovalikoima sekoittui alussa hyvin hitaasti mannermaalta tulleisiin tyyli-vaikutteisiin. Hyvin vanhanaikaisia rakennusmuotoja näemme ennen kaikkea norjalaisissa *sauvakirkoissa*, joissa kattorakennelman jyrkkä nousu, voimakkaasti profiloitunut lohikäärmeenpää ja tihein veistoksin koristetut pääovet osoittavat suurta taiteellista taitoa. Ainoa laatuinen norjalainen puunleikkaustaito rakensi edelleen omalle perinteelleen ja omaksui hyvin vastahakoisesti roomalaisen taiteen koris-

förde med sig. »Djevulen fra Voss» är ett gott exempel på hur lejonfigurerna från de romanska kapitälkrönen omformades efter nordiskt kynne och hur italienskt stenhuggeri översattes i norsk träskärarteknik till ett fascinerande konstverk — en hedning i trä, nöd- torftigt kristnad efter det nya stil-idealet.

I Norge fanns det sällsynt goda förutsättningar för att den vikingatida träskärardekoren skulle få en mycket lång livslängd. Först naturligtvis den höga kvaliteten på deras arbeten, därtill den geografiska strukturen, där de avgränsade dalarna utan alltför påträngande kommunikationer med yttervärlden kunde bevara ålderdomliga former — vissa av de norska dalarna har först i våra dagar fått allmän väg. Därtill kommer ett klimat, som möjliggjort att sådana stilbildande monument som stavkyrkor bevarats till sen tid.

De arkeologiska fynden visar med stor tydlighet att Norge under vikingatiden haft ekonomiska möjligheter som gynnat konsthantverk av hög klass. Som exempel kan nämnas det berömda praktskeppet i Oseberg från 800-talet. Det svenska materialet är betydligt blygsammare. Vi saknar i stort sett bevarade byggnadsmonument av trä i likhet med de norska stavkyrkorna. Vi har däremot enstaka *träföremål* av *hög ålder* som nästan samtliga på-

gion brought with it. "The Devil from Voss" is a good example of how the lion-figures from the Romanesque capitals were reshaped by Nordic temperament and how Italian stone-cutting was translated in Norwegian woodcarving technique into a fascinating work of art—a heathen in wood, barely christianized in accordance with the new ideas.

In Norway the conditions for a very long-lived Viking tradition of woodcarving were unusually good. First, of course, the high quality of the work; secondly the geography of the country, with its isolated valleys which, without too obtrusive communications with the outside world, could preserve their ancient forms—only in our days have some of the Norwegian valleys acquired a public road. And then there is the climate, which has enabled such style-forming monuments as stave churches to be preserved to posterity. The archaeological findings confirm with all clarity that during the Viking period Norway had economic means which favoured art-handicrafts of a high class—for example the famed ship at Oseberg from the 9th century. The Swedish material is considerably more modest. We are largely lacking in monumental wooden buildings such as the Norwegian stave churches. On the other hand we have single wooden objects of a great age, al-

temuotoja, joita uusi uskonto toi mukanaan. "Djevulen fra Voss" on hyvä esimerkki siitä, kuinka romaanisten pylväiden päässä olevat lejonankuvat muuttuivat pohjoismaisen luonteenlaadun mukaan ja kuinka italialainen kivenveistotaide muuntui norjalaisena puunleikkuutekniikkana hurmaavaksi taideteokseksi; puinen pakana, uuden tyyli-ihanteen mukaan veistetty ja häthätää kristitty.

Norjassa olikin erittäin hyvät edellytykset siihen, että viikinkiaikojen puunleikkuukoristelu oli saava hyvin pitkän elinajan. Ensinnäkin merkitsi tietysti töitten korkea laatu, mutta tärkeänä tekijänä on myös maantieteellinen asema, jonka johdosta ulkopuolisesta maailmasta eristyneinä olevat laaksot vailla vilkasta yhteyttä muuhun maailmaan pystyivät säilyttämään vanhanaikaiset muotonsa. Eräät näistä norjalaisista laaksoista ovat vasta meidän päivinäimme saaneet yleisen tien. Tämän lisäksi on ilmaston korkea kosteuspitoisuus tehnyt mahdolliseksi sen, että tällaiset tyyliä kehittävästä muistomerkit kuin sauvakirkot ovat säilyneet myöhäiseen aikaan saakka. Muinaistieteelliset löydöt osoittavat selvästi, että Norjalla viikinkiajalla oli taloudelliset mahdollisuudet korkean luokan käsityölle, josta ennen kaikkea on mainittava kuuluisa Osebergin loistolaiva 800-luvulta.

Ruotsalainen aineisto on huomatta-

träffats i reliktområdet i mellansverige — norra Dalarna — Härjedalen — Hälsingland. Här finns ullkorgen från Rättvik (Dalarna), vars dekor anknyter till vikingatidens djurornamentik, en kista från Bjuråker (Hälsingland) med drakslingor skurna i upphöjd relief och ett laggkärl med dekorerat lock från Lillhärdal (Härjedalen), kanske använt som dopkärl och som nyligen daterats enligt C14-metoden till mitten av 1000-talet.

En ålderdomlig föremålsgrupp utgör även de draksnidade *kronstängerna* från Dalarna, trots att de tillverkades in på 1700-talet. De hängde lågt i taket och indelade rummet så att den inre delen var förbehållen gårdens eget folk. Objuden skulle ingen främling gå över golvet in under den markerade stängen. Ålderdomliga sedvänjor har naturligt nog varit knutna till festbruket och framför allt till dryckesseden. Det svenska uttrycket »alla vackra flickors skål» är väl kanske det som den gästande turistens först av allt lär sig. Skålseden är en urgammal västeuropeisk sedvänja, som har djupa rötter i medeltida ceremoniel. De äldsta bildframställningarna av dryckeskärl visar både horn och skålar. På de gotländska bildstenarna ser vi vikingarna dricka i horn. På Bayeux-tapeten dricker jarlen Harold och hans män ur flata skålar. Olaus Magnus berättar för oss

most all of which were found in the central Swedish area of northern Dalecarlia, Härjedalen and Hälsingland. Among these is the wool-box from Rättvik (Dalecarlia), the ornamentation of which is related to the animal-ornamental art of the Viking period, a chest from Bjuråker (Hälsingland) with a carved relief of dragonesque meanders, and a cask with decorated lid from Lillhärdal (Härjedalen), possibly used as baptismal vessel, and recently dated by the C₁₄ method to the mid-11th century. Another ancient group of objects is the dragon-carved "crown-rails" from Dalecarlia, though they were still being made in the 18th century. They hung low in the ceiling and partitioned off the room, the inner portion being reserved to the people of the farm. No stranger would pass uninvited into the area beyond the rail. Ancient practices have naturally been associated with festival occasions and especially with drinking customs. The Swedish expression "Alla vackra flickors skål"—a toast to all beautiful girls—is probably one of the first phrases that the visiting tourist learns. The drinking of a toast is an old West European custom with deep roots in mediaeval ceremonies. The oldest representations of drinking vessels

vasti vaatimattomampaa. Meiltä puuttuvat yleensä puiset norjalaisten sauvakirkkojen kaltaiset rakennusmuistomerkit. Meillä on sitävastoin joitakin hyvin vanhoja puuesineitä, jotka melkein kaikki ovat löytyneet pyhäinjäännösalueelta Keski-Ruotsista, Pohjois-Taalainmaalta, Härjedalenista, Hälsinglannista. Näitä esineitä ovat mm. Rättvikistä Taalainmaalta löydetty villakori, jonka koristelu liittyy viikinkiaikojen eläinkoristelumalleihin, Bjuråkerista Hälsinglannista peräisin oleva lohikäärmekiemuroilla ja kohokuvioilla koristeltu kirstu, samoin Lillhärdalista Härjedalista saatu puuastia, jonka kansi on hyvin koristeellinen. Tätä astiaa on ehkä käytetty kastemaljana, ja nyttemmin se on C-14 menetelmää käyttäen ajoitettu 1000-luvulle.

Vanhanaikaisen esineryhmän muodostavat myös Taalainmaalta peräisin olevat lohikäärmeveistoksiin koristetut kruunutangot, siitä huolimatta että ne valmistettiin vasta 1700-luvulla. Ne riippuivat katosta aika matalalle ja jakoivat huoneen siten, että sisäpuoli oli varattu talon omaa väkeä varten. Pyytämättä ei kukaan vieras astunut näin merkityn alueen sisäpuolelle. Vanhanaikaiset tavat liittyivät tavallisesti juhlamenoihin ja ennen kaikkea juomatapoihin. Ruotsalainen sanonta "alla vackra flickors skål" — kaikkien kauniitten tyttöjen malja — on luul-

om de nordiska folkens egendomliga vanor och om sättet att dricka ur stora grenhornade kåsor, som gjordes i Finland. Dessa märklige röda kåsor är något av det förnämligaste som finländska konsthantverkare har snidat. Vad finns kvar av *dryckeskärnen* i dag som ger oss antydningar om det nordiska festceremonielet? Från Dalarna i Sverige har vi en mångfald små röda snibbskålar, många daterade på 1600-talet, vilka anknyter till de flata dryckesskålarna på kontinenten av samma typ som på Bayeux-tapeten. Från Norge har vi enorma dryckesbollar, stora svarvade och skönt bemålade kar, som fylldes med öl. Detta öl öste man upp med snidade små skopor, ofta i form av en fågel, som simmade i ölet. Ölgås är namnet på denna norska dryckesskål, vars formgivning spritt sig in över norsk-svenska gränsen och förekommer i de en gång norska landskapen Jämtland och Härjedalen.

Vissa ornamentsdetaljer, som använts långt fram i tiden, har rötter i heden tid eller i varje fall en mycket lång livslängd. *Hästframställningar* känner vi från runstenarna, från 1000-talets norska stavkyrkoportaler, men också på 1600-talets mangelbräden, på bildvävar och dalmålningar från 1700- och 1800-talen. Här löper en kanske obruten tradition från vikingarnas statusegendom, hingsten, brukad

show both horns and cups.¹ On the Gotland illustrated stones we see the Vikings drinking out of horns. On the Bayeux tapestries Harold Jarl and his men drink out of shallow cups. Olaus Magnus tells us of the strange customs of the Nordic peoples and of their manner of drinking from large vessels with branching horns ('kåsa') which were made in Finland. These remarkable red 'kåsor' are among the finest works of Finnish wood-carvers. What is there left of the *drinking vessels* today to give us an indication of the Nordic feasting ceremonies? From Dalecarlia in Sweden we have a multitude of small red lobed bowls, many dating from the 17th century, akin to the shallow drinking-cups depicted on the Bayeux tapestries. From Norway we have enormous drinking bowls—turned and beautifully painted, which were filled with ale. The ale was scooped up with small carved ladles, often in the shape of a bird, which swam in the ale. "Ale-goose" is the name of this Norwegian drinking cup, the form of which spread in over the Norwegian-Swedish border and occurs in the once Norwegian provinces of Jämtland and Härjedalen. Certain ornamental details used in comparatively recent times have their roots in heathendom or at all events

¹ The Swedish word for "toast" (skål) also means "bowl" or "cup"

tavasti lause, jonka vierailija ensimmäiseksi oppii. Maljan juominen on ikivanha länsieurooppalainen tapa, joka ulottaa juurensa aina keskiaikaisiin juhlamenoihin. Vanhimmat kuvat esittävät sekä juomasarvia että maljoja. Vanhimmissa gotlantilaisissa kiviin hakatuissa kuvissa nähdään viikinkien juovan juomasarvista. Bayeux-tapetissa jaarli Harald miehineen juo laakeista maljoista, ja Olaus Magnus kertoo meille pohjoismaisten kansojen ihmeellisistä tavoista juoda suurista, monihaavaisista sarvista, joita tehtiin Suomessa. Nämä punaiset juomasarvet ovat erikoisinta, mitä suomalaiset käsityöläiset koskaan ovat valmistaaneet.

Mitä on enää jäljellä niistä *juomastioista*, jotka antavat meille kuvan pohjoismaitten juhlamenoista? Taa-lainmaalta Ruotsista on peräisin juokko pieniä punaisia korvakemaljoja, joista monet ovat 1600-luvulta ja joilla on liittymäkohtia mannermaalla käytettyihin laakeisiin juomamaljoihin, saman tyyppisiin kuin Bayeux-tapetissa esitetyt. Norjasta meillä on tavattoman suuria juomapalloja, sorvattuja ja kauniisti maalauksin koristeltuja sammioita, jotka täytettiin oluella. Olut ammennettiin sammioista pienillä puusta leikatuilla linnunmuotoisilla kauhoilla, hanhoilla, jotka uiskentelivat oluessa. Lintukauhan muotoilu on levinnyt yli norjalais-

i strid och kult, alltid framställd med kraftigt markerad hals, som betonar hingstkaraktären. Bildvävarnas hästar, som bär de heliga tre konungar, är kraftiga små fjordingar med stånd-man, av samma karaktär som hand-tagen på mangelbräderna hela Skandinavien över, där hästen eller lejonet fick pryda det sirade mangelträ, som ofta var en påkostad gåva. Den svenska dalahästen då? Symbolen för vår svenska handaslöjd — är den också att betrakta som en senfödd avläggare av den vikingatida häststammen? Nej, låt oss inte överdriva. Dahästen är en leksak, som vid 1800-talets mitt började tillverkas hantverksmässigt i Nusen by i Dalarna för avsalu på marknaden i Mora. Småpojkar lekte med hästar förr, så som de leker med bilar i dag, och den målade lilla hästen från Nusen blev snart en kärkommen present för marknadsfararen att ta hem till barnen. Men så tillvida har traditionen sin riktighet att nordbor och hästar har hört samman. Hästen var dragare i fredstid, en nödvändighet i krig, en lyx och statusegendom att visa upp vid fest och högtid. Det var det finaste en liten gosse kunde få att leka med, medan han drömde om att få en egen häst, en riktig stor en.

Det finns många fler ornament som har äldre anor, även om de hade mindre känslomässig bakgrund än hästfram-

in the very distant past. The *horse* is known from the rune-stones, from the Norwegian stave church portals of the 11th century, but also from the mangle-boards of the 17th century, on figure tapestries and Dalecarlian wall-paintings from the 18th and 19th centuries. Here there runs a perhaps unbroken tradition from the status symbol of the Vikings, the stallion, used in combat and as a ritual sacrifice, always portrayed with a strongly emphasized neck, the characteristic of the stallion. The horses of the figure tapestries which carry the Three Magi are of the sturdy little Norwegian race with close-cropped mane, of the same character as those forming the handles of the mangle-boards produced throughout the whole of Scandinavia, which, with their ornamental horse or lion, were often an expensive gift.

The Swedish Dala Horse, then—the symbol of our Swedish handicrafts—is it also a late offshoot of the breed of Viking times? No, tell the truth, the Dala Horse is a toy which was first made in the mid-19th century at Nusen in Dalecarlia for sale at the market in Mora. In times past small boys played with horses as today they play with cars, and the little painted horse from Nusen soon became a popular present for the market-goer to take home to his children.

ruotsalaisen alueen ja esiintyi aikanaan Norjalle kuuluneissa maakunnissa Jämtlannissa ja Härjedalenissa. Eräät koristusyksityiskohdat, joita käytettiin kauan aikaa, ulottavat juurensa kauas pakanuudenaikaan, tai ainakin on niillä ollut tavattoman pitkä elinikä. *Hevoskuvia* esiintyy jo riimukivissä, 1000-luvun norjalaisten sauvakirkkojen pääporttien koristelussa, mutta myös 1600-luvun kaulauslaudoissa, kuvakirjonassa ja taalalaismaalauksissa 1700- ja 1800-luvuilla. Tässä jatkuu keskeytymätön perinne viikinkien valtaa osoittavasta symbolista, oriista. Sitä käytettiin sekä sodassa että kulttina ja sillä oli aina hyvin voimakkaasti piirretty kaula, joka toi esiin oriin uljaan luonteen. Kirjonnaisten hevoset, jotka kantavat kolmea pyhää kuningasta, ovat vahvoja, pieniä vuonohesosia pystyharjoineen, saman muotoisia kuin kaulauslaudan käsiripa. Yli koko Skandinaavian oli hevosin tai leijonin koristeltu kaulauslauta usein hyvin kallisarvoinen lahja. Mitä sitten voidaan sanoa ruotsalaisesta taalalaishevosesta? Onko se ruotsalaisen käsiteollisuuden symboli — vai voidaanko sitä pitää myös viikinkiajan hevosrodun myöhäissyntyisenä jälkeläisenä? Ei suinkaan! Taalalaishevonen oli leikkikalua, jota 1800-luvun keskipaikkeilla ruvettiin käsityönä valmistamaan Nusenin kylässä Taalainmaalla Moran markkinoilla myy-

ställningen.

Drakhuvudet, som en gång prytt vikingaskeppets framstäv, dröjde länge kvar på de skönt snidade kronstängerna i heminredningen, på takens vindflöjlar, på dryckeskärlens handtag, i plattskärningsmönstret på predikstolarnas arkadbågar. *Grip* och *drake* blev ungefär likadant utformade av provinskonstnärrens täljkniv och det zoologiska ursprunget mången gång svårt att avgöra.

Valknuten är ett ornament av romanskt ursprung, som återkommer på selbågar (Mellannorrland) eller ålderdomliga bordsunderreden (Finland), och den gotiska rosetten på skrin och skåp skäres långt in på 1700-talet (Danmark).

På våra bonader och bildvävar är de skridande processionsframställningarna av de fåvitska jungfrurna och de vise männen ett direkt lån från muralmåleriet i de medeltida kyrkorna.

Mycket av detta en gång så rika måleri är i dag överkalkat eller förstört, men som inspirationskälla för heminredningen har det medeltida traditionsarvet levt vidare i bildvävar och bonadsmålning.

But the tradition is correct to the extent that the people of the north and the horse were bound together by strong ties. The horse was a draught-animal in peacetime, a necessity in war, a luxury and a status symbol to show off at festivals and celebrations. There was nothing better a little boy could play with while he dreamt of having a horse of his own—a real big one.

There are many other ornaments with ancient traditions, even if with a less emotional background than the representations of the horse.

The *dragon's head*—once the adornment of the prow of Viking ships—lived on for a long time in the beautifully carved crown-rails, in the weathercocks on the roof, on the handles of drinking vessels, in the flat-carving on pulpits. *Griffin* and *dragon* were roughly similarly portrayed by the jack-knife of the provincial artist and the zoological origin was often difficult to decide.

The *Romanesque knot* recurs on harness (central Norrland) and old trestles (Finland), and the Gothic rosette on caskets and cupboards was common far into the 18th century (Denmark).

On our painted canvases and figure tapestries the representations of the Foolish Virgins and of the Three Magi are a direct loan from the mural paint-

täväksi. Pikkupojat leikkivät ennen hevosilla, niinkuin he nyt leikkivät autoilla, ja maalattu pikku hevonen oli pian markkinoilla kävijäin suosima lahja lapsille.

Perimätieto pitää sikäli paikkansa, että pohjoismaalaiset ja hevoset kuuluvat yhteen. Hevonen oli vetojuhta rauhan aikana, välttämättömyys sodassa, ylellisyys ja varallisuuden merkki juhlapäivinä ja juhlallisuuksissa. Puuhevonen oli pikku pojan paras leikkikalua hänen samalla haaveillessaan omasta, oikeasta, suuresta hevosesta. On monia muitakin koristeluaiheita, joilla on vanha alkuperä, vaikkei niitten tausta olekaan yhtä tunnepitoinen kuin hevoskuvion.

Lohikäärmeenpää, joka kerran koristi viikinkilaivojen keulapuuta, säilyi kauan kodin sisustuksessa kauniisti veistetyissä kruunutangoissa, tuuliviireissä, juoma-astioiden kahvoissa ja saarnastuolin arkaadikaarien matallissa puuveistoksissa. *Aarnikotkan* ja *lohikäärmeen* maakuntataiteilijat ovat muotoilleet suurin piirtein samalla tavalla, ja niitten eläintieteellinen alkuperä on usein hyvin vaikeasti määriteltävissä.

Valknuten eli kahdeksikon muotoinen solmu, oli romaanista alkuperää oleva koristeaihe, joka esiintyi silakaarissa (Keski-Norrlannissa) ja vanhanaikaisissa pöydänalustoissa (Suomessa). *Goottilainen ruusuke* esiintyi

ings in the mediaeval churches. Much of this once so rich painting is today plastered over or destroyed, but as source of inspiration for interior furnishing the mediaeval traditions lived on in the figure tapestries and painted wall-hangings.

myöhään 1700-luvulle rasioihin ja kaappeihin veistettynä (Tanska). Seinäverhoissamme ja kuvakirjonassamme ovat verkkaan liikkuvat tyhmien neitsyeiden ja viisasten miesten juhla-kulkueet suoranaista lainaa keskiaikaisten kirkkojen seinämaaluksista. Paljon tästä aikanaan niin rikkaasta maalaustaiteesta on nyt poissa, joko kalkilla peitettynä tai muuten hävitettynä, mutta kodinsisustuksen innoituksen lähteenä on keskiaikainen perinne jatkanut olemassaoloaan kuvakudoksissa ja seinämaalauksissa.

Den renaste svenska folkkonsten finner man i norra och mellersta Sverige. Särskilt i övre Dalarna, Härjedalen och södra Norrland har mycket gamla dekorformer bevarats till sen tid. Till landets södra delar nådde impulserna från kontinenten snabbare, och vi har i provinskonsten spår av olika stilinflytanden, som är tydligt märkbara. På det helt tyskinfluerade Gotland finner man t. ex. skulpterade låga kistor med platt-tyska inskriptioner och en rikedom på målade glasfönster utförda av tyska konstnärer. Ingenstans i Sverige fick renässansens formgivning så starkt fotfäste som i det en gång danskägda Skåne, och Västskusten med Göteborg som centrum skulle längre fram upptaga engelska stilformer.

Under 1600-talet, då Sverige under några generationer kom att spela en kortvarig roll som stormakt, blev Östersjön ett innanhav, omgivet av svenska provinser. Nu följde en tid av medveten demonstration av den nya maktställningen. Det tidigare okända lilla landet i norr försökte visa ett annat ansikte utåt Europa. Östersjöprovinserna började tillföra landet skatteintäkter. Betydande privatförmögenheter skapades. Nu tillkom sådana praktbyggen som det Wrangelska Skokloster och Magnus Gabriel de la Gardies Makalös i Stockholm, inredda i den rådande

The purest Swedish folk art is found in northern and central Sweden. Especially in Dalecarlia, Härjedalen and southern Norrland very old forms of ornamentation have been preserved to later times. The southern parts of the country were reached more quickly by impulses from the continent, and the folk art shows distinct traces of the influence of different styles. On the entirely German-influenced island of Gotland, for example, one finds low carved chests with Plattdeutsch inscriptions and a wealth of painted glass windows by German artists. Nowhere in Sweden did the forms of the Renaissance obtain so strong a foothold as in the once Danish-owned Scania, and the west coast—with Gothenburg as centre—was later to adopt English styles. During the 17th century, when for a few generations Sweden played a brief role as Great Power, the Baltic became an inland sea surrounded by Swedish provinces. Now followed a period of deliberate demonstration of the new accretion of power. The earlier unknown little country in the north strove to show another face in its relations with the European continent. From the Baltic provinces taxes started to flow into Sweden. Large private fortunes were created. It was at that time that such monumental edifices were built as Skokloster, belong-

Puhtaimmillaan ruotsalainen kansantaide on Pohjois- ja Keski-Ruotsissa. Erikoisesti on Pohjois-Taalainmaalla, Härjedalenissa ja Etelä-Norrlandissa säilynyt hyvin vanhoja koristelumuu-toja. Maan eteläosiin saapuivat vaikutteet mannermaalta nopeammin, ja meillä onkin maakuntataiteessamme jälkiä monista selvästi havaittavista erilaisista tyyli-vaikutteista. Gotlannissa, joka kauan oli saksalaisen vaikutuksen alaisena, tapaa esim. veistettyjä, matalia kirstuja, joissa on alasaksalaisia piirtokirjoituksia, sekä maalattuja ikkunoita, jotka myös ovat saksalaisten taiteilijain käsialaa. Missään muualla Ruotsissa ei renessanssin muotoilu saanut niin vahvaa jalansijaa kuin tanskalaisten omistamassa Skoonessa. Länsirannikko Göteborg keskuspaikkanaan oli myöhemmin omaksuva englantilaisia tyyli-muotoja. 1600-luvulla, jolloin Ruotsi muutaman miespolven aikana kehittyi suurvallaksi, tuli Itämerestä ruotsalaisten maakuntien ympäröimä sisämeri. Nyt seurasi uuden valtakauden tietoinen mielenosoitus. Aikaisemmin tuntematon pohjoisessa sijaitseva pieni maa yritti tehostaa itseään Euroopan silmissä. Itämeren maakunnat alkoivat tuottaa maalle tuloja verojen muodossa. Näin luottin merkittäviä yksityisomaisuuksia. Nyt valmistuivat sellaiset komeat linnat kuin Wrangelin Skokloster ja Magnus Gabriel de la Gardien Makalös Tukholmassa,

modestilen barock.

Den svenska allmogen hade av hävd en fri ställning. Någon livegenskap efter europeisk modell hade aldrig existerat. Bondeståndet var representerat vid riksdagen. Utländska resenärer, fransmannen Ogier (1634) och italienaren Magalotti (1674), anmärkte med förvåning att allmogen i Sverige ej var trasig och svulten som i deras hemländer.

Det var i främsta hand adeln som gynnades av de militära segrarna och som erhöll betydande förläningar som belöning för sina insatser. Detta möjliggjorde deras privata bygghus, men även att de uppträdde som donatorer till kyrkorna. Den inredningsstil som nu blommade upp i Sverige var frukten av tysk barock och svensk träsnidartradition. Broskornamentik, vridna kolonner och skulpterat, »genombrutet» arbete dominerade altarpåläggningar, skåp och stolar, samtidigt som renässansen levde kvar i plattskärningsdekoren. Mycket ofta kan man se sambandet mellan kyrklig inredning och böndernas möbelsnickeri och hur möbelsnickeren hämtade inspiration från sin sockenkyrka.

Det var ej endast i slott och herresäten som den nya tiden påverkade inredningen. Under stormaktstidens allmänna uppgång var det helt naturligt att också bönderna, åtminstone de mera välbärgade, kunde inreda sina

ing to the Wrangel family, and Magnus Gabriel de la Gardie's "Makalös" (Matchless) in Stockholm, furnished in the prevailing baroque style.

The Swedish peasantry had traditionally a free status. No serfdom on the European pattern had ever existed. The Estate of the Peasants was represented in parliament. Foreign travellers, the Frenchman Ogier (1634) and the Italian Magalotti (1674), noted with surprise that the peasants in Sweden were not clothed in rags and famished as in their own countries.

It was principally the nobility that benefited by the military victories and who received considerable endowments as reward for their services. This it was that led to the building of their private edifices, but also to their becoming donors to the churches. The style of furnishing which now blossomed in Sweden was the fruit of German baroque and Swedish wood-carving tradition. Cartilage ornamentation, twisted columns and carved open-work dominated altarpieces, cupboards and chairs, at the same time as the Renaissance lived on in the flat-carved ornamentation. Very often one sees the relation between church furnishing and peasant furniture and how the furniture-maker took his inspiration from the parish church.

jotka sisutettiin ajan muodin mukaisesti barokkityyliin.

Ruotsalaisella rahvaalla oli jo vanhaan vapaa asema. Eurooppalaisen maaorjuuden kaltaista ei täällä ole koskaan ollut. Talonpoikaissäätty oli edustettuna valtiopäivillä. Niinpä ulkomaalaiset matkailijat, ranskalainen Ogier (1634) ja italialainen Magalotti (1674) huomauttivat hämmästyneinä, ettei ruotsalainen rahvas ollut repaleinen eikä nälkiitynyt kuten rahvas heidän kotimassaan.

Sotilaalliset menestykset soivat etuja, lähinnä aatelisille, ja nämä saivat palkkioina avustaan huomattavia läänityksiä. Tämä teki mahdolliseksi aateliston yksityisen rakentamisen sekä sen lahjoitukset kirkolle. Se sisustustyyli, joka nyt puhkesi kukkaan Ruotsissa, oli saksalaisen barokin ja ruotsalaisen puunveistotaiteen yhteensulautuma. Rustokoristetaide, kierrepylväät ja veistetyt puhkonaiset puutyöt vallitsivat alttarirakennelmissa, kaapeissa ja tuoleissa, samalla kun renessanssi yhä vallitsi puunleikkaustaidossa. Hyvin usein huomataan kirkollisen sisustuksen ja talonpoikien huonekalujen sukulaisuus ja se seikka, että huonekalupuusepät saivat innoitusta ja aiheita oman pitäjäkirkkonsa koristemuodoista.

Uusi aika ei vaikuttanut ainoastaan linnojen ja herraskartanoiden sisustukseen. Suurvaltakauden nousuaikana

hem utöver livets nödortf. Detta visar inte minst förekomsten av målade bonader. Även i de enklare hemmen skedde en genomgripande förändring. Man lämnade det medeltida schemat med väggfast inredning och började skaffa fristående möbler. Nu tillkom bord på profilerade ben, skåp och stolar. Böndernas möbelinehav kan vi inte kontrollera. Bouppteckningar för bondehem fanns ännu ej. Men om prästhemmens utseende kan man skaffa sig en god bild genom de tidiga inventarieförteckningarna. I en prästgård i Alfta socken i Hälsingland nämnes 1679 bland annat »... löst in- nandöme ... såsom sängiar, bord, skåp, stolar, folkbänkiar, kistbänkiar, wäggebonader och målningar», vilket visar på ett välmöblerat hem och därtill har själva inredningen varit påkostad med »Snickarwärk inne uthi alle huus och nogre fönsterkarmar» enligt en inventarieförteckning s. å. Vålbärgade bondehem bör rimligen ha haft samma standard. Den svenska stormaktsepoken fick ett brådstörtat slut med de för Sveriges del olyckliga krigen. Vid fredssluten efter Karl XII:s död 1718 gick större delen av Östersjöväldet förlorat. Därtill kom en serie svåra missväxtår, pesten 1711 och den stora manspillan i strid. Dessa faktorer vållade svåra avbräck i svenskt näringsliv och inverkade också på den konstnärliga verksamheten.

It was not only in the furnishing of castles and manors that the influence of the new age was felt. During the general prosperity of the Great Power period it was natural that the peasants too, at least the more well-to-do of them, could furnish their homes beyond the bare necessities of life. This is shown particularly by the painted wall-hangings. In the simpler homes as well a radical change took place. The mediaeval principle of furniture fixed to the wall was abandoned and detached items of furniture came into vogue—tables with sculptured legs, cupboards and chairs. We have no check on the furniture-holdings of the peasants. Inventories and valuations of farmsteads had not yet been introduced. But as regards the homes of clerics we can obtain a good picture from the early inventory-lists. From a vicarage at Alfta in Hälsingland an inventory-list from 1679 records, among other items, "... interior chattels ... such as beds, tables, cupboards, chairs, benches, chests, wall-hangings and paintings", which shows evidence of a well-furnished home, in addition to which the fittings were lavishly got up with "joineries in all houses and some window-frames". Well-to-do peasant homes should reasonably have had the same standard.

The Swedish Great Power epoch

oli aivan luonnollista, että myös talonpojat, ainakin varakkaammat saattoivat sisutaa kotinsa ylellisimmiksi kuin tarve vaati. Siitä ovat todistuksena maalatut seinäverhot. Myös yksinkertaisemmissa kodeissa tapahtui perusteellinen muutos. Hylättiin keskiaikainen kiinteä kalustus ja ruvettiin hankkimaan irrallisia huonekaluja. Nyt syntyi irrallisia pöytiä, kaappeja ja tuoleja, joiden jalat koristeltiin profiloimalla. Tarkkoja tietoja talonpoikaistalojen huonekaluista ei ole, sillä talonpoikaistalojen perunkirjoituksia ei ole säilynyt. Pappiloiden sisustuksesta voimme kuitenkin saada hyvän kuvan aikaisin laadittujen omaisuusluetteloiden perusteella. Eräässä pappilassa Alftan pitäjässä Hälsinglandissa 1679 oli mm. "... irtainta omaisuutta, kuten sänkyjä, pöytiä, kaappeja, tuoleja, penkkejä, kirstupenkkejä, seinävaatteita ja maalauksia", mikä antaa vaikutelman hyvin kalustetusta kodista. Sitäpaitsi oli sisustukseen vielä uhrattu "nikkarintyötä sisällä koko talossa ja muutamissa ikkunanpielissä", erään omaisuusluettelon mukaan. Varakkaila talonpojilla oli otaksuttavasti sama taso.

Ruotsin suurvalta-aika sai äkkinäisen lopun Ruotsille onnettomien sotien kautta. Rauhansolmimisen yhteydessä Kaarle XII:n kuoleman jälkeen 1718 menetettiin koko Itämeren valtius.

Det så storartat planlagda nya slottsbygget i Stockholm fick avbrytas under flera årtionden, och det säger sig självt att också landsbygdens kyrkor och allmogens heminredning inte tillfördes mer än det allra nödvändigaste. Den rådande modedekoren under dessa svåra år, senbarockens akantusranka, hann inte få fotfäste. Det var först under den s. k. frihetstiden, 1718—1772, som svenskt näringsliv såg en ny blomstringstid och därmed skulle rokokon få vind i seglen.

Först efter 1700-talets mitt kan man urskilja vissa bestämda stildrag inom de olika svenska landskapen och det är nu som bonadsmålari, möbeltillverkning och konsthantverk ser en så storartad blomstring. Vid denna tid får de hälsingska storgårdarna målade innertak och väggfält med ryttare och blomsterurnor, det är nu som den jämtländska rokokon frambringar de siriligaste skåp och klockfodral. I de norrländska kustlandskapen blir den gustavianska stilen förhärskande. Det märkligaste landskapet är ändå Dalarna, kurbitsens och dalahästens hemtrakt. Här tillkom en hantverksmässigt bedriven möbeltillverkning med en organiserad försäljning, som gav spridning åt de idoga dalkarlarnas alster långt utanför Dalarnas gränser. Man finner dalmålade möbler och väggfält i Norge, långt ner i södra

came to a sudden end with the, for Sweden, unsuccessful series of wars. In the peace treaties following the death of Charles XII in 1718 the entire Baltic empire was lost. There was also a series of harvest failures, the plague in 1711, and the heavy loss of life in the wars, all of which caused serious injury to the Swedish economy and also had an effect on artistic activities. The building of the so magnificently planned Stockholm Palace was delayed for several decades, and quite obviously the furnishing of rural churches and peasant homes had to be limited to the bare essentials. The prevailing fashion in ornamentation during those difficult years, the acanthus baroque, was unable to gain a foothold.

It was not until the end of the so-called Period of Liberty (1718—1772) that Sweden entered into a new era of prosperity, and now the rococo style could make its entry.

Only after the mid-18th century are specific characteristics distinguishable within the different Swedish provinces; it was then that painted wall-hangings, furniture-making and handicrafts came into their hey-day. That was the time when the large farms in Hälsingland had painted ceilings and wall panels with knights and urns of flowers, when the Jämtland rococo brought forth its most

Sitäpaitsi seurasi monia vaikeita katovuosia. Rutto 1711 ja suuri mieshukka sodissa aiheuttivat vaikeita aikoja Ruotsin elinkeinoelämälle, jolloin myös taiteellinen toiminta joutui kärsimään. Suurenmoisella tavalla suunniteltu Tukholman kuninkaanlinnan rakentaminen täytyi keskeyttää moniksi vuosikymmeniksi, ja on itsestään selvää, että myös maaseudun kirkkojen ja kotien sisustus käsitti vain kaikkein tarpeellisimman. Vallitseva muotikoristeaihe näinä vaikeina aikoina, akantti, ei ehtinyt saada jalansijaa Ruotsissa.

Vasta nk. vapaudenajan loppupuolella alkoi Ruotsin elinkeinoelämä nousta aallonpohjasta uuteen kukoistuskauteen ja tällöin rokokoo sai tuulta purjeisiinsa.

1700-luvun puolivälistä lähtien voitiin ruveta erottamaan eri maakunnissa vallitsevia tiettyjä tyylipiirteitä ja nyt alkoi seinämaalauksien, huonekalujen valmistuksen ja taidekäsityön kukoistuskausi. Näinä aikoina luotiin hälsingiläisten suurtartanoiden maalatut sisäkatot ja seinäpinnat ratsumiehineen ja kukkakiehkuroineen ja näinä aikoina jämtlantilainen rokokoo sai aikaan siroimmat kaappinsa ja kaappikellonsa. Norrlannin rannikkomaakunnissa jäi kustavilainen tyyli hallitsevaksi. Merkittävin maakunta on kuitenkin Taalainmaa, kurpitsan ja taalalaishevosen kotiseutu. Täällä syntyi kotiteollisuus-

Sverige och till och med i Finland. Under 1800-talets första decennier nådde produktionen sin höjdpunkt och det är huvudsakligen alster från denna tid som man i dag finner ute i öppna handeln.

Bakgrunden till denna storartade möbelindustri är främst att se som uttryck för de begränsade arbetstillfällena i ett överbefolkat landskap, där möjligheterna till att leva på jordbruk blev allt mera begränsade. De unga människorna tvingades ta säsongarbeten utanför hemmet (s. k. herrarbete) eller att ägna sig åt andra näringsgrenar. Dalarna är inte berömt enbart för sina målade möbler, utan även för sitt liesmide, sin skinnberedning — som för övrigt i dag är en omfattande industri (Malung) — urmakeri (Mora), tillverkning av laggade träkärl och den handel som blev följden av att alla dessa alster skulle avyttras. Dalarna har längre än andra landskap bevarat sockendräkterna och äldre sedvänjor, som till exempel kyrkbåtsrodd och majstångsresning. I kraft av sin driftighet och sina speciella tillgångar har Dalarna blivit vårt mest älskade turistlandskap, av utlänningar känt under namnet Dalecarlia, och Dalecarlias skåp, klockor och framför allt bonader är det svenska konsthantverk, som är mest känt utomlands i dag.

I en utställning som vill ge en över-

elegant cupboards and clock-cases. In the Norrland coastal regions the Gustavian style was predominant. The most remarkable province was nevertheless Dalecarlia, the home of the 'kurbits' and of the Dala horse. Here furniture-making started on a large scale, with organized sales, which took the products of the industrious Dalecarlians far beyond the boundaries of the province. Dalecarlian painted furniture and wall panels are found in Norway, far down in southern Sweden, and even in Finland on the other side of the Gulf of Bothnia. During the first decades of the 19th century the production reached its height, and it is chiefly products from that period that are found today on the open market.

The chief reason for this imposing furniture industry was probably the limited opportunities for employment in an overpopulated district, where a living from agriculture was becoming increasingly difficult. The young people were forced to take seasonal work outside the home or to try their hand at another trade. Dalecarlia is famed not only for its painted furniture but also for its scythes, its dressing of furs—which is still a considerable industry today (Malung)—clockmaking (Mora), coopery, and the trade which followed on all this production. Dalecarlia—longer than other prov-

den pohjalla huonekaluteollisuus, jonka myynti jo silloin oli järjestettyä. Täten levisivät ahkerien taalalaismiesten tuotteet kauaksi Taalainmaan rajojen ulkopuolelle. Löydämme taalalaisaiheisia maalattuja huonekaluja ja seinäpintoja Norjasta, kaukaa Etelä-Ruotsista ja jopa Suomesta, Pohjanlahden toiselta puolelta. 1800-luvun ensimmäisillä vuosikymmenillä saavutti tuotanto huippunsa, ja ne tuotteet, jotka vielä meidän aikanamme ovat kaupan, ovat juuri tältä kaudelta. Tämän suurenmoisen huonekaluteollisuuden tausta on lähinnä nähtävä rajoitettujen työtilaisuuksien ilmauksena ylikansoitustussa maakunnassa, jossa mahdollisuudet elää maanviljelyksellä pienenemistään pienenivät. Nuorten oli pakko ottaa kausitöitä kodin ulkopuolelta (nk. herraintyötä) tai omistautua kokonaan muille elinkeinoaloille. Taalainmaa ei kuitenkaan ole kuuluisa vain maalatuista huonekaluistaan. Myös viikatteiden taonta, nahkojen valmistus — nykyään suurteollisuutta (Malung), kellojen valmistus (Mora), puuastiateollisuus ja se liiketoiminta, joka oli seurauksena siitä, että kaikki nämä tuotteet oli saatava kaupan, tekevät Taalainmaan kuuluisaksi. Taalainmaa on kauemmin kuin mikään muu maakunta säilyttänyt kansanpukunsa ja vanhat tapansa, niinkuin esim. kirkkovene-

blick över hela Skandinaviens provinskonst är det givet, att bara en bråkdel av det väldiga materialet kan exponeras och här endast punktvīs belysas. En avgränsning är nödvändig och av svenskt material är det framför allt två föremålsgrupper som får representera det typiskt svenska: bonader och järnsmide.

Bonadsmåleri

Det svenska bonadsmåleriet är det mest särpräglade uttrycket för svenskt skaplynne. Dess utbredningsområden och dess utövare är väl kända genom forskarna Sigurd Erixon och Svante Svärdström. Geografiskt sett kan det svenska bonadsmåleriet uppdelas på två huvudområden: 1) det nordsvenska området med Hälsingland Gästrikland och Dalarna, 2) det sydsvenska området med södra Småland och södra Halland som kärnområde.

inces—has preserved its traditional local costumes and customs such as the rowing to church in the "church boats" and the raising of the Maypole. Through its energy and resources Dalecarlia has become our most popular goal for tourists, and Dalecarlian cupboards, clocks and, above all, wall-hangings are the Swedish handicraft products that are best known abroad today.

In an exhibition which is to present a survey of folk art from the whole of Scandinavia, only a fraction of the enormous material can naturally be shown and only certain details can be illustrated in this catalogue. Some restriction is necessary, and of Swedish material two groups of objects in particular must represent the typically Swedish: wall-hangings and wrought iron.

Painted Wall-hangings

The Swedish wall-hanging paintings are the most distinctive expression of Swedish individuality. The areas in which they were produced and their producers are well known through the researches of Sigurd Erixon and Svante Svärdström. Geographically the Swedish painting of wall-hangings may be divided into two main areas: 1) the north Swedish area of Hälsingland, Gästrikland and Dalecarlia, 2) the south Swedish area

matkat ja juhannussalkojen pystytämisen. Yritteliäisyytensä ja hyvien mahdollisuuksiensa ansiosta Taalainmaa on kehittynyt maan suosituimmaksi turistimaakunnaksi, jonka ulkomaalaiset tuntevat nimellä Dalecarlia. Se ruotsalainen taidekäsityö, jonka ulkomaalaiset parhaiten tuntevat, käsittää juuri Dalecarlian kaapit, kellot ja ennen kaikkea seinäkudonnaiset.

On itsestään selvää, että näyttelyssä, jossa halutaan antaa yleiskatsaus koko Skandinaavian maakuntataiteesta, voidaan esittää vain murto-osa tästä valtavasta aineistosta ja sekin vain kohdittain. Ankara rajoitus on välttämätön ja ruotsalaisesta aineistosta saakin vain kaksi esineryhmää edustaa tyypillisesti ruotsalaista maakuntataidetta: seinäverhot ja raudantaonta.

Seinäverhotaide

Ruotsalainen seinäverhomaalaustaide on kaikkein erikoisin ruotsalaisen luonnonlaadun ilmaisu. Sen levinneisyysalue ja sen harjoittajat ovat hyvin tunnettuja kahden tutkijan, Sigurd Erixonin ja Svante Svärdströmin ansiosta. Maantieteellisesti ruotsalainen seinäverhomaalaustaide jaetaan kahteen pääalueeseen: 1) Pohjoisruotsalainen alue, johon kuuluvat Hälsingland, Gästrikland ja Taalainmaa ja 2) Eteläruotsalainen alue, jonka

Inom dessa områden kan sedan lokala stilsolor tydligt urskiljas.

Genom bevarade inventarieförteckningar vet man, att prästgårdarna i Dalarna och Hälsingland på 1600-talet var rikt försedda med målade väggbonader. Från det södra området har vi ett litterärt belägg i fransmannen Ogiers dagboksanteckningar, när han 1634 i en småländsk prästgård såg färggranna bonader — om också inte efter »franska eller italienska smaken». Det äldsta bevarade bonadsmaterialet visar, att det funnits ett klart traditionssamband mellan det norra och det södra området, både till motiv och utformning och att dess rötter är att söka i kyrkligt muralmåleri från medeltid och renässans. Själva traditionen att pryda väggarna med vävda textilier är förhistorisk. Om ett fortlöpande samband föreligger går ej att fastställa, men det är inte otroligt. Med bonad avses här målade bildframställningar på tyg eller papper, avsedd att fästas på väggen. Motiven är nästan undantagslöst hämtade ur bibeln. De oftast framställda är de vise männen till häst och deras tillbedjan av det nyfödda Jesus-barnet. Ett högt älskat motiv är de visa och de fåvitska jungfrurna med oljeförsäljaren och därefter bröllopet i Kana, där Jesus omvandlade vattnet till vin, samt »den stora nattvarden».

with southern Småland and southern Halland as the nuclei. Within these areas local schools of style are also clearly distinguishable. From preserved inventory-lists we know that the vicarages in Dalecarlia and Hälsingland in the 17th century were richly furnished with painted wall-hangings. From the southern area we have literary evidence in the diaries of the Frenchman Ogier, when in 1634 he saw in a Småland vicarage colourful wall-hangings—even if not in the "French or Italian taste". The oldest preserved wall-hangings show that there was a clear traditional relation between the northern and the southern areas, both in motif and form, and that their roots are to be sought in ecclesiastical mural paintings from the Middle Ages and the Renaissance. The tradition of adorning walls with woven textiles is itself prehistoric. Whether a continuous relationship exists cannot be established but is not improbable. By wall-hanging is here meant painted representations on cloth or paper designed to be attached to a wall.

The motifs are almost without exception taken from the Bible. The most common are the Magi on horseback and their worshipping of the infant Jesus. A highly cherished motif is the Wise and the Foolish Virgins with the seller of oil, and thereafter

ydinalueita ovat Etelä-Smoolanti ja Etelä-Hallanti.

Näitten alueitten piirissä voidaan selvästi havaita paikallisia tyylikuntia. Säilyneistä omaisuusluetteloista on saatu selville, että Taalainmaan ja Hälsinglandin 1600-luvun pappiloissa oli paljon maalattuja seinäverhoja. Ranskalaisen Ogier'n (1634) päiväkirjamuistiinpanojen perusteella tiedämme, että "eräässä smoolantilaisessa pappilassa oli hyvin värikäitä seinäverhoja", vaikkei kuitenkaan "ranskalaisen tai italialaisen maun mukaisia". Vanhin säilynyt seinäverhoaines osoittaa, että selvä perinneyhteys vallitsi pohjoisen ja eteläisen alueen välillä sekä aiheisiin että valmistusmenetelmään nähden, ja että niitten alkuperää sai etsiä keskiajan ja renessanssin kirkollisista seinämaalauksista. Itse perinne, seinien koristaminen tekstiileillä, on esihistoriallinen. Ei voida osoittaa todeksi, onko perinne jatkunut katkeamattomana, mutta se ei ole mahdotonta. Seinäverholla tarkoitetaan tässä kankaalle tai paperille tehtyjä maalauksia, jotka oli tarkoitettu seinälle ripustettaviksi.

Aiheet olivat melkein poikkeuksetta raamatullisia. Useimmin esiintyneet aiheet ovat viisaat miehet ratsujen selässä ja heidän Jeesus-lapselle osoittamansa kunnioitus. Sangen suosittu aihe on viisaat ja tyhmit

Den överväldigande merparten av boudnadsmaterialen från 1600-talet härstammar från *Hälsingland*, där det synes ha funnits särskilda förutsättningar för en påkostad heminredning utöver den allmänna ekonomiska uppgången under stormaktstidens dagar. Vad är nu upphovet till denna önskan att just ha bibliska framställningar på sina väggar i stugan? Kyrkans kalkmålningar hade tillkommit som en illustration till predikningarna, som hölls för en icke läskunnig församling. Bildspråket var begripligt och talande. Luther själv betonade starkt betydelsen härav och uppmanade direkt till att ständigt ha Guds ord för ögonen, även i stugor och kamrar. Ur det gemensamma traditionsarvet från 1600-talet utkristalliserades flera lokala skolor med markanta provinssiella särdrag. I det rika materialet av 1600-talsbonader från Hälsingland är det särskilt två motiv, som återkommer: de vise männen till häst och olika framställningar med gästbudsscener, såsom bröllopet i Kana, Ahasverus gästabad, den stora nattvarden med den rike mannens inbjudan till sjuka och fattiga samt Belsassars gästabad. Framställningarna förlorar delvis sitt religiösa budskap och får i viss utsträckning rent profan karaktär. Rytarna klädes i tidens högrestandsdärkter som herremän på en jakt-

the marriage-feast at Cana where Jesus turned the water into wine, and the Great Supper for the poor and the maimed.

The great majority of the wall-paintings from the 17th century come from *Hälsingland*, where the conditions for lavishness in the furnishing of homes—apart from the general prosperity during the Great Power period—appear to have been especially favourable.

What, then, is the reason for this desire to have particularly biblical motifs on the walls of one's cottage? The churches' plaster-paintings were intended as an illustration of the sermons, which were preached to an illiterate congregation. The figurative language was understandable and eloquent. Luther himself emphasized the great importance of this and exhorted his people to have God's Word constantly before their eyes, even in their cottages and chambers. From the common heritage of traditions from the 17th century there crystallized out several local schools with markedly provincial characteristics. In the rich material of 17th century wall-hangings from Hälsingland there are two motifs in particular which recur: the Magi on horseback, and different festal occasions—the Wedding of Cana, the Feast of Ahasuerus, the Great Supper, the Feast of

neitsyet sekä öljyn myyjä, ja sen jälkeen Kaanaan häät, jossa Jeesus muutti veden viiniksi sekä suuri ehtoollinen. Valtaisa osa 1600-luvun seinäverhoaineistosta on peräisin *Hälsinglannista*, jolla näyttää olleen erikoisen hyvät edellytykset jopa arvokkaammalle kodinsisustamiselle, kuin oli ollut mahdollista yleisen taloudellisen nousukauden aikana suurvaltakaudella. Mistä sitten johtui tämä halu koristaa tupien seinät raamatullisilla aiheilla? Kyrkan kalkkimaalaukset olivat syntyneet kuvittamaan saarnaa, jota useinkin lukutaidoton seurakunta kuunteli. Kuvakieli oli ymmärrettävää ja puhuvaa. Luther itse korosti voimakkaasti kuvien merkitystä ja jopa kehotti kaikkia alituisesti pitämään Jumalan sanaa silmiensä edessä, myös tuvissa ja kamareissa.

Yhteisestä 1600-luvun perinteestä kiteytyi useita paikallisia koulukuntia, joilla oli silmiinpistävän pikkukaupunkimaisia erikoispiirteitä. 1600-luvun Hälsinglannin valtavassa seinäverhoaineistossa huomaa erikoisesti kaksi aihetta, jotka toistuvat yhä uudelleen: viisaat miehet ratsuilla sekä erilaiset pitoja esittävät muunnelmat, kuten Kaanaan häät, Ahasveruksen pidot, suuri ehtoollinen, jossa rikas mies kutsuu sairait ja köyhät luokseen, ja Belsassarin pidot. Teokset menettivät osittain uskonnollisen sanomansa saaden jossain

Näverask från Medelpad, Sverige. 1800-talets
f. hälft.

NM 182 166

Birch-bark box from Medelpad, Sweden.
First half of 19th century.

NM 182 166

Tuovirasia Medelpadista, Ruotsi. 1800-luvun
alkupuolelta.

NM 182 166

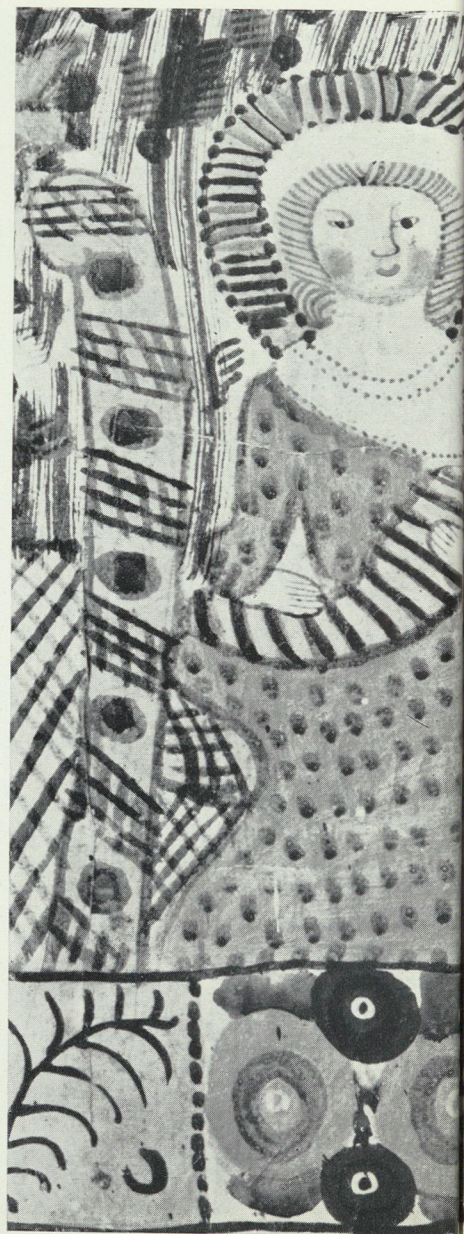

Jungfru Maria med Jesusbarnet. Detalj
av julbonad från Halland, Sverige. Sunnerbo-
skolan. 1800-talets början. 122 cm × 52 cm.
NM 50 824 b

The Virgin Mary and the infant Jesus. Detail
of Christmas wall-hanging from Halland,
Sweden. The Sunnerbo school. Early 19th
century. 122 × 52 cm.
NM 50 824 b

Neitsy Maaria Jeesuslapsen kanssa. Osa
seinävaateesta Hallandista, Ruotsi. Sunner-
bokoulu. 1800-luvun alku. 122 cm × 52 cm.
NM 50 824 b

De tre vise männen. Detalj av samma bonad.

The Three Wise Men. Detail from same
wallhanging.

Kolme idän tietäjät. Osa samasta seinävaa-
testa.

Adam och Eva. Ryggbräda på stol från Skåne,
Sverige. 1600-talets f. hälft.
NM 18 164

Adam and Eve. Chair-back from Scania,
Sweden. First half of 17th century.
NM 18 164

Aatami ja Eeva. Tuolin selkäpuu Skånesta,
Ruotsi. 1600-luvun alkupuolelta.
NM 18 164

utflykt. I de äldsta framställningarna har de ännu pokaler och skrin i händerna med rökelse, guld och myrra, men under 1700-talets första hälft sker en förändring häri. Då präglas hälsingemåleriet av en produktiv och originell konstnärsgestalt, korpralen Gustaf Reuter (1699—1783), från Delsbo. Denne målade soldat var helt naturligt välbekant med uniformer och avbildade heliga tre konungar i ståndsmässig paradutrustning med marskalkstavar och sablar. Ja, han gjorde dem rent av till regenter och som förebilder har han haft kopparstick av europeiska furstar. Ibland står det inte ens Melchior, Kaspar och Baltasar i textlöpan över de vise männens huvuden utan August, Prins av Preussen, Friedrich eller rent av Karl XII. Det är påfallande att Karl XII ännu på 1740-talet, då nöd och nederlag var i friskt minne, fortfarande var idealgestalten för en indelt korpral. — Reuters gästbudsframställningar anknyter till traditionen från 1600-talet och visar de deltagande sittande stelt uppradade bakom ett långt fyrkantigt bord täckt av en draperad duk. Dryckerna serverades i träkär, snidade kalkar och bågare och av maten lägger man märke till vridna brödkliknande giffjar. Någon glättig stämning råder inte. Icke det minsta leende skymtar i bonadsfigurernas strama anleten. Bildsviterna omgives

Belshazzar.

The representations lose in part their religious message and to some extent assume a purely profane character. The riding Magi are clothed in the contemporary costumes of the aristocracy on a hunting expedition. In the oldest representations they still carry cups and caskets in their hands containing frankincense, gold and myrrh, but in the first half of the 18th century a change occurs. The Hälsingland paintings then bear the mark of a productive and original artist, Corporal Gustav Reuter (1699—1783), from Delsbo. This soldier-painter was naturally well familiar with uniforms and portrayed the Three Magi in contemporary full-dress uniform with marshal's batons and sabres. He even made them into ruling sovereigns, and as models he had copperplate engravings of European princes. Sometimes, too, the names of Gaspar, Melchior and Balthasar did not even figure on the text over their heads, but August, Prince of Prussia, Frederick, or even Charles XII. It is remarkable that in the 1740's, when affliction and defeat were still a recent memory, Charles XII remained the ideal figure for a tenement corporal. Reuter's feast-scenes link up with the tradition from the 17th century and show the participators rigidly seated behind a long rectangular

määrin maallisen luonteen, sillä ratsastajat oli puettu ajan ylhäissäädyn pukuihin, kuten herrasmiehet metsällä, ja useimmissa maalauksissa heillä oli käsissään juomapikarit, lippaat suitsutuksineen sekä kultaa ja mirhaa sisältävät astiat. 1700-luvun alkupuolella tapahtui kuitenkin muutos. Silloin alkoi hälsingiläismaalauksiin painaa leimansa tuottelias ja erikoislaatuinen taitelijahahmo, korpraali Gustav Reuter (1699—1783) Delsbosta. Tämä maalaava soturi tunsii tarkkaan univormut ja kuvasi esim. kolme pyhää kuningasta säädyn mukaisiin paraatipukuihin puettuina, marsalkan sauvoineen ja miekkoineen. Hän teki heistä hallitsijoita, joiden esikuvina hänellä oli ollut eurooppalaisia ruhtinaita esittäviä kuparipiirroksia. Joskus eivät nimet viisaitten miesten päitten yllä olleet edes Melchior, Kaspar ja Baltasar, vaan August, Preussin Prinssi, Friedrich tai suoraan Kaarle XII. Oli silmiinpistävää, että Kaarle XII vielä 1740-luvulla, vaikka puute ja tappiot siltä ajalta vielä olivat tuoreessa muistissa, edelleenkin oli tämän ruotusoturii ihannehahmo. Reuterin pitoja esittävät maalaukset liittyvät 1600-luvun perinteisiin ja esittävät osanottajat jäykästi rivissä istumassa neliskulmaisella peitetyn pöydän takana. Juomat tarjoiltiin puuastioista, veistetyistä pikareista ja maljoista ja

av frodiga akantusrankor målade i rött och brunt, ett motiv som i Hälsingland utnyttjas från de äldsta bevarade 1600-talsbonaderna ända in på 1800-talet, omväxlande med stora blomster- och fruktmotiv, som man inte endast återfinner på väggbonader av lin och hampväv utan även målade i taken. Just i Hälsingland med de där utnyttjade innertaken av släta bräder — tredingstaken — kunde inredningsmåleriet omfatta både väggar och tak där man målade direkt på bräderna. Från *Dalarna* finns bara enstaka bevarade bonader från 1600-talet. Vi vet genom arkivaliska belägg från prästgårdsinventeringarna att de har funnits men sannolikt har detta måleri inte haft samma rika utformning som i Hälsingland om man får döma av det bevarade materialet. *Dalarna* får sitt stora konstnärliga uppsving först efter 1750 och övertar då Hälsinglands ställning som den konstnärligt ledande provinsen. *Dalarnas* bonadsmåleri är inte det kvantitativt rikaste men genom sin friskhet och färgrikedom och sin stora variation av motiv framstår det som vår mest betydande provinskonst.

Framför allt har det blivit väl känt inom och utom landet genom Svante Svärdströms forskning. Varje mästarnamn, varje motiv och förlaga är genom Svärdström känd och publicerad och har kommit att framstå som det svens-

table covered with a draped cloth. The drinks were served in wooden vessels, carved chalices and beakers, and of the food one notices twisted loaves like 'croissants'. The mood is far from gay. Not the least smile shows on the stiff faces of the figures. The scenes are framed within luxuriant acanthus leaves painted red and brown, a motif which in Hälsingland appears on the oldest preserved 17th century wall-hanging and up to the 19th century, alternating with large flower and fruit motifs, which are found not only on wall-hangings of linen and hempen cloth but also painted on the ceilings. Precisely in Hälsingland with its ceilings of smooth boards, the paintings could cover the entire room, including the ceiling, where the painting was done direct on the boards. From *Dalecarlia* there are only a few wall-hangings preserved from the 17th century. We know that they have existed through the evidence of inventories from vicarages, but probably this form of painting did not have the same richness of design as in Hälsingland, judging from the material preserved. *Dalecarlia's* great artistic development came after 1750, and it then superseded Hälsingland as the leading artistic province. The wall-hanging paintings of *Dalecarlia* are not the most important group quantitatively, but through their freshness

ruokana oli mm. sarven tapaan kierrettyjä leipiä. Tunnelma ei suinkaan ole hilpeä. Ei pienintäkään hymyn häivettä näy kuvattujen huulilla. Kuvasarjoja ympäröivät punaisiksi ja ruskeiksi maalatut rehevät akantti-köynnökset, sama aihe, jota Hälsinglannissa käytettiin vanhimmissa seinäverhoissa 1600-luvulta 1800-luvulle saakka. Aihe vaihtelee suurten kukkas- ja hedelmäaiheiden kanssa ja näitä aiheita ei tapaa vain pellava- ja hampukankaissa, vaan jopa kattomaalauksissa. Juuri Hälsinglannissa käytettiin sisäkattojen sileitä pintoja hyväksi, nk. "tredingstaken", ja siellä sisustusmaalauksella käsitettiin koko huoneen kattolautoja myöten. Taalainmaalta on 1600-luvulta jäljellä vain muutamia seinäverhoja. Tiedämme arkistoista löydettyistä pappilainventaareista, että niitä kyllä oli, mutta säilyneistä materiaaleista päätellen niiden sommittelu ei ollut niin rikasta kuin Hälsinglannin seinäverhomaalausten. Taalainmaan taiteellinen nousukausi alkoi vasta v. 1750 jälkeen, jolloin Taalainmaasta kehittyi taiteellisesti johtava maakunta. Taalainmaan seinäverhomaalaus ei määrältään ole maan suurimpia, mutta raikkautensa ja värikylläisyytensä ansiosta se on jäänyt merkittävimmäksi. Svante Svärdströmin julkaisut ovat tehneet Taalainmaan seinäverhomaalauksen tunnetuksi sekä kotimaassa että sen ul-

kaste av allt svenskt.

Den direkta inspirationskällan har varit den rikt illustrerade bibelutgåvan från 1618, Gustav Adolfs-bibeln, och flera följande bibelutgåvor, vars illustrationer går tillbaka på tyska 1500-talsträsnitt. Bonadsmålarna har hämtat både motiv och beledsagande text ur sin bibel, men har översatt miljön till svenska förhållanden. Både dräktskick, möbeltyper, landskap och omgivande dekorativa detaljer är präglade av sin tids stilideal, rokoko, gustaviad och empire. Dalmålarnas motivvärld är älskvärd. De är visserligen bundna till religiösa framställningar, men de väljer med förkärlek det glada och fantasiväckande. Här kommer Drottningen av Saba i all sin prakt på besök till Konung Salomo, ett ofta upprepat motiv, som kanske rymmer en del manligt önsketänkande. Här rider den förlorade sonen ut i världen. Motivet har därvid förlorat det mesta av sitt religiösa budskap och målarna uppehåller sig gärna vid de olika förlustelser, på vilka man lämpligen kan förslösa ett arv. Jesu intåg i Jerusalem har ofta tycke av festlig marknadsstämning och Absaloms död av ett jaktparti. Till detta kommer det praktfulla, färgglada blomstermåleri av stora kurbitsar, som blivit signaturen för all dala-konst.

De charmfulla dalmålningarna dominerar så allmänhetens medvetande att

and richness of colour, and their great variety of motifs, they stand out as the most significant of our folk art. In particular, through Svante Svärdström's research, they have become well known both in Sweden and abroad. The name of every master, every motif and original are, through Svärdström's work, known and published, and wall-hangings have the distinction of being the most Swedish of all that comes from Sweden.

The direct source of inspiration has been the richly illustrated 1618 edition of the Bible, the Gustavus Adolphus Bible, and several subsequent editions, the illustrations of which go back to the German 16th century woodcuts. The wall-hanging painters have taken both motifs and accompanying text from their bibles, but have translated the environment into Swedish conditions. Costumes, furniture types, landscapes and decorative details all bear the stamp of the styles of their time—rococo, gustavian, empire. The world of the Dalecarlian painters' motifs is full of charm. Admittedly they are bound to religious concepts, but they have a predilection for the gay and the imaginative. The Queen of Sheba comes riding in all her magnificence to visit King Solomon, a frequently recurring motif which may contain a good deal of male wishful thinking. Another motif is the prodigal son set-

kopuolella. Svärdströmin ansiosta jokainen mestari, jokainen aihe ja piirros on tullut tutuksi ja jäänyt yleisön tietoisuuteen kaikesta ruotsalaisesta ruotsalaisimmaksi.

Innoituksen lähteenä on ollut rikkaasti kuvitettu Kustaa Aadolfin raamattu v:lta 1618 sekä moni muu sitä seurannut raamatunpainos. Kustaa Aadolfin raamatun kuvitus on tehty saksalaisten 1500-luvun puupiirrosten pohjalla. Sienäverhomaalarit ottivat sekä aiheet että niihin liittyvät tekstit raamatusta, mutta siirsivät ne omaan ympäristöönsä. Sekä vaateparsiin, huonekaluihin, maisemiin ja niitä ympäröiviin koristeellisiin yksityiskohtiin ovat ajan tyyli-ihanteet painaneet leimansa — rokokoo, kustavilaisuus ja empiiri. Taalalaismaalarin aiheamaailma on viehättävä! Maalarit olivat kyllä sidottuja uskonnonlisiin aiheisiin, mutta mikään ei estänyt heitä lisäämästä iloa ja mielikuvitussellisia värejä taideteoksiinsa. Saaban kuningatar saapuu esim. kaikessa komeudessaan kuningas Salomonin luo, erittäin usein toistuva aihe, ehkä miehisiä toiveita sisältävä. Suosittu aihe on samoin tuhlaajapoika, joka ratsastaa ulos maailmaan. Tässä vaiheessa aihe on jo kadottanut uskonnollisen sanomansa, maalarit viipyivät näet mielellään selläisissä huveissa, joissa sopivasti voi menettää perintöosuutensa.

snart sagt alla former av bonadsmåleri uppfattas som »dalmålning». Och ändå är det *sydsvenska* materialet långt större och kvantitativt det mest betydande. I Nordiska museets samlingar finns 30 sydsvenska målningar på 1 dalmålning, vilket torde motsvara proportionen på hela materialet. Det sydsvenska bonadsområdet omfattar de södra delarna av Småland och Halland. Genom Sigurd Erixons och Nils Strömboms forskning är flera mästare och lokala skolor kända. Det sydliga bonadsmaterialet skiljer sig till både format och delvis även till motiv från det nordliga. Detta är till viss del en följd av bostadsskicket. I norr hade man obegränsad tillgång på trä och byggde stora timmergårdar. Man hade där salar enkom avsedda för festbruk, som utsattes för relativt litet slitage och ej blev röksvärtade från den dagliga eldningen. Där kunde man ha bonader och väggfält ständigt uppsatta. Formatet på bonaderna avpassades för dessa väggfält. I södra Sverige byggde man låga, långa längor och saknade vid den aktuella tiden särskilda stående salar för festbruk. Till helg och fest fejade man i stället det stora köket och satte då upp långsmala bonader och långa vävda dukar. Man kallade det att »draga» stugan. Eftersom de skulle avpassas för utrymmet ovanför de väggfasta bänkarna blev formatet ofta

ting out into the world. This has lost most of its religious message and the painters dwell with fondness on the various delights on which one may suitably squander one's heritage. The entry of Jesus into Jerusalem has often the festive atmosphere of a fair, and the death of Absalom is portrayed as a hunting expedition. Then there are the sumptuous colourful floral paintings of large 'kurbits', which have become the signature for all Dalecarlian art.

The charming Dalecarlian paintings so dominate the public consciousness that practically all forms of wall-hanging painting are taken to be Dalecarlian. And yet, in quantity, the south Swedish form the chief collection. At Nordiska Museet we have 30 south Swedish to 1 Dalecarlian painting, which is roughly the proportion for the entire material. The south Swedish area for wall-hanging paintings comprises the southern parts of Småland and Halland. Through the researches of Sigurd Erixon and Nils Strömbom several master-painters and local schools are now known by name.

The southern wall-hangings differ in size and partly, too, in motif from the northern. This is to some extent a consequence of the different forms of housing. In the north there were unlimited quantities of timber

Jeesuksen tulo Jerusalemiin on täynnä markkinatunnelmaa ja Absalomien kuolema on kuin metsästyskohtaus. Tätä kaikkea ympäröivät sitäpaitsi juhlanan värikylläiset, kukin koristetut kurpitsat, kaiken taalalaisen taiteen tunnusmerkki.

Viehättävät taalalaismaalaukset ovat tehneet niin syvän vaikutuksen, että minkälaista seinäverhomaalausta tahansa kutsutaan "taalalaismaalaukseksi". Kuitenkin on *eteläruotsalainen* aineisto määrältään paljon suurempi ja merkityksellisempi. Pohjoismaisessa Museossa on 30 eteläruotsalaista maalausta yhtä taalalaismaalausta kohti, mikä vastanee koko aineiston suhdetta.

Eteläruotsalainen seinäverhomaalausalue käsittää Smoolannin ja Hallannin eteläosat. Sigurd Erixonin ja Nils Strömbomin tutkimusten perusteella on moni mestari ja paikallinen koulu-kunta tullut tunnetuksi.

Eteläinen seinäverhomateriaali erotuu sekä kokonsa että osittain myös aiheittensa puolesta pohjoisesta aineistosta. Tähän ovat asunto-olot vaikuttaneet. Pohjoisen rajattomat metsät sallivat suurien hirsitalojen rakentamisen. Taloissa oli suuria, harvoin käytettyjä saleja juhlatilaisuuksia varten. Salit eivät savustuneet jokapäiväisen lämmityksen puuttuessa, ja niin voittiin jatkuvasti pitää seinäverhoja ja seinäpintoja koristavia maa-

mycket långsträckt. Gavelbonaderna som sattes upp i de låga småländska ryggåstugorna måste av förklarliga skäl göras triangulära. Eftersom man här i huvudsak endast hade bonaderna uppe till de stora kyrkliga helgerna behöll motiven mera av sakral karaktär. Passionshistorien med sitt budskap om Kristi lidande och död är här ett vanligt motiv liksom naturligtvis julevangeliet. Påfallande många framställningar har man om de visa och de fåvitska jungfrurna, mycket ofta i kombination med bröllopet i Kaanan. Oavsett ämneskombinationen är det glada bröllopet alltid framställt med dansande festklädda människor, drickande och musicerande med bruden i krona och utslaget hår och prästen glatt drickande vid ett bord med stora bröllopskringlor, sötostfat och en helstekt gris på bordet.

Många lokala skolor och enskilda mästarnamn är kända. Ett fåtal konstnärer signerade sina arbeten såsom Anders Eriksson i Ås (1774—1840). Det stora flertalet bonader härstammar från 1800-talets förra hälft, där den största gruppen är den s. k. Sunnerboskolan, som uppbars av en och samma familj med inte mindre än 35 målade familjemedlemmar i flera generationer. Sunnerboskolans arbeten utmärkes av sin starka färgsättning, där rött, orange och violett dominerar. De är i allmänhet målade med tempera på papper,

and the houses were built on a large scale. They had rooms set aside solely for festive occasions. Being subjected to little wear, and not becoming blackened with smoke from the daily lighting of fires, wall-hangings could be permanently set up in these rooms. The size of the hangings was adjusted to the wall panels.

In Southern Sweden long, low buildings were customary and at that time there was no separate room for festive occasions. For holidays and festivals the large kitchen was scoured clean, and long and narrow wall-hangings and long woven cloths were then set up. As these hangings had to fit the space above the built-in benches, they were often very lengthy. The gable wall-hangings which were set up in the low Småland "ryggåstugor" (timber cottages open to the roof, sloping steeply from the supporting ridge-pole) had naturally to be made triangular. As wall-hangings were brought out mainly for the great religious festivals, the motifs retained a more sacral character. The story of the Passion, with its message of Christ's suffering and death, is a common motif, as naturally is the Christmas story. There is a strikingly large number of representations of the Wise and Foolish Virgins, very often combined with the marriage-feast at Cana. Irrespective of the subject the

lauksia seinillä. Sienäverhot tehtiin seinäpintoihin sopiviksi.

Etelä-Ruotsissa sitävastoin rakennettiin matalia, pitkiä rakennuksia ilman juhlia varten tarkoitettuja erikoisia saleja. Pyhiä ja juhlia varten puhdistettiin suuri keittiö perinpohjin ja seinille ripustettiin pitkänkapeita seinävaatteita ja kudottuja liinoja. Tätä kutsuttiin tuvan verhoamiseksi. Koska seinävaatteiden piti sopia kiintonaisten penkkien yläpuolelle, olivat seinävaatteet usein pitkänomaisia. Päätyverhot, jotka ripustettiin mataliin, pieniin smoolantilaispirtteihin, täytyi ymmärrettävistä syistä tehdä kolmio- maisiksi. Koska näissä pirteissä koristelu pääasiassa tapahtui vain kirkollisten pyhien ajaksi, olivat aiheetkin kirkollisia. Kristuksen kärsimyshistoria on täällä hyvin tavalinen aihe samoin kuin jouluevan- keliumi. Silmiinpistävän monta muunnelmaa aiheesta viisaat ja tyhmät neitsyet on usein yhdistettynä Kaanaan häihin. Aiheydistelmistä välitämättä on iloisten häitten esityksissä aina juhlapukuisia, tanssivia ihmisiä, jotka juoden ja ilakoiden ympäröivät tukka valtoimenaan olevaa kruunupäistä morsianta, ja pappi seisoo pöydän äärellä iloisesti maljaa kohottaen. Pöydällä ovat häärinkelit, makeajuustovati ja kokonaisena paistettu porsas.

Monet paikalliset koulukunnat ja

ca 30 cm höga och ibland flera meter långa. De har en strikt genomförd stilisering. Hästarna tecknas med starkt förtjockade halsar och gravitetiskt lyftade framfötter. Ryttarna är fel-tecknade och sitter långt nere på hästens ena sida. De flygande änglarna och de knäböjande personerna är svepta i ballongliknande dräkter med prickar och mönster, allt omgivet av blomsterbårder och små randiga träd med lökformade kronor.

Utställningen kan bara visa en bråkdel av museets rika samlingar (över 2 000 bonader), men den ger i varje fall ett smakprov på den unika, mångskiftande konstyttring som kallas bonadsmåleri.

cheerful marriage-scene always depicts festively clothed dancers, drinking and making music with the bride in crown and flowing hair, and the priest merrily drinking at a table filled with figure-of-eight wedding cakes, sweet-cheese dishes and a pig roasted whole. Many local schools and the names of some master-painters are known. A few artists signed their works, such as Anders Eriksson of Ås (1774—1840). The great majority of wall-hangings date from the first half of the 19th century, the largest group being from the Sunnerbo School, which was sustained by a single family with no less than 35 painters spread over several generations. The products of the Sunnerbo School are characterized by their strong colouring, with red, orange and lilac predominating. They are generally painted in tempera on paper, about 30 cm high and often several metres long. They have a strict conventional style. The horses have exaggeratedly thick necks and solemnly raised forefeet. The riders are drawn sitting far down on one side of the horse. The flying angels and the persons in a kneeling posture are clothed in balloon-like costumes with dots and patterns, the whole surrounded by flower-borders and small striped trees with bulbous crowns.

The exhibition can show only a fraction of the Museum's abundant col-

mestarinimet ovat tunnettuja, mutta vain aniharva taiteilija varusti työnsä nimimerkillään. Poikkeuksena oli Anders Eriksson Åsista (1774—1840). Suuri määrä seinäverhoja on peräisin 1800-luvun alkupuolelta ja näistä muodostavat suurimman ryhmän nk. Sunnerbokoulun seinäverhot. Tätä koulua piti yllä perhe, jossa sukupolvien kuluessa on ollut 35 maalaavaa perheenjäsentä. Sunnerbokoulun töillä oli ominaista voimakas väritys, jossa hallitsivat punainen, oranssi ja liila. Ne ovat tavallisesti paperille tehtyjä temperamaalauksia, n. 30 cm:n korkeisia ja usein monen metrin pituisia. Tyylittely niissä on ankarasti toteutettu. Hevosilla on hyvin paksu kaula ja juhlallisesti nostettu etujalka. Ratsastajat istuvat virheellisesti hevosen toisella puolella. Lentävät enkelit ja polvistuneet ihmiset on verhottu eräänlaisiin pallomaisiin, pilkuilla ja kuvioilla koristettuihin asuihin. Kaikkea tätä ympäröivät kukkakiehkurat ja pienet raidalliset puut sipulin muotoisine kukkineen. Näyttelyssä on, kuten sanottu, vain murto-osa museon valtavasta kokoelmasta (yli 2000 seinäverhomaalauksia), mutta se antaa kuitenkin pienen aavistuksen tästä ainutlaatuisesta, monivaihteisesta taideilmauksesta, jota kutsutaan seinäverhomaalaukseksi.

Järnsmide

Den andra stora materialgruppen av det som vi valt ut som typiskt svenskt är järnsmide. Sverige är ett land rikt på sjöar och myrar som givit material till ett konstnärligt och individuellt järnsmide. Vid snart sagt varje bondgård låg förr i tiden en smedja, där man inte bara smidde spik, utan ibland konstfullt utkrusade beslag och vindflöjlar till taket. Sjömalmen draggade man upp vintertid från isen i form av små rostbruna klumpar, som efter en omständlig procedur fick duga till böndernas husbehovssmide. Främst var det dock stångjärnet från de många järnbruken, som gav materialet till smide av högre kvalitet. En särpräglad form av prydnadssmide och karaktäristisk för svenska förhållanden är de smidda järnkors, varmed man prydde de dödas gravar. Företeelsen har funnits över hela landet men synes ha varit koncentrerad till Värmland, Dalsland och södra Norrland, främst då Jämtland, Härjedalen och Medelpad. Den som besöker kyrkogården i Ekshärad i Värmland eller Undersåker i Jämtlands fjällvärld

lections (more than 2000 wall-hangings), but it gives at all events an idea of the unique and variegated manifestation of the art which is known by the name of painted wall-hangings.

Wrought Iron

The other large group of what we have selected as typically Swedish is wrought iron. Sweden is a country rich in lakes and bogs, which have yielded material for an artistic and individual wrought ironware. Practically every farm in days gone by had a smithy, in which not only nails but often artistically formed fittings and weathercocks were forged. The lake-ore was dragged up from the ice in wintertime in the form of rusty brown lumps which, after lengthy processing, had to serve for the household requirements of the peasants' ironware. The material for decorative ironware, however, came chiefly from the bar-iron from the many ironworks. A particular form of ornamental wrought iron, and characteristically Swedish, is the iron crosses which were placed on the graves of the dead. This practice existed throughout the country but appears to have been concentrated especially to Värmland, Dalsland and southern Norrland, with Jämtland, Härjedalen and Medelpad as main areas. If one visits the churchyard

Raudantaonta

Toinen suuri ryhmä, jonka ruotsalaiselle maakuntataiteelle ominaisena olemme valinneet, on raudantaonta. Ruotsin runsaat järvet ja suot ovat antaneet materiaalin, järvimalmin, josta tehtiin taiteellisia ja omaperäisiä esineitä. Melkein jokaisella talonpojalla oli ennen vanhaan oma paja, jossa ei taottu vain nauloja, vaan toisinaan myös taidokkaasti koristeltuja ovikilpiä ja tuuliviirejä. Malmi nostettiin talvis-aikaan jäästä herneenkokoisina ruosteenruskeina kimpaleina, jotka perinpohjaisen mentelmän jälkeen saatiin talonpojan omiin tarpeisiin sopivaksi raudaksi. Useista raudatehtaista saatu kankirauta oli kuitenkin se materiaali, josta kaikki laatutaonnaiset valmistettiin. Koristetaonnan erikoislaatusena muotona ja ruotsalaisille olosuhteille ominaisina ovat taotut hautaristit kuolleitten haudoilla. Ilmiö on esiintynyt koko maassa, mutta on keskitynyt Värmlantiin, Taalainmaalle ja Etelä-Norrlandiin keskusalueinaan Jämtland, Härjedalen ja Medelpad. Värmlannin, Ekshäradin tai Undersåke-

frapperas av skönheten i dessa gravprydnader med ringar, löv och smidda namnskyltar med den dödes initialer och årtal utformade som en liten väderflöjel.

Seden med gravkors är gammal, vare sig detta är utfört i trä eller järn.

Möjligen har bruket från barockens adelsbegravningar att bära den dödes begravningsvapen framför kistan på sina håll haft motsvarighet i böndernas sed att bära gravkorset i processionen till graven, där korset nedsattes.

Variationsrikedomen i formerna är stor. Att se Ekshärads kyrkogård med den spånklädda träkyrkan en sommardag, när järnkorsens alla hängande löv rör sig för vinden ger ett bestående minne av provinskonstnärernas säkra stilkänsla.

at Ekshärad in Värmland or Undersåker in the mountains of Jämtland, one is struck by the beauty of these grave ornamentations with rings, leaves and forged name-plates on which the deceased's initials and dates are shaped as small weathercocks.

The custom of placing a cross on the grave—whether of wood or iron—is an old one. Possibly the baroque custom from burials of the nobility of carrying the deceased's arms in front of the coffin has had its counterpart in the peasants' custom of carrying the memorial cross in the procession to the grave, where it was then erected.

There is a great variety in the forms of decoration. To see the Ekshärad Churchyard with the shingle-covered church on a summer-day when all the hanging leaves on the iron crosses rustle in the wind leaves a lasting memory of the sure feeling for style possessed by the provincial artists.

rin kirkkomaalla Jämtlandin tunturi massa kävellessä yllättää näiden hautaristien kauneus ympyröineen, lehtineen ja taottuine nimikilpineen, joissa vainajan nimien alkukirjaimet ja vuosiluvut muodostavat pienen tuuliviirin.

Hautaristien käyttö on vanha tapa, olkoonpa risti puuta tai rautaa. Ehkäpä barokin aatelisten hautajaisel joissa vainajan hautajaisaseita kannettiin kirstun edellä, ovat innoittaneet talonpoikia vastaavaan tapaan kantamaan hautaristiä kulkueessa haudalle, jossa se sitten pantiin maahan.

Koristeaiheiden muunnelmat ovat hyvin runsaat. Kesäinen näkymä Ekshäradin kirkkomaalla — pärekattoinen puukirkko, tuuli liikuttelee rautaristeil riippuvia lehviä — jättää unohtumattoman muistikuvan maakuntataiteilijavarmasta tyyliäjusta.

Norsk folkkonst

Norges folkkonst präglas av främst två stilperioder: medeltid och barock. Norges stormaktsställning under vikingatiden har satt betydande spår i det norska konsthantverket. När den kristna läran nådde Norge och medförde den romanska konstens formförråd uppstod en fascinerande blandning. I skärningspunkten mellan heendom och kristendom skapades ett stort antal märkliga monument i trä, *stavkyrkorna*, av vilka förvånande många är bevarade. Med sina branta takfall, sina drakhuvuden, kolonnader med snidade pelare och portaler med konstfull träskärning ger de oss en möjlighet att få en någorlunda klar uppfattning om den prakt som åtminstone i vissa fall kan ha präglat stormanshemmens festhallar och fatburar. De medeltida norska gårdarna måste ha erbjudit en imponerande anblick. Av *fatburarna*, dessa mäktiga förrådsbodar på höga sirade stolpar, finns det flera bevarade exemplar från 1500-talet och fram till 1700-talet, som i sin helt medeltida utformning visar i hur hög grad det romanska arvet ännu efter 500 år var levande. De är ett vittnesbörd om att man önskade demonstrera gårdens makt och rikedom genom påkostad arkitektur.

Med sina djupa fjordar och höga bergskedjor var Norge ett land svårt att intaga och lätt att försvara, inte

Norwegian Folk Art

Norway's folk art is characterized especially by the styles of two periods, mediaeval and baroque. The Great Power status of Norway during the Viking period has left significant traces in Norwegian art-handicrafts. When the Christian teaching reached Norway, bringing with it the forms of Romanesque art, a fascinating clash of styles resulted. In the meeting between heathendom and Christianity a large number of monuments were created in wood, the *stave churches*, of which surprisingly many have been preserved. With their steep roofs, their dragons' heads, colonades with carved pillars, and portals with elaborate wood carvings, they give us an idea of the magnificence which may have existed in some at least of the festival halls and store-houses of the homes of the great. Of the store-houses, these mighty edifices on high ornamented poles, several have been preserved from the 16th up to the 18th century and, in their entirely mediaeval form, show the extent to which the Romanesque heritage still lived on 500 years later. They show, too, the desire that must have existed to demonstrate the power and wealth of the farm in the lavish architecture. The mediaeval Norwegian farms must have been an impressive sight. With its deep fjords and high mountain chains Norway was a country

Norjalainen kansantaide

Norjan kansantaide jakaantuu pääasiassa kahteen tyylikauteen: keskiaikaiseen ja barokkiin. Maan viikinkiaikainen suurvalta-asema on jättänyt merkittävät jälkensä norjalaiseen taidekäsityöhön. Kun kristinusko saapui Norjaan ja toi mukanaan roomalaisen taiteen muotorunsauden, syntyi kiehtova sekoitus. Pakanuuden ja kristinuskon välisessä leikkauspisteessä luotiin suuri määrä merkittäviä puisia muistomerkkejä, esim. sauva-kirkot, joista hämmästyttävän monia on säilynyt meidän päiviimme saakka. Jyrkkine kattorakennelmineen, lohi-käärmeenpäineen ja pilareissa ja portaaleissa olevine taiteellisine puuveistoksineen nämä kirkot antavat meille jonkinlaisen käsityksen siitä komeudesta, joka ainakin joissakin tapauksissa leimasi suurmiesten kotien juhlasaleja ja varastorakennuksia. Näistä korkeiden koristettujen pilareiden varassa seisovista, vuosien 1500—1700 välisenä aikana rakennetuista varastorakennuksista on muutamia säilynyt. Näiden täydellisesti keskiaikainen muotoilu osoittaa roomalaisen perinnön olleen elinvoimainen vielä 500 vuotta jälkeensä. Nämä rakennukset kertovat meille, kuinka voimakkaasti talo halusi näyttää komeutensa ja rikkautensa suurenmoisen arkkitehtuurin avulla. Keskiaikaiset norjalaiset kartanot tarjosivat epäilemättä mahtavan näyn. Syvine vuonoineen ja korkeine vuo-

endast mot främmande inkräktare utan även mot främmande stilintryck. Norge har mycket litet av öppet slättland. Huvuddelen av bebyggelsen ligger i djupa dalgångar, som tidigare har haft besvärliga kommunikationer sinsemellan. En blick på kartan i dag visar oss att det inte ens i modern tid varit genomförbart att dra järnväg mellan Trondheim och Bergen; antingen måste man åka via Oslo eller ta hurtig-ruten längs kusten. Man måste med andra ord välja de färdvägar som sedan medeltiden stått till buds: havet, eller landsvägen över Östlandet genom Opdal och ner i Gudbrandsdalen. Några av dalförena Setesdal, Numedal, har först i sen tid fått allmän väg. Det har alltså i Norge funnits särskilda geografiska förutsättningar för ett traditionsbevarande levnadssätt och för att invanda mönster skulle kunna få en betydande livslängd.

Den norska träskärarkonsten har ända sedan förhistorisk tid varit av hög kvalitet. De praktfulla fynden från Osebergsskeppet (nu på Bygdøy), stavkyrkorna (Borgund, Harg) och de medeltida fatburarna (varav några bevarade på Bygdøy) visar alla på en kontinuerligt högt driven teknik, ett krav på kvalitetsarbeten och aktning för en god träsnidares prestation. Roar Hauglid har skapat begreppet »det norske rankesinn», och avser därmed känslan för det snidade orna-

difficult to conquer and easy to defend, not only against foreign invaders but also against foreign influences. Norway has very little open plainland. The chief settlements lie in deep valleys and communication between them was difficult. A glance at the map of today shows that not even in modern times has it been possible to run a railway line between Trondheim and Bergen; either one must travel via Oslo or take the "express route" along the coast. In other words one must choose the highways which have existed since the Middle Ages: the sea, or the land-route over Östlandet through Opdal and down the Gudbrands valley. Some of the steep valleys—Setesdal, Numedal—have only in recent times acquired a public road. Norway has thus had special geographical conditions for preserving a traditional way of life and for retaining habitual patterns over a very long period.

The Norwegian wood-caving art has been of very high quality since prehistoric times. The magnificent findings from the Oseberg Ship (now at Bygdøy), the stave churches (Borgund, Harg) and the mediaeval store-houses (some of which are preserved at Bygdøy) all show evidence of a continuous and highly proficient technique, a high quality of workmanship, and a respect for the achievements of a good

rineen oli Norja vaikeasti valloitettava ja helposti puolustettavissa oleva maa, ei ainoastaan vieraita tunkeilijoita vaan myös vieraita tyyli-ilmauksia vastaan. Norjalla on hyvin vähän tasan komaata. Asutuksen pääosa on syvissä laaksonpohjissa, jonne aikaisemmin oli hyvin vaikeat kulkuyhteydet. Silmäys karttaan näyttää, ettei edes meidän päivinämme ole voitu rakentaa rautatietä Trondheimin ja Bergenin välille. On joko matkustettava Oslon kautta tai laivalla rannikkoa pitkin. Toisin sanoen, on valittava samat tiet, jotka jo keskiajalta lähtien olivat käytettävissä: meri tai maantie Östlandin yli Oppdalin läpi alas Gudbrandin laaksoon. Muutamia laaksoyhdyksistä, kuten Setesdal ja Numesdal, ovat vasta myöhemmin aikoina saaneet yleisen tien. Norjalla on siis ollut erikoiset maantieteelliset edellytykset perinteellisen elämänmenon säilyttämiseen ja siihen, että käytössä olevat mallit saivat hyvin pitkän elinajan.

Norjalainen puunleikkuutaito on esihistorialliselta ajalta alkaen ollut hyvin korkeatasoista. Komeat löydöt Oseberg-aluksesta (nyt Bygdøyssä), sauvakirkot (Borgund, Harg) ja keskiaikaiset varastorakennukset (joista muutamia Bygdøyssä) ovat todistuksena jatkuvasta pitkälle kehitetystä tekniikasta, valiotyöstä ja taitavalle puunveistotaiteilijalle osoi-

mentet, i synnerhet växtmotivet från stavkyrkoportalernas bladslingor, från den romanska rankan, det gotiska klöverbladet, renässansens palmett och framför allt barockens akantus. När *akantuslövet* nådde Norge omkring 1700 fann det en speciell grogrund. Akantuslövet erbjöd de rikaste möjligheter för en träskärare att demonstrera hela sitt kunnande och för den norske bonden att få sitt bohag tillräckligt utstyrt. Det anspråkslösa, stillsamt verkningsfulla präglar inte det norska bohaget. Tvärt om, det är slösande rikt snidat, det är flödande färggrant målat och omkring 1700 inleds en inredningsepok, som utvecklades till en alltmera statusbetonad prakt. Varför fick då barocken en sådan storartad utbredning? Dels var det en dekorform, som passade den speciella träskärartraditionen hos detta folk »med rankesinn», dels nådde den landet i en positiv politisk tidsperiod. Just under 1700-talets förra hälft, då barockens akantus på allvar slog rot i norska hem och kyrkor, hade Danmark-Norge gått segrande ur kriget, när det svenska östersjöväldet föll samman. Detta är en stor del av förklaringen till att akantusskärningen inte kom att sätta några spår i det utarmade Sverige, men den fick ett helt annat mottagande på den andra sidan gränsen. Akantusranken kom

wood-carver. Roar Hauglid created the concept of the Norwegian 'rankesinn', by which he meant the feeling for the carved ornament, especially the plant motif from the portals of the stave churches, from the Romanesque vine, the Gothic cloverleaf, the palmette of the Renaissance and, in particular, the acanthus of baroque. When the *acanthus leaf* reached Norway around 1700, it found a specially prepared soil. It offered the most abundant possibilities for a wood-carver to demonstrate the whole of his ability and for the Norwegian peasant to have his household furniture adequately adorned. The unpretentious, the quietly effective, is not a mark of the Norwegian home. On the contrary, it is profusely rich in carving, exuberant in the colourfulness of its painting, and around 1700 an era of interior decoration started which developed into a magnificence which increasingly accentuated the owner's status. How was it that baroque could take such a hold on the Norwegians? For one thing it was a form of decoration which suited the special wood-carving tradition of this people with its 'rankesinn' and, for another, it reached the country at a period that was politically favourable to it. It was during the first half of the 18th century, when the acanthus of baroque took root in

tetusta kunnioituksesta. Roar Hauglid on luonut käsitteen "det norske rankesinn" (norjalaisen rakkaus köynnöksiin) ja tarkoittaa tällä mieltymystä veistettyyn ornamenttitaiteeseen. Tästä hän poimii esimerkiksi norjalaisten sauvakirkkojen lehväkiemurat, romaaniset köynnökset, goottilaiset apilanlehdet, renessanssin palmunleivät ja ennen kaikkea barokin akantin.

Kun akantinlehti saapui Norjaan 1700-luvulla, löysi se sieltä erikoisen maaperän, sillä akantinlehti tarjosi puunleikkaajalle rikkaat mahdollisuudet näyttää taituruuttaan ja talonpojalle koristaa kotinsa komeudella, joka vastasi hänen asemaansa. Vaatimattomuus ja yksinkertainen tehokkuus ei ole tunnusomaista norjalaisen kodin sisustukselle. Päinvastoin se on tuhlailijan rikkaasti koristettu. Kaikki on pursuavan värikkäästi maalattua. Noin 1700-luvulla alkoi sisustuskausi, joka kehittyi jopa ylelliseksi.

Mikä mahtoi olla syynä siihen, että barokki sai tällaisen valtavan levinneisyyden? Osaksi kai se, että tämä koristelumoto sopi norjalaiselle puunleikkuuperinteelle ja kansalle, jolla oli "rankesinn", osaksi se, että se saapui maahan poliittisesti sopivalla hetkellä. Juuri 1700-luvun alkupuolella, jolloin akanti upotti juurensa norjalaisiin koteihin ja kirkkoihin, oli Tanska-Norja suoriutunut

att med nästan ogräslignande kraft sprida sig i de norska lantkyrkorna, den klättrade på predikstolar och altarpuppställningar, på dopfuntar och korskrank och in i hemmen på möbler, husgeråd och seldon. På väggar och tak, där den inte kunde snidas i trä, målade man den i stora frodiga slingor. I hela Gudbrandsdalen och ända upp i Trøndelagen längs Opdal kan man följa akantusranken, som långt in på 1800-talet behöll sin spänst och friskhet.

Också möbelmåleriet — »*rosemalingen*» — har sitt ursprung i barockens akantus, men den förnyades med rokokon och fick en mjukare omformning, som tillsammans med rokokons älskvärda färgskala har gjort den norska »*rosemalingen*» till en glädjespridande färgkaskad av rosor, rocailles och akantus utan motstycke i den skandinaviska folkkonsten. Öysten Vesaas stora arbete om den norska rosmålningen visar oss, att vi finner den i östra Norge i de rika trakterna längs den gamla allfarvägen upp mot norr i de trakter som var mest mottagliga för nya stilintryck och som hade ekonomiska resurser att upptaga både akantusskärningen, rosmålningen och — som vi också skall se — de s.k. bildvävarna i sin heminredning.

I det rika materialet är det överväldigande mycket som man skulle kunna utvälja såsom typiskt norskt.

earnest in Norwegian homes and churches, that Denmark and Norway emerged victorious from the war after the collapse of the Swedish Baltic dominions. This is a large part of the explanation why the acanthus carving left no trace in the impoverished Sweden, while it met with an entirely different reception on the other side of the frontier. The acanthus leaf spread almost with the strength of a weed in the Norwegian country churches, it climbed up pulpits and altar-pieces, appeared on baptismal fonts and choir screens, and made its entry into the homes on furniture, household implements and harness. On walls and ceilings, where it could not be carved in wood, it was painted in large luxuriant arabesques. Up the whole of Gudbrands valley and up to Trondheim along Opdal one can follow the acanthus, which retained its freshness and vigour far into the 19th century.

The painting of furniture—'rosemaling' (rose-painting)—as well has its origin in the baroque acanthus, but with the advent of rococo it was renewed and assumed a softer form which, with the charming colour scale or rococo, has made the Norwegian 'rosemaling' into a joyful, colourful cascade of roses, rocailles and acanthus without its match in Scandinavian folk art. Öysten Vesaas' great work on Norwe-

voittajana sodasta, samanaikaisesti kun Ruotsin Itämerenvalta oli sortunut. Köyhtyneessä Ruotsissa ei akantti saanut jalansijaa, mutta rajan toisella puolella se sai sensijaan aivan toisenlaisen vastaanoton. Akantinlehti levisi melkein kuin rikkaruoho norjalaisiin maaseutukirkkoihin. Se kiipesi saarnastuoliin ja alttarille, kastemaljoihin ja kuorinaitaukseen sekä koteihin, huonekaluihin, tarvekaluihin ja jopa valjaisiin. Seiniin ja kattoihin, johon sitä ei voinut veistää, se maalattiin suurina, rehevinä köynnöksinä. Akantinköynnöstä voidaan seurata pitkin koko Gudbrandin laaksoa Trøndelageniin sekä Oppdallaaksoon. Akantinköynnös säilytti tuoreutensa ja joustavuutensa 1800-luvulle saakka. Myös huonekalumaalaus — *rosemalingen* (ruusumaalaus) — pohjautuu barokin akanttiin, mutta se sai uusia ja pehmeämpiä aiheita rokokooasta. Barokki yhtyneenä rokokoon viehättävään väriskaalaan on tehnyt norjalaisesta ruusumaalauksesta iloa levittävän värisinfonian ruusuineen, rocaille-ornamentteineen ja akantinlehtiveineen. Ruusumaalauksella ei ole vertaistaan skandinaavisessa kansantaiteessa. Öysten Vesaasin suuri, norjalaista ruusumaalausta käsittelevä teos osoittaa, että ruusumaalausta tavataan Itä-Norjan rikkailla seuduilla vanhan valtatieen varrelta pohjoista kohti kuljettaessa, seuduilla, jotka olivat

Abraham's offer. Skåp utfört av Iver Gundersen
Övstrud, Numedal, Norge. 1700-talets mitt.
Detalj. H 18 cm.
NM 30 958

Abraham's sacrifice. Cupboard by Iver
Gundersen Övstrud, Numedal, Norway.
Mid-18th century. Detail. Height 18 cm.
NM 30 958

Aabrahamin uhri. Kaapin valmistanut Iver
Gundersen Övstrud, Numedal, Norja. 1700-
luvun keskivaiheilla. Yksityiskohta. K 18 cm.
NM 30 958

Nattvarden. Detalj av svepask. Utförd av Iver Gundersen Övstrud, Numedal, Norge. 1745.
H 17 cm, diam 35 cm.

NM 196 174

A banquet scene. Detail of chip-box (made of long chips running all round the box).
By Iver Gundersen Övstrud, Numedal, Norway. 1745. Height 17 cm. diameter 35 cm.

NM 196 174

Ehtoollinen. Yksityiskohta. Ohuesta, taivutetusta puulevystä muodostettu esine.
Tekijä Iver Gundersen Övstrud, Numedal, Norja. 1745. K 17 cm, läpimitta 35 cm.
NM 196 174

Jungfru Maria med Jesusbarnet. Bildväv från
Gudbrandsdalen, Norge. 1600-talet. 142 ×
196 cm. Detalj. 20 cm.

NM 49 446

The Virgin Mary with the infant Jesus.
Figure tapestry from Gudbrand Valley,
Norway. 17th century.

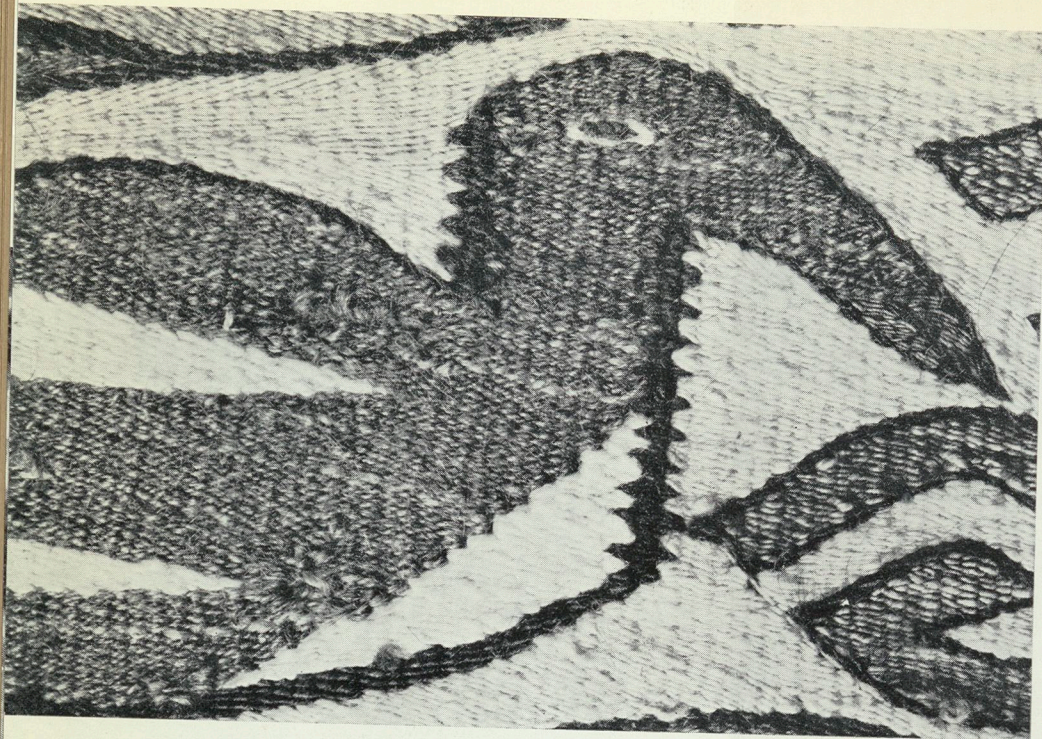
142 × 196 cm. Detail 20 cm.

NM 49 446

Neitsyt Maria ja Jeesus-lapsi. Kuvakudos
Gudbrandin laaksosta, Norjasta 1600-luvulta
42 × 196 cm. Yksityiskohta 20 cm.

NM 49 446

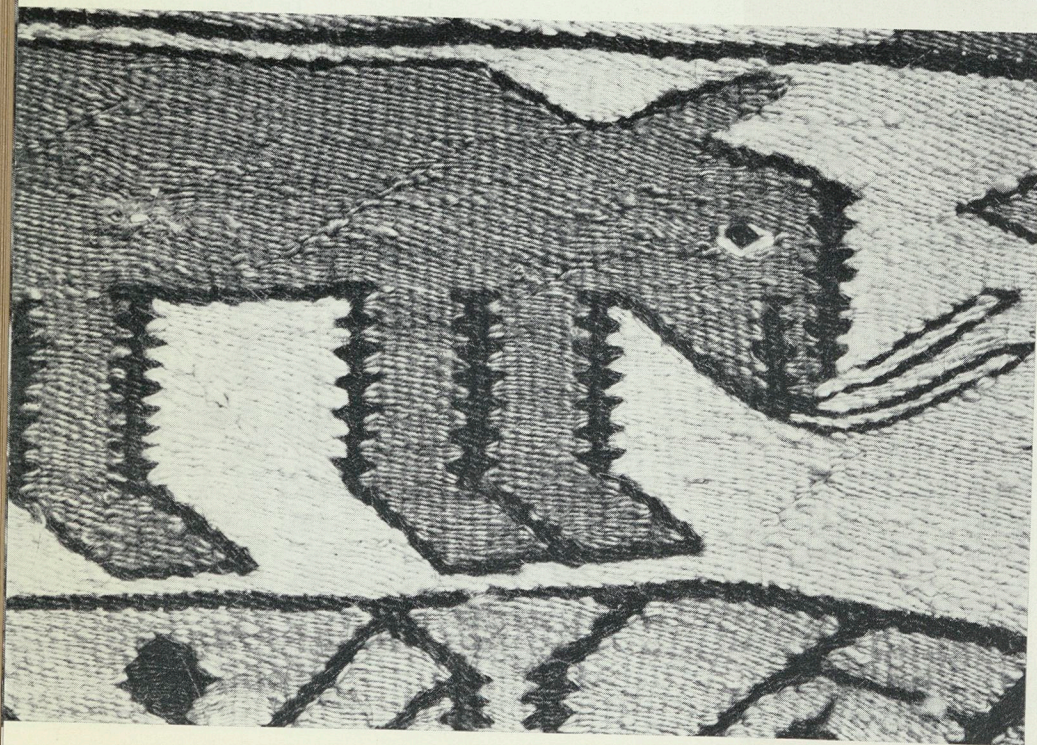

Detaljer från samma bildväv som föregående.
H 10 cm.

Details from same tapestry.
Height 10 cm.

Yksityiskohtia edellisestä kuvakudoksesta.
Kork. 10 cm.

Vi har fått nöja oss med två föremålsgrupper, som får betraktas som unika i skandinavisk folkkonst: bildvävnaderna och de speciellt utformade dryckeskärlen.

De norska bildvävarna

Figurframställning har i den skandinaviska folkkonsten fått en högst speciell utformning. I Sverige skulle det bli genom bonadsmåleri, målade bildsviter på väv, papper, eller ibland direkt på träväggen. I Norge använde man en helt annan teknik; man vävde sina bildsviter i gobelin eller med ett vanligare ord, flamskvävnad. Tekniken var ytterst arbetskrävande och fordrade yrkesvävare.

Hur har nu detta komplicerade förfaringssätt upptagits i provinskonsten? Tekniken är västeuropeisk som namnet *flamsk*-vävnad även antyder. Från Bryssel i Flandern beställdes dyrbara vävnader till slott och herresäten och spreds över Europa. De äldsta norska

gian 'rosemaling' shows that it exists in east Norway in the rich tracts along the old north-going highway, regions which were receptive to new impressions and which had the resources to embrace acanthus carving, rose-painting and—as we shall see—the figure tapestries in the furnishing of homes. In the abundant material there is a tremendous lot which could be selected as typically Norwegian. We have had to be content with two groups of objects which may be regarded as unique in Scandinavian popular art: the figure tapestries and the specially shaped drinking vessels.

The Norwegian Figure Tapestries

In Scandinavian folk art figural representation has assumed highly specialized forms. In Sweden it was to be through painted wall-hangings, painted scenes on fabric, paper, or sometimes direct on the wooden wall. In Norway an entirely different technique was used; the tapestries were woven in the style of gobelins or in the Flemish manner. The technique was extremely laborious and required professional weavers.

How, then, has this complicated procedure been absorbed into folk art? The technique is west European, as the name Flemish tapestry implies. From Brussels in Flanders expensive tapestries were ordered for castles and

kaikkein vastaanottavaisimpia uudelle tyyli-suunnalle ja joiden asukkailla oli taloudelliset mahdollisuudet hankkia koteihinsa akanttiaiheisia puuleikkauksia, ruusumaalauksia ja — kuten tulemme näkemään — kuvakudoksia. Rikkaassa aineistossa on hyvin paljon sellaista, jota voisi kutsua Norjalle luonteenomaiseksi. Tilanpuutteen tähden olemme saaneet tyytyä kahteen esineryhmään, joita voidaan pitää ainutlaatuisina skandinaavisessa kansantaiteessa: kuvakudoksiin ja erikoisen muodon saaneisiin juomastioihin.

Norjalaiset kuvakudokset

Kuvitustaito on skandinaavisessa kansantaiteessa saanut hyvin erikoisia ilmaisumuotoja. Ruotsissa se ilmeni seinäverhomaalauksena, kankaalle ja paperille tai suoraan puupinnalle maalattuina kuvasarjoina. Norjassa käytettiin aivan toisenlaista tekniikkaa: kuvakudokset kudottiin gobeliini — tai paremminkin flaamilastekniikkaa käyttäen. Tämä tekniikka oli hyvin työlästä ja ammattitaitoa vaativaa.

Kuinka on mahdollista, että tämä monimutkainen menetelmä sai jalansijaa kansantaiteessa? Tekniikka on länsieurooppalainen, niin kuin nimi flaamilaiskudos osoittaa. Flanderissa sijaitsevasta Brysselistä tilattiin linnoi-

flamskvävnaderna, från 1500-talet och 1600-talets början, var importgoods och hamnade i kuststäderna eller på herrgårdar och har ingenting med provinskonst att göra. Helt annorlunda kom materialet att se ut från 1600-talets mitt och det följande århundradet, då tekniken togs upp i de rika åkerbruksdistrikten i östra Norge, främst i Gudbrandsdalen. Tekniken var densamma, man vävde i hautelisse i en stående vävstol med förlagan ställd bakom varpträdarna. Men motiven förändrades och omformades. I de provinstillverkade bildvävarna förekommer inga mytologiska motiv, inga fruktbårder med rullverk som i renässansens högre ståndskonst. Här möter oss endast religiösa motiv i en medveten stilisering, som ger de stora berättande bildsviterna en säregen ornamentalkraft. Vi ser heliga tre konungar komma ridande, de fåvitska jungfrurna som gråter, medan de visa står rakryggade på led med sina höga kronor på huvudet, vi ser gästbudsscener med Ahasverus eller Herodes, bröllopet i Kana och konungarnas tillbedjan; med andra ord hela den bildvärld som vi känner från det svenska bonadsmåleriet. Överensstämmelsen i motivvärld och komposition är så påfallande, att man ser sig om efter en gemensam inspirationskälla. Liksom Gustav Adolf-bibelns illustrationer var en inspirationskälla

manorial estates and spread throughout Europe. The oldest Flemish tapestries in Norway, from the 16th and early 17th century, were imported and found a home in the coastal towns or in manor-houses and vicarages. These were purely an upper-class phenomenon and have nothing to do with folk art. An entirely different matter was the material from the mid-17th and the following century when the technique was taken up in the rich farming districts in eastern Norway, especially in Gudbrands valley. The technique was the same: the tapestry was woven in a haute-lisse loom with the original placed behind the warp. But the motifs were changed. In the provincial figure tapestries there are no mythological motifs, no fruit borders with scrollwork as in the upper-class art of the Renaissance; nothing but religious motifs in a deliberate stylization which gives the large, narrative scenes a peculiar ornamental force. We see the Three Magi on horseback, the Foolish Virgins weeping while the Wise stand stiff-backed in line, with their high crowns on their heads, feasting scenes with Ahasuerus or Herod, the marriage-feast at Cana, and the Magi worshipping the infant Jesus—in other words the entire world of imagery which we know from the Swedish painted wall-hangings. The similarity in motifs and com-

hin ja herraskartanoihin arvokkaita kudonnaisia, jotka näin levisivät yli koko Euroopan. Vanhimmat Norjassa olevat flaamilaiskudonnaiset ovat tuontitavaraa 1500- ja 1600-luvuilta. Nämä kudonnaiset päätyivät tavallisesti satamakaupunkeihin sekä säteri-tiloille ja pappiloihin ja olivat kokonaan ylhäisille ja rikkaille tarkoitettut. Niillä ei ollut mitään yhteyttä maakuntataiteeseen. Aivan toisenlaista tuli materiaali olemaan 1600-luvulta lähtien, jolloin sama tekniikka heräsi henkiin maanviljelysalueilla vauraassa Itä-Norjassa, etupäässä Gudbrandin laaksossa. Kudottiin pystypuilla — haute lisse — ja kuvio oli loimilankojen takana. Aiheet tietysti muuttuivat. Maakunnissa kudotuissa kuvakudoksissa ei jumalaistaruaiheita enää käytetty eikä myöskään hedelmäreunuksia ornamentteineen niinkuin renessanssin aikana. Näissä tapaamme vain tietoisesti tyyliteltyjä uskonnollisia aiheita, jotka suurina, kertovina kuvasarjoina tekevät hyvin koristeellisen vaikutuksen. Näemme kolme pyhää kuningatarta ratsain, tyhmat neitsyet itkevänä, viisaat suoraryhtisinä seisten korkeat kruunut päässään. Näemme Ahasverusta ja Herodosta koskevia pito-kohtauksia, Kaanaan häät ja kuninkaitten kunnianosoituksen Kristuslapselle; toisin sanoen: koko sen kuvamaailman, jonka jo tunnemme ruotsalaisista seinäverhomaalauksista.

för de svenska bonadsmålarna, så har den dansk-norska motsvarigheten, Fredrik II:s bibel från 1589, haft största betydelse för de norska bildvärsborna. Har det då alls inte funnits något norskt bonadsmåleri? Jo, i mycket begränsad omfattning på 1600-talet, där vi känner några enstaka bonader i norska kyrkor. Bonader i privathem har varit sällsynta. Det finns en märklig samling på ett loft i Rygnestad med engelskt och norskt material och en enda norsk bonad i Sverige. Detta är allt! Man kan generellt sett uttrycka det så, att det funnits ett likartat måleri både i de svenska och norska kyrkorna, men på 1600-talets slut blev Kölen en konstnärlig vattendelare.

På den svenska sidan bredde bonadsmåleriet ut sig i bondehemmen och fick under det svenska stormaktsväldet särskilt goda ekonomiska förutsättningar. På den norska sidan uppstod man i stället en vävteknik, som man lärt sig i kuststäderna och när man på 1700-talet fick fredliga förhållanden och ekonomiska möjligheter, utvecklades flamskvävnaden till fulländning av yrkesvärsborna i Gudbrandsdalen, som i sin motivvärld i stor utsträckning byggde på bibelns träsnitt eller sockenkyrkans kalkmålningar.

Detta gäller de berättande bildsviterna. På de små flamskvävarna, stolsitsar

position is so striking that one looks for a common source of inspiration. Just as the illustrations of the Gustavus Adolphus bible were a source of inspiration to the painters of the Swedish wall-hanging painters, the Danish-Norwegian counterpart—Frederick II's bible from 1589—had the greatest significance for the Norwegian figure-tapestry weaveresses. Was there, then, no Norwegian wall-hanging painting at all? There was, to a very limited extent in the 17th century, from which period we know of a few wall-hangings in Norwegian churches. Wall-hangings in private homes have been rare. There is a remarkable collection of Norwegian and English material in a loft in Rygnestad and a single Norwegian wall-hanging in Sweden. That is all! Generally speaking one may say that a similar form of painting has existed in the Swedish and Norwegian churches, but that at the end of the 17th century the border mountains became an artistic watershed. On the Swedish side painted wall-hangings spread into the peasants' homes and during the Swedish Great Power period found a very favourable economic soil. On the Norwegian side a weaving technique was instead adopted which had been learnt in the coastal towns; and when peace and prosperity returned in the 18th century, the figure tapestry was brought to

Aiheitten ja sommitelmien samankaltaisuus on niin silmiinpistävä, että melkein olettaa tekijöillä olleen yhteisen innoituksen lähteen. Niinkuin Kustaa Aadolfin raamattu oli ollut ruotsalaisten seinäverhomaalarien innoittajana, oli tanskalais-norjalaisen Fredrik II:n raamattu vuodelta 1589 norjalaisten kutojen. Eikö Norjassa esiintynyt seinäverhomaalausta lainkaan? Esiintyi, mutta hyvin rajoitetusti 1600-luvulla, jolta ajalta tunnemme joitakin norjalaisissa kirkoissa olleita seinäverhomaalauksia. Kodeissa ne olivat hyvin harvinaisia. Eräässä Rygnestadin luhdissa sijaitsee eräs hyvin merkillinen kokoelma, joka käsittää pääasiassa englantilaista ja norjalaista materiaalia sekä yhden ainoan Ruotsissa olleen norjalaisen seinäverhon. Siinä kaikki! Voidaan ilman muuta sanoa, että ruotsalaisten ja norjalaisten kirkkojen maalaukset alkujaan olivat samankaltaisia, mutta että 1600-luvun loppupuolella Kölistä muodostui vedenjakaja. Ruotsin puolella levisi seinämaalaus talonpoikaiskoteihin ja sai erittäinkin suurvallen aikana taloudellisten olojen parannuttua valtavan kasvun. Norjan puolella syntyi kudontateknikka, joka opittiin satakunta vuoteen tulleista flaamilaiskudoksista. Kun rauhalliset ja taloudellisesti paremmat ajat 1700-luvulla palasivat, kehittyi Gudbrandin laakson kutojattarien kudontataito täydellisy-

och dynor förekommer andra motiv. Här möter oss blomster och urnor, fåglar och frukter, som visserligen omformas och stiliseras men som har omisskännlig prägel av mönsterböcker, eller att vara kopierade efter vävar ur annan miljö. Kanske har de även mindre av självständigt skapande och originalitet än de märkliga bibliska berättelserna på väv.

De norska bildvävarnas ursprung, spridning och användning har mycket diskuterats, och den som önskar orientera sig härom bör taga del av Thor B. Kiellands, Roar Hauglids och Ernst Fischers olika uppfattningar.

Norska dryckeskärl

De norska dryckeskärlen i trä visar många ålderdomliga och fascinerande former. Det är laggade och svarvade stop och stånkor, det är kåsor med handtag utformade som drakhuvuden eller hästhuvuden, det är fågelformade kärl, avsedda att simma i det hem-bryggda ölet och framför allt det stora svarvade jättekärl, *bollen*, varav det

perfection by the professional weavers in Gudbrandsdalen, who drew their motifs largely from the wood-carvings of the Bible or from the plaster-paintings of the parish church. That is as far as the narrative scenes are concerned. On the small Flemish tapestries, chair-seats and cushions, other motifs appear. Here we meet flowers and urns, birds and fruits, which are admittedly transformed and stylized, but which have an unmistakable stamp of pattern-books or of being copied from fabrics from another environment. Perhaps, too, they have less of independent creation and originality than the remarkable biblical narratives on fabric.

The origin, spread and use of the Norwegian figure tapestries have been much discussed, and those who wish further enlightenment should study the different opinions of Thor B. Kielland, Roar Hauglid, and the Swede Ernst Fischer.

Norwegian drinking vessels

The Norwegian wooden drinking vessels exhibit some ancient and fascinating forms: coopered or turned cans and stoups, "kåsor" with handles in the form of dragons' or horses' heads, bird-shaped vessels designed to swim in the home-brewed ale and, above all, the giant turned vessels, the '*bolle*', of which there are thou-

teensä. Aiheensa kertoviin kuvasarjoihin he melkein poikkeuksetta saivat raamatun kuvituksesta tai pitäjänkirkon kalkkimaalauksista.

Pienissä flaamilaiskudonnaisissa, kuten tuolinistuimissa ja tyynyissä olivat aiheet kukkia ja uurnia, lintuja ja hedelmiä, kylläkin muunneltuina ja tyylliteltynä, mutta siitä huolimatta niillä oli erehtymätön mallikirjan leima tai sitten ne tekivät jäljennöksen vaikutuksen. Näiltä kudonnaisilta puuttui ehkä se omaperäisyys, joka oli ominainen raamatullisia sarjoja esittävälle kudonnaisille.

Norjalaisten kuvakudosten alkuperää, levinneisyyttä ja käyttöä on paljon pohdittu. Kiinnostuneelle suositellaan tutustumista Thor B. Kiellandin, Roar Hauglidin ja ruotsalaisen Ernst Fischerin tätä aihetta koskeviin mielteisiin.

Norjalaiset juoma-astiat

Norjalaisilla juoma-astioilla on moninaisia vanhanaikaisia ja kiehtovia muotoja. On veistettyjä ja sorvattuja tuoppeja ja haarikoita, on kousia, joissa on lohikäärmeen- tai hevosenpään muotoinen kädensija on lintukauhoja, hankoja, jotka uiskentelivat oluessa ja ennen muita on suuria sorvattuja jättiläisastioita, palloja, joita

finns tusentals bevarade just i Norge. Bollen kan vara av enorma dimensioner (upp till en meter i diameter), ett kombinerat förvarings- och prydnads-kärl, använt vid högtidliga tillfällen, när stora mängder öl förbrukades. Den har givetvis inte varit avsedd att dricka direkt ur; man har öst upp ölet i mindre kärl, kanske en kåsa som sedan gått bordet runt från mun till mun och man till man — dryckesceremoniet avsåg endast männen — eller också har man försett sig med små snidade skopor med sirat handtag, ofta utformade som fåglar, vilka flutit omkring på ölets vågor i den stora bollen.

Bollen har funnits över hela Skandinavien. I Danmark är den känd i några få exemplar knuten till bygemenskapen. Det finns en dansk bygillesbolle daterad 1775 med en tillhörande »svömmere», en mindre fågelformad skål att dricka ur.

De svenska bollarna finns företrädesvis i västra Sverige mot norska gränsen. I Norge är de geografiskt jämnt fördelade och förekommer i stor myckenhet.

Den äldsta daterade bollen i Skandinavien är den svenske adelsmannen Peder Turesson Bielkes begravningsbolle, bemålad med gotiska rankor och med hans och hans hustrus anvapen i 16 led. Den är sannolikt tillkommen 1520, då bägge makarna led en tragisk

sands preserved in Norway. The 'bolle' may be of enormous dimensions (up to one metre in diameter), a combined storage and ornamental vessel used on ceremonious occasions when large quantities of ale were consumed. It was naturally not intended for drinking out of direct; the ale was poured out into smaller vessels, perhaps a "kåsa", which was passed round from mouth to mouth and man to man—the drinking ceremony was a man's preserve—or otherwise there were small carved scoops with decorated handle, often shaped as birds, which floated around on the waves of the ale in the large bowl. The 'bolle' has existed throughout the whole of Scandinavia. In Denmark a few specimens are preserved, associated with the town guilds. One is dated 1775, accompanied by its birdlike scoop.

The Swedish 'bolle' exists chiefly in western Sweden along the Norwegian frontier. In Norway they are found in very large quantities and in all districts alike.

The oldest 'bolle' in Scandinavia is the funeral 'bolle' of the Swedish nobleman Peder Turesson Bielke, painted with Gothic vines and with the family-arms of himself and his wife extending back through 16 generations. It probably dates from 1520, when both spouses suffered a

juuri Norjassa on säilynyt noin tuhat kappaletta. Pallo, joka saattaa olla jopa metrin levyinen läpimitaltaan, on koristeastia ja vain juhlatilaisuuksia ja suuria olutmääriä varten tarkoitettu. Olut ammennettiin siitä pienempiin astioihin, ehkä haarikkaan, joka kiersi pöytää miehestä mieheen — juomatavat koskivat vain miehiä — tai sitten oli jokaisella oma, pieni puusta veistetty olutpallossa uiskenteleva hanho, jonka kädensija oli koristeltu. Palloja on esiintynyt koko Skandinaaviassa. Tanskassa tämä tapa kuitenkin liittyi kiltalaitokseen ja siellä on olemassa erään kyläkillan omistama pallo v:lta 1775, johon kuuluu pienehkö hanho "svömmare". Ruotsalaisia palloja oli pääasiassa Länsi-Ruotsissa lähellä Norjan rajaa.

Norjalaisia palloja on, kuten jo mainittiin, tavattoman paljon, ja ne jakaantuvat tasaisesti yli maan. Skandinaavian vanhin ajoitettu pallo on ruotsalaisen aatelismiehen Peder Tuurenpoika Bielken hautajaispallo, jota koristavat maalatut goottilaiset köynnökset ja jossa kuvataan Bielkeä ja hänen vaimoaan sekä heidän esiisiään 16 polvessa. Sen oletetaan olevan v:lta 1520, jolloin molemmat aviopuolisot saivat traagisen kuoleman synkästä omistuskirjoituksesta päätellen: "Oikeus on lyöty maahan. Totuus on suuressa hädässä. Petos on syntynyt. Usko ja Toivo ovat

död att döma av den bittra inskriptionen: »Rättvisan är slagen till döds. Sanningen ligger i stor nöd, Sveket är fött, Tron och kärleken hava förlorat vapnet.» Det var vid tiden för Stockholms blodbad.

Benämningen bolle har sin motsvarighet i det engelska bowl. Att dricka ur runda svarvade kärl var ett uråldrigt nordvästeuropeiskt bruk. På Bayeux-tapeten från omkring 1100 ser vi hur jarlen Harold och hans män dricker ur både horn och skålar. Ungefär samtidigt uppmanades svenskarna att sitta hemma och slicka sina blotbollar (i ett berömt yttrande av Olaf Trygvasson under slaget vid Svolder år 1000). Både namn och form går tillbaka till heden tid. Ceremonielet kring öl-drickande har följts av hög och låg. Det var inte bara vid en adelsmans fränfälle som det tillverkades en skönt bemålad bolle för gravölet. Bollen har förekommit i alla miljöer, för olika festtillfällen. Hos prosten i Offerdal i Jämtland fanns en präktig rödmålad bolle, utstyrd med silverplåtar, vilken han fått av sin församling 1690 och ur vilken bönderna bjöds att dricka när de avlämnade tionde. Den kallas Stor Gertrud och står i dag i Offerdals kyrkas sakristia.

Bollarna har såsom nämnts förekommit i hela Skandinavien, men ingenstades blev bruket med de stora ölbollarna

tragic death judging from the bitter inscription: "Justice is struck dead. Truth is in great distress, Treachery is born, Faith and Charity have lost their arms." This was at the time of the Stockholm blood-bath.

The Scandinavian name 'bolle' has its counterpart in the English 'bowl'. To drink out of round, turned vessels was a very ancient north-west European custom. On the Bayeux tapestry we see how Harold Jarl and his men drink out of small round bowls. At about the same time the Swedes were told to sit at home and lick their sacrificial bowls (in a famous utterance by Olaf Trygvasson during the battle of Svolder in the year 1000). Both name and shape go back to heathen times.

The ceremonies concerned with ale-drinking were observed by high and low. It was not only at the death of a nobleman that a finely painted 'bolle' was made for the funeral wakes. The 'bolle' has appeared in different environments, for different ceremonious occasions. The Dean of Offerdal in Jämtland had a fine red-painted 'bolle' adorned with silver plates which he received from his congregation in 1690 and from which the peasants were invited to drink when they delivered their tithes. It is called Great Gertrude and stands today in the sacristy of Offerdal

kadottaneet aseene". Tämä tapahtui Tukholman verilöylyn aikana. Nimityksellä bolle — pallo on englanninkielellä vastaavasti nimi bowl. Pyöreistä, sorvatuista astioista juominen on ikivanha, luoteiseurooppalainen tapa. Bayeux-seinäverhossa, joka on peräisin noin vuodelta 1100, näemme jaarli Haraldin miehineen juovan pienistä, pyöreistä maljoista. Suunnilleen näinä aikoina kehoitettiin ruotsalaisia pysymään kotonaan ja nuolemaan "blotpallojaan" (Svolderin taistelussa v. 1000 Olaf Tryggvasonin lausumat kuuluisat sanat). Sekä pallon nimi että muoto liittyvät pakanuuteen. Oluenjuontitapoja ovat sekä ylhäiset että alhaiset jäljitelleet. Kauniisti maalattuja hautajaispalloja ei valmistettu vain yhden aatelismiehen maanhanpanijaisiin, vaan muidenkin. Niitä esiintyi kaikenlaisissa ympäristöissä ja erilaisissa juhlatilaisuuksissa. Offerdalin rovastilla Jämtlannissa oli komea, punaiseksi maalattu ja hopealevyillä koristettu bolle, jonka hän oli saanut lahjaksi seurakunnaltaan v. 1690 ja josta talonpojille tarjottiin olutta heidän käydessään kymmenyksiansa jättämässä. Sille on annettu nimi "Stor Gertrud" (Iso Kerttu), ja sitä säilytetään nyt Offerdalin kirkon sakaristossa. Pallo on ollut käytössä koko Skandinaviassa, mutta ei kuitenkaan missään muussa maassa niin laajalti kuin

så utbrett som i Norge. Hos de fria norska bönderna, som inte vetat av någon adel eller annan besvärande överhet, fanns särskilda förutsättningar för att det i bondemiljö skulle utvecklas ett visst statusbetonat levnadssätt. De imponerande timmergårdarna med sina många hus och sin snidade och målade inredning, innehavet av silver och annat påkostat bohag, önskan att med pompa celebrera bröllop, dop och begravning, allt bildar en naturlig bakgrund till att också dryckesseden omhulldades och förklarar mängden av fantasifulla dryckeskärl. De bevarade norska bollarna uppgår till tusentalet, en del av dem med sena dateringar, som visar att seden har hållits levande långt in på 1800-talet. De stora norska bollarna med sina simmande ölgäss är något av det mest dekorativa inom provinskonsten och representerar en mycket gammal sedvänja, kanske förkristen. Ända in i våra dagar har dessa kärl spritt feststämning och glädje i många norska hem.

Church.

The 'bolle' has existed throughout Scandinavia, but nowhere was the custom of the large ale-bowls so widespread as in Norway. Among the free Norwegian peasants, who had known nothing of nobility or other troublesome authority, the rise of an ostentatious way of living followed as a natural course. The impressive timber farms with their many buildings and their carved and painted furnishings, the possession of silver and other lavish articles, the desire to celebrate weddings, baptisms and funerals with pomp and ceremony, the whole forms a natural background to the cherished drinking custom and explains the abundance of the highly imaginative drinking vessels. The preserved Norwegian drinking-bowls number around 1000, some of them of late date, which bear witness to the fact that the custom was kept alive long into the 19th century. The large Norwegian bowls with their swimming "ale-geese" are among the most decorative elements in Scandinavian folk art and represent a very old custom, perhaps pre-Christian. Up to our days these bowls have been a source of festivity and merry-making in many Norwegian homes.

Norjassa. Vapailla norjalaisilla talonpojilla, joita aateliset ja esivalta eivät olleet sortaneet, oli erinomaiset edellytykset saavuttaa korkea asema yhteiskunnassa. Heidän komeat hirskartanonsa monine taloineen, puunleikkauskoristuksineen ja maalattuine sisustuksineen herättivät kunnioitusta. Komeitten häitten, kastetilaisuuksien ja hautajaisten vietto selittävät näitten runsaasti koristettujen juoma-astioiden olemassaolon ja juomatapojen vaalimisen. Pallojen suuri lukumäärä ja se, että jotkut on ajoitettu verrattain myöhäiselle ajalle, osoittaa tavan säilyneen 1800-luvulle. Nämä norjalaiset pallot uivine lintukauhoineen ovat mitä kauneinta maakuntataidetta. Tämä juomatapoihin liittyvä ilmaisumuoto lienee esikristillinen, joka tapauksessa se on hyvin vanha. Vielä meidän päivinämmekin nämä pallot luovat juhlatunnelmaa moniin koteihin.

Samlingen av finska föremål i Nordiska museets ägo, c:a 1200 nummer, är av god kvalitet och får anses representativ för den finska folkkulturen. Däri ingår ett stort antal föremål av trä, rot och näver. Därtill textilier såsom dubbelvävar och ryor.

För den som inte själv har varit i Finland är det inte särskilt lätt att bilda sig en uppfattning om den finska provinskonsten. Det är inte påfallande mycket publicerat härom och få arbeten på annat språk än finska. Man blir bäst orienterad i det nyligen utkomna planschverket »Skatter ur Finlands folkkultur» med ett rikt bildmaterial. Man får emellertid ha klart för sig att detta enbart är hämtat ur museal miljö och avsiktligt ger ett väl puristiskt intryck av den forna finska heminredningen; en från alla textilier och all färgverkan avskalad miljö, med grova och ålderdomliga omålade möbler. Detta ger inte en helt rättvis bild av det finska allmogebogaget. Visserligen är Finland bastuns och pörtets land och förekomsten av rökugn utan skorsten försvårade nyttjandet av textilier och ömtålig målning, men man lärde sig att leda bort den besvärande röken. Under 1600-talet kom skorstenen i bruk i allmogehemmen och då skedde sammanmältningen av den öppna rökugnen och kakelugnen, som till resultat gav en egendomlig och utrymmeskrävande

The collection of Finnish objects in the possession of Nordiska Museet numbers about 1200, is of good quality and may be considered representative of the Finnish folk-culture. It includes a large number of objects of wood, root and birch-bark, also textiles such as double-weaves and 'rya' knotted pile rugs (flossa). For one who has not been in Finland it is no easy task to form an idea of the Finnish folk art. Not very much has been written about it, and little in other languages than Finnish. The most informative account is the recent "Skatter ur Finlands folkkultur" (Treasures from Finland's folk-culture), which is excellently illustrated. But it must be borne in mind that the material for this publication was taken solely from museums and that it deliberately presents a puristic impression of the former Finnish domestic furnishing, an environment stripped of all textiles and all colourful effect, with rough and antiquated unpainted furniture. This does not give an altogether just picture of the Finnish peasant's home. Finland is admittedly the land of the 'bastu' (smoke-drying hut) and 'pörte' (chimneyless dwelling-hut), and the smoke-stove without chimney was unfavourable to the use of textiles and delicate paintings, but the peasants learnt the art of leading off the troublesome

Pohjoismaisen Museon omistama suomalaisten esineitten kokoelma, n. 1200 numeroa, on korkeata luokkaa, ja sitä voitaneen pitää edustavana suomalaiselle kansantaiteelle. Kokoelma sisältää suuren juokon sekä puisia, juurista tehtyjä että tuohisia esineitä. Sitäpaitsi kuuluu kokoelmaan tekstiilejä, kuten takanoita ja ryijyjä. Ei ole kovin helppoa muodostaa käsitystä suomalaisesta maakuntataiteesta, jollei itse ole käynyt Suomessa. Aihetta käsittelevää kirjallisuutta on vähän ja sekin pääasiassa suomenkielistä. Parhaiten tutustuu materiaaliin tutkimalla äskettäin julkaistua laajaa kuvateosta "Suomen kansantaiteen aarteita".

On kuitenkin otettava huomioon, että tämä aineisto on poimittu museoista ja se antaa melkein liiankin yksinkertaisen vaikutelman muinaisesta suomalaisesta kodista, josta puuttuvat kaikki tekstiilit ja värien pehmentävä vaikutus ja joka oli kalustettu karkeilla, maalaamattomilla huonekaluilla. Tämä ei kuitenkaan anna oikeata kuvaa suomalaisesta kansanomaisesta sisustuksesta. Suomi on saunojen ja pirttien maa. Savupirteissä ei voitu pitää tekstiilejä eikä arkoja maalauksia. Vasta 1600-luvulla, jolloin savupiippu tuli yleiseksi ja olot muutenkin paranivat, avautui aivan uusia mahdollisuuksia kodin sisustamiselle. Paikoitellen säilyi savu-

konstruktion med en pelarliknande avslutning upptill. Så snart bostaden genom skorstenen befriades från rök uppstod helt andra inredningsmöjligheter än tidigare. På sina håll levde dock rökstugan kvar länge. Niilo Valonen nämner att någon enstaka rökstuga var bebodd så sent som in på 1950- talet.

Den finländska folkkonsten är av skiftande karaktär och visar påverkan av slavisk kultur genom grannen i öster. Samtidigt har givetvis det långa svenska väldet lämnat betydande spår. Med en stark generalisering kan man säga att hela västra Finland, där huvuddelen av den svenskspråkiga minoriteten i dag bor, sedan gammalt har mottagit impulser från andra sidan havet. Västerbottniska kyrksnickare arbetade på bägge sidor om Bottniska viken. De idoga dalkarlarna, som spred sina alster vida omkring, hade faktiskt också någon avsättning för dessa på den finska sidan, och i hela västra Finland finner man rokokosvängda skåp och klockfodral i glad färgsättning. Byggnadsskicket domineras också av den stora tvåvåningstimmergården av nodrskandinavisk typ.

Östra Finland har mottagit intryck från det grekisk-ortodoxa östeuropa och små ikoner av rysk typ ger de gamla bondehemmen ett ur skandinavisk synpunkt främmande intryck. Bastun, pörtet med rökugn, på finska pirtti,

smoke. In the 17th century the chimney came into use in peasants' homes and an amalgamation of the open smoke-stove and the Dutch type of earthenware stove then took place which resulted in a strange and bulky construction with a pillarlike termination at the top. As soon as the chimney freed the dwelling from smoke, entirely new means of furnishing arose. In some places, however, the smoke-drying hut persisted for a long time. Niilo Valonen mentions that an occasional smoke-drying hut was lived in as late as the 1950's.

The folk art of Finland is of varying character and shows the influence of Slav culture through her neighbour in the east. At the same time, of course, the long Swedish domination left considerable traces.

With a broad generalization one may say that the whole of western Finland, where the majority of the Swedish-speaking minority now lives, has from times of old received impulses from over the sea. Church carpenters from Västerbotten worked on both sides of the Gulf of Bothnia. The industrious Dalecarlians, who spread their products far and wide, found some sale for them also in Finland, and throughout the west of Finland one finds rococo cupboards and clock-cases in gay colours. The building style is also dominated by

pirtti kuitenkin kauan. Niilo Valonen mainitsee, että vielä 1950-luvulla oli muutamia savupirtejä asuntona. Suomalainen kansantaide on hyvin runsasvivahteinen, ja siinä ilmenee sekä itäiseltä naapurilta saatuja slaavilaisia että lännestä tulleita vaikutteita. Kauan kestänyt Ruotsin valta on tietysti jättänyt merkittävät jälkensä. Vahvasti yleistäen voidaan sanoa, että koko Länsi-Suomi, jossa ruotsinkielisen vähemmistön pääosa asuu, on saanut vaikutteensa lahden toiselta puolelta. Västerbottenin kirkonrakentajat työskentelivät molemmin puolin Pohjanlahtea. Ahkerat taalalaiset möivät tuotteitaan myös Suomeen, ja niinpä Länsi-Suomesta löydämmekin rokokootyyllisiä kaappeja ja värikkäitä kaappikelloja. Myös rakennustyyliä hallitsee skandinaavisen tyyppinen kaksikerroksinen hirsirakennus. Itä-Suomi on saanut vaikutteensa kreikkalais-katolisesta Itä-Euroopasta, josta se myös on saanut ikonin pikku tuvan nurkkaan, näky, joka ehkä tuntuu oudolta skandinaavin silmissä. Myös sauna ja savupirtti ovat lainoja idästä. Itäisenä lainana voidaan pitää myös tapaa ripustaa koristeliinoja seinille suurina juhlapäivinä, samoin tapaa pitää suurta vesiastiaa oven suussa käsien pesua varten. Itäistä perua ovat myös suomalaiset soittoimet: kantele ja jousiharppu.

är också ett lån österifrån. Som en östlig sed får man också se bruket att hänga prydnadsdukar på väggarna till de stora helgdagarna och att ha vattenkärll innanför dörren för handtvagning. Östligt ursprung har också finska musikinstrument som kantelen och stråkarpan.

De grenhornade kåsorna

Den finska träslöjden kan här belysas av några enstaka föremålsgrupper. Märkligast av allt finskt konsthantverk är kanske de röda grenhornade dryckeskåsorna, som under Vasa-tiden exporterades till Sverige. De är tillverkade på 1500-talet och i deras skönt genombrutna handtag, likt spetsverk av trä, dröjer sig gotikens formgivning kvar, kanske ett lån från sockenkyrkans altarskåp. Eftersom merparten av dessa kärll befinner sig i Sverige — ett enda exemplar i ett finskt museum — har man länge tvekat om deras ursprung. Olaus Magnus avbildar dem i sin historia om de nordiska folken och

the large two-storey timber farmhouse of North-Scandinavian type. Eastern Finland received influences from the Greek Orthodox eastern Europe, and small icons of Russian type in the old peasant homes create a foreign impression from the Scandinavian point of view. The 'sauna' and the 'pirtti', small houses with smoke-stoves, are also a loan from the east. Eastern, too, is the custom of hanging ornamental cloths on the walls for the great festival-days and of having vessels of water inside the door for washing the hands. Also of eastern origin are Finnish musical instruments such as the kantele and the bowed harp.

The horned 'kåsa'

Finnish woodwork may be illustrated by a few isolated groups of objects. Most remarkable of all Finnish art-handicrafts are the red horned drinking vessels, the 'kåsor', which were imported into Sweden in the Vasa period. They were made in the 16th century, and in their fine open-work handles—like wooden lacework—the Gothic style lives on, perhaps a loan from the reredos of the parish church. As most of these vessels are now in Sweden—there is a single specimen in a Finnish Museum—there has long been doubt about their origin. Olaus Magnus presents a picture of them in his history of the Nordic peoples and

Kaksihaaraiset juomahaarikat

Suomalaista puunleikkuutaitoa voimme tässä valaista vain muutamalla esineryhmällä. Merkillisimmän ryhmän suomalaisessa taidekäsityössä muodostavat punaiset, kaksihaaraiset juomahaarikat, kousat, joita Kustaa Vaasan aikana tuotettiin Suomesta Ruotsiin. Ne on valmistettu 1500-luvulla. Niiden kauniissa pitsimäisissä kädensijoissa elää vielä gotiikan muotoilu, ehkäpä laina pitäjänkirkon alttarikaapin koristeaiheista. Koska suurin osa näistä juoma-astioista on Ruotsissa — yksi ainoa kappale on eräässä suomalaisessa museossa — on niitten alkuperä kauan askarruttanut mieliä. Olaus Magnus kertoo näistä pohjoisten

anger dem där som finska. Genom Nils Cleves undersökningar vet vi nu att de beställdes för den svenska adels-ätten Bielke av finska »kåsumakare» — en av dem är till och med känd till namnet. Dessa sköna dryckeskärl, målade i rött, guld och svart, avsedda för adelns bröllopsfester och tillverkade av träskärare som yrkesmässigt har ägnat sig åt detta kvalitetsarbete, är den mest särpräglade föremålsgruppen inom finst konstantverk. De utgör också ett gott exempel på hur svårt det kan vara att göra ett föremålsurval, om man skall bevara den gamla termen »folklig» på provinsiell träslöjd. De grevliga dryckeskärlen är inte »folkliga» men provinskonst av ädlaste märke. Antagligen har typen haft en vidare spridning, liksom många av de utskurna och målade dryckeskärl, som brukades vid festborden i skilda miljöer i både slott, prästgårdar och bondehem.

Figurskulptur

Finland har en säregen föremålsgrupp knuten till kyrkorna, nämligen »fattig-gubbarna», fattigbössor i mänsklig gestalt. I Sverige har vi några få exemplar. Det mest berömda är Rosenbom i Karlskrona, som alla svenska barn läst om i Selma Lagerlöfs bok

states that they are Finnish. Through Nils Cleve's researches we now know that they were ordered for the Swedish noble family Bielke from Finnish kåsa-makers—one of them is even known by name. These handsome drinking vessels, painted red, gold and black, designed for marriage-feasts of the nobility and made by wood-carvers whose profession it was to turn out high quality work, are the most distinctive group of objects in Finnish art-handicraft. They are also a good example of how difficult it is to make a selection of objects if the old term of folk art is to be retained for provincial wood-craft. The noble-men's drinking vessels are not folk art but provincial art of the noblest strain. Presumably the type has had a wider spread, like many of the carved and painted drinking vessels which were used at the feasting tables both in castle, vicarage and peasant's home.

Figure sculpture

Finland has a unique group of objects associated with the churches, the "pauper-sculptures", poor-boxes in human form. A few of these exist in Sweden. The most famous is Rosenbom in Karlskrona, of whom all Swedish children have read in Selma

kansojen historiassaan ja julistaa ne suomalaisiksi. Cleven tutkimusten perusteella tiedämme nyt, että ruotsalainen aatelissuku Bielke tilasi juomamaljat suomalaisilta "koosantekijöiltä", joista yksi on jopa nimeltään tunnettu. Nämä kauniit, punaisiksi, mustiksi ja kullannäisiksi maalatut, aatelisten hääjuhliin tarkoitettut ja puunleikkaustaidon parhaiten ammattimiesten valmistamat juoma-astiat ovat suomalaisen kansantaiteen kokoelman erikoisin esineryhmä. Se on myös hyvänä esimerkkinä siitä, mitä vaikeuksia voi syntyä, kun maakunnan puunveistotaiteen ryhmästä on tehtävä valinta, jonka tulee olla "kansallinen". Nämä kreivilliset juoma-astiat eivät nimittäin ole "kansallisia", mutta ovat siitä huolimatta mitä jalointa maakuntataidetta. Otaksuttavasti on näilläkin ollut laaja levikki, niinkuin monella muulla taiteellisesti veistetyllä ja maalatulla juoma-astialla, ja ne ovat olleet käytössä eri tilaisuuksissa sekä linnoissa, pappiloissa että talonpoikaishuoneissa.

Puunveistokset

Erikoinen, suomalainen kirkkoihin liittyvä esineryhmä on vaivaisukot, joiden avulla kerättiin almuja. Ruotsissa on näitä vain muutamia ja näistä kuuluisin on Karlskronan Rosenbom, jonka jokainen ruotsalainen lapsi tuntee Selma Lagerlöfin kirjasta

»Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige».

I Finland finns det hundratals Rosenbomar, de flesta manshöga figurer i trä, föreställande krigsinvalider med framsträckt hand och en vädjande inskription om givmildhet och medlidande. Det äldsta bevarade exemplaret är från 1600-talet (Hauho kyrka).

Många av dem tillkom efter 1808—09 års olyckliga krig, då utarmade och stympade krigsinvalider stod utan försörjningsmöjligheter. Dessa fattigbössor i invalidgestalt har haft en klar social funktion. Detta hindrar dock inte att många av dem är konstverk med en stark dekorativ verkan i sin strama stilisering. Det är känt att församlingsborna i vissa fall vänt sig till en erkänt skicklig träsnidare för att deras fattigbössa skulle bli utförd med all omsorg.

Nordiska museet äger ingen sådan finsk fattig-skulptur men kan genom stort tillmötesgående från finska kyrkoförsamlingar visa några av dessa unika träfigurer under en begränsad tid.

Näverarbeten

Jämfört med det övriga Skandinavien har den finländske bonden varit den fattige och flitige brodern, som levt under knappa villkor på sitt skogrika hemman. Skogsbruk och fäbodväsen

Lagerlöf's "The Wonderful Adventures of Nils".

In Finland there are hundreds of Rosenboms, mostly wooden figures of a man's height representing war invalids with outstretched hand and an inscription appealing for generosity and compassion. The oldest preserved figure is from the 17th century (at Hauho Church). Many of them were made after the unhappy wars of 1808—09 when impoverished and maimed soldiers were devoid of means of support. These poor-boxes in the form of war invalids had a clearly social function. This is not to say that many of them are not works of art with a greatly decorative effect in their rigid stylization. It is known that the parishioners sometimes turned to a wood-carver of acknowledged skill in order to have their poor-box made with the desired care and attention.

Nordiska museet possesses no such Finnish pauper-sculpture but, through the great kindness of the Finnish congregations, is able to show some of these unique wooden figures during a limited period.

Birch-bark work

Compared with the remainder of Scandinavia the Finnish peasant has been the poor and industrious brother who lived in straitened circumstances on his wooden homestead. Forestry

"Peukaloisen retket".

Suomessa on satoja Rosenbomeja, useimmat miehen korkuisia. Vaivaisukot esittävät sotainvalideja, niiden kädet ojentuvat ottamaan vastaan almuja, ne vetoavat anteliaisuuteen ja sääliin. Vanhin säilynyt vaivaisukko on 1600-luvulta (Hauhon kirkossa). Monet näistä syntyivät onnettoman 1808—09 sodan jälkeen, jolloin köyhtyneet ja sodassa silpoutuneet jäivät ilman elämisen mahdollisuuksia. Nämä invalidihahmoiset vaivaisäijät syntyivät maailmaan kokonaan yhteiskunnallisista syistä, mikä kuitenkin ei ole esteenä sille tosiasialle, että monet näistä ovat hyvin ankarasti tyylieltyjä ja koristeellisia taideteoksia. Tiedetään, että seurakuntalaiset joissakin tapauksissa olivat kääntyneet tunnetusti taitavan puusepän puoleen saadakseen niin hyvin tehdyn vaivaisukon kuin mahdollista.

Pohjoismainen Museo ei omista ai-noatakaan suomalaista vaivaisukkoa, mutta voi nyt tämän näyttelyn yhteydessä suomalaisten seurakuntien myötävaikutuksella esittää muutamia näitä ainutlaatuisia puuveistoksia.

Tuohityöt

Muuhun Skandinaavian väestöön verrattuna on suomalainen talonpoika elänyt köyhänä ja ahkerana metsäseudullaan. Metsän- ja karjanhoito olivat välttämättömiä maanviljelyksen ohella.

Detalj av rya. Åland, Finland. 1877.
NM 137 767

Detail of flossa. Åland, Finland. 1877.
NM 137 767

Yksityiskohta ryijystä. Ahvenanmaa, Suomi
1877.
NM 137 767

Stickad docka från Nådendal, Finland. Omkr
1900. H 26 cm.

NM 233 973

Knitted doll from Nådendal, Finland. Around
1900. Height 26 cm.

NM 233 973

Neulottu nukke Naantalista, n. 1900. K.
26 cm.

NM 233 973

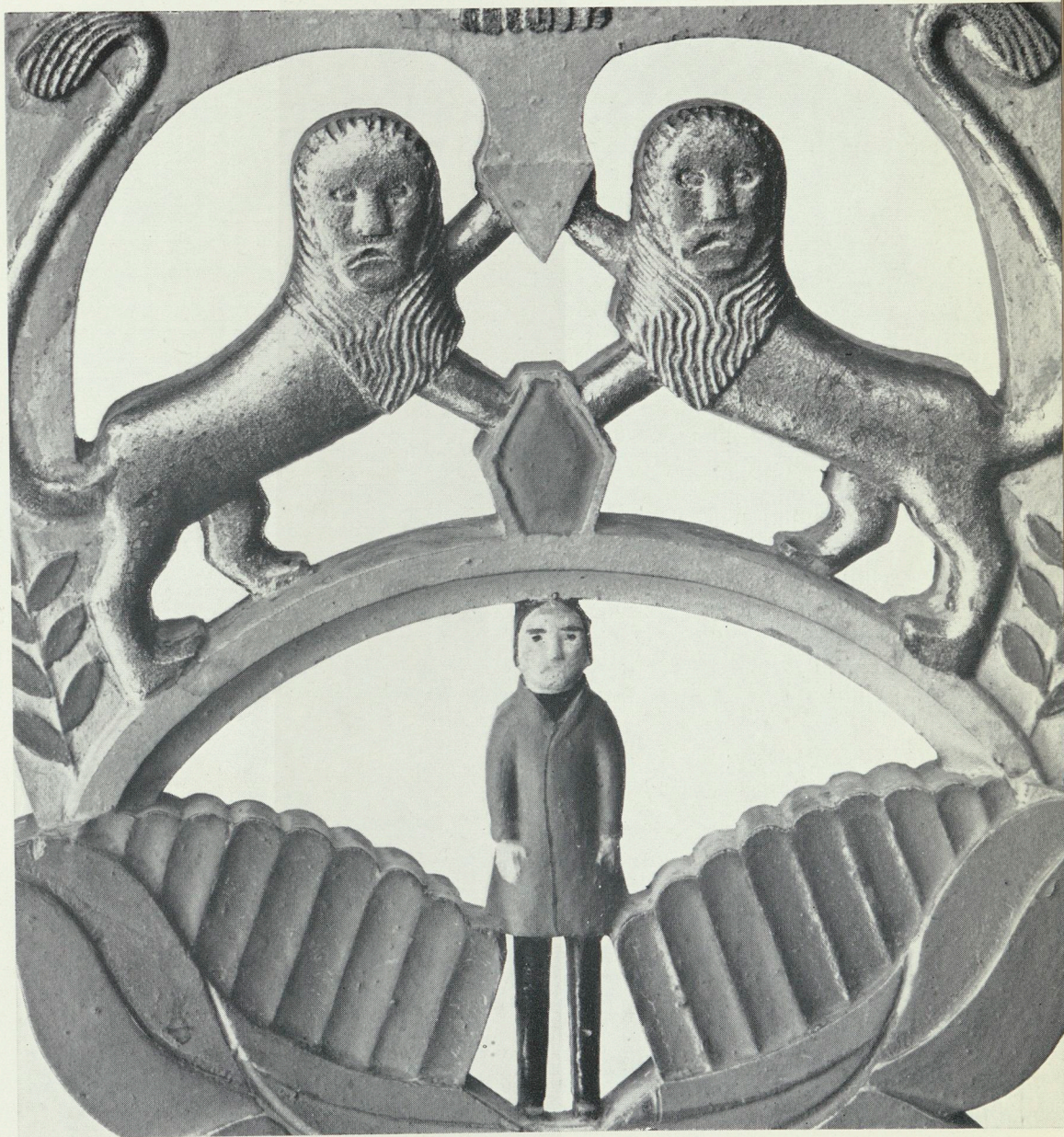
Rockblad från Österbotten, Finland. 1800-
talets mitt. H 52 cm.
NM 5 055

Detalj av föregående.

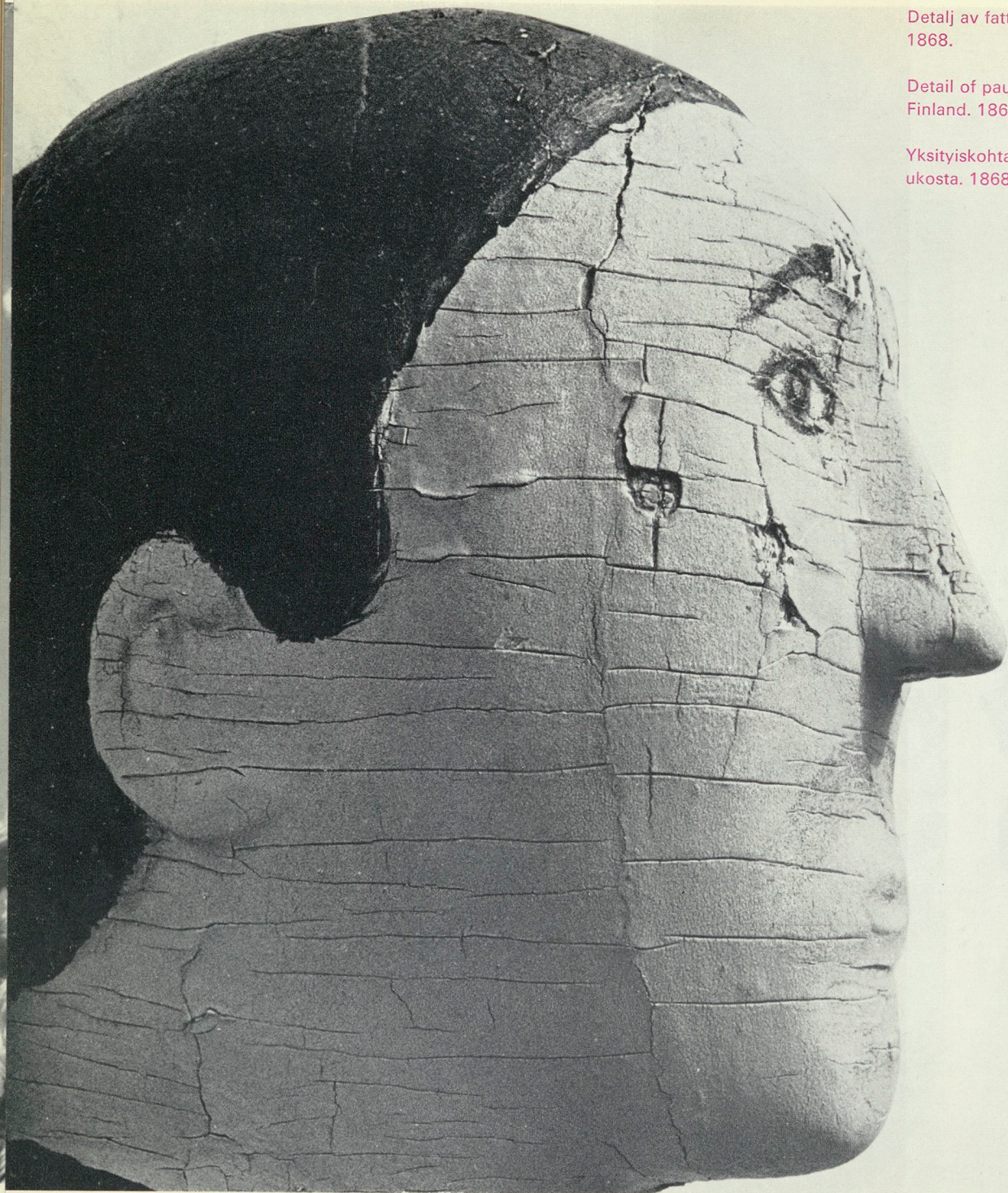
Distaff from Österbotten, Finland. Mid-
19th century. Height 52 cm.
NM 5 055

Detail of preceding illustration.

Rukinlapa Pohjanmaalta, 1800-luvun
keskivaiheilta. Kork. 52 cm.
NM 5 055

Yksityiskohta edellisestä.

Detalj av fattigbössa från Malax Finland.
1868.

Detail of paupersculpture from Malax,
Finland. 1868.

Yksityiskohta Maalahdessa olevasta vaivais-
ukosta. 1868.

har varit ett nödvändigt komplement till jordbruket. De material som har dominerat bruksföremålen har varit trä, näver och rot. Dessa material förekommer i skogsdistriktet i hela norra Skandinavien, men de har på ett speciellt skickligt sätt och i ovanligt stor utsträckning utnyttjats i Finland. Av näver har man flätat skodon, lågskor för kvinnor och höga stövlar för män att användas under sommarhalvåret, av näver gjorde man skyddshöljen för Liebladen, av näver gjorde man kontar att bäras på ryggen, burkar och flaskor av alla slag, så täta att man kunde transportera vätska i dem. Man gjorde allehanda askar, flöten till fisket och bindslen för korna, skärp och halskrage åt fäbodflickan. Med finnkolonisationen spreds kunskapen om näverflätningen till Sverige och särskilt i Dalarna, Värmland och östra Jämtland finner man näverarbeten av finsk typ i de gamla kolonisationsområdena. För rotarbeten utnyttjade man granen, det var de smidiga granrötterna som kom till användning för fint flätade korgar och förvaringskärl med lock.

Textil

Av de finska textilierna är det främst ryorna och de s. k. finnvävarna som tilldrar sig intresset. »Finnväv» är ett missvisande namn, eftersom det inte är styrkt att tekniken uppstått i

and the shieling ('fäbod') were a necessary adjunct to agriculture. The predominant materials in utility objects were wood, birch-bark and roots. These materials were used in the forest districts throughout the north of Scandinavia, but in Finland they were put to an especially skilful use and were used to a particularly great extent.

Birch-bark was used for plaiting shoes for women and boots for men for use in summer; for making sheaths for scythe-blades, knapsacks, jars and bottles of all kinds, so closely plaited that liquids could be carried in them. It was used for all manner of boxes, floats for fishing, headstalls for cows, belts and collars for the 'fäbod' lasses. Through the Finnish settlements in Sweden the knowledge of birch-bark plaiting spread over here, and especially in Dalecarlia, Värmland and east Jämtland one finds birch-bark work of Finnish type in the old settlement areas.

For root-work the supple roots of the spruce were used for finely plaited baskets and receptacles with lid.

Textiles

Of Finnish textiles the chief interest is in the 'rya' (flossa) and the so-called Finnish weaves. "Finnish weave" is a misleading name as it is not certain that the technique originated

Talonpojan käyttöesineet oli tehty puusta, tuohesta ja juurista, materiaalista, jota Pohjois-Skandinaaviassa oli riittämiin ja jota juuri suomalainen köyhä talonpoika erikoisesti käytti hyväkseen.

Tuohesta tehtiin jalkineita: matalia kenkiä naisille ja korkeavartisaa saappaista miehille kesäisin käytettäväksi. Tuohesta valmistettiin viikatteen suojuksia, koreja ja kontteja selässä kannettaviksi, kaiken kaltaisia rasioita ja pulloja niin tiiviitä, että niissä voi säilyttää nestettä. Tuohesta tehtiin purtiloita, verkonkohoja ja lehmien kytkyjä, vöitä ja jopa irtokauluksia paimentyöille. Suomalaisen asutuksen mukana levisi tuohen punominen myös Ruotsiin ja etenkin Taalainmaalla, Värmlannissa ja Itä-Jämtlandissa tapaa suomalaistyyppisiä tuohitöitä suomalaisten vanhoilla asutusalueilla.

Juurityöt, taitavasti punotut korit ja kannelliset säilytysastiat tehtiin notkeista kuusenuurista.

Tekstiilit

Kiinnostavimmat suomalaiset tekstiilit ovat ryijyt ja tākānāt.

"Finnväv"-suomalaiskudos eli tākānā on erehdyttävä nimitys, sillä ei ole voitu näyttää toteen tämän tekniikan

Finland eller att den varit påfallande utbredd just där.

Finnväven eller dubbelväven, vilket är den korrekta benämningen, är vanligen tillverkad av yllegarn i två färger, vävt så att mönstret återkommer på baksidan, men i omvänd färgsättning. Tekniken är gammal och har förekommit över hela Skandinavien. Den är både komplicerad och tidsödande och behärskades vanligen endast av yrkesväverskor. En särskild uppblomstring synes den ha haft under 1500- och 1600-talen då vi känner den från slottsräkenskaperna både i Finland och i Sverige. I Sverige beställde man för de svenska slotten under 1500-talet stora partier med vävar i denna teknik från Finland. Benämningen finnväv och även ryssväv förekom därvid. Från att ha varit en högre stånds företeelse upptogs tekniken i Norge och Sverige i bondemiljö och det kom att bli på svenskt område, särskilt i Jämtland och Bohuslän, som namnet finnväv levte kvar ända till våra dagar.

En betydelsefull föremålsgrupp utgörs av ryorna. Dess teknik är helt skild från dubbelvävarnas. *Rya* är utförd i flossateknik med förhållandevis lång lugg, som står mer eller mindre upprätt från bottenväven. Den är bildad av garn som knutits eller endast lagts om varptrådarna. De finska ryorna visar en stor mönsterrikedom.

in Finland or was particularly widespread there.

The Finnish weave, or double-weave, which is the correct name, is made usually of two differently coloured wools woven so that the pattern is repeated on the back but in the reverse colouring. The technique is an old one and has existed throughout Scandinavia. It is both complicated and laborious and was usually mastered only by professional weaveresses. It appears to have flourished especially during the 16th and 17th centuries, as we know it from the manor-house accounts both in Finland and Sweden. During the 16th century large quantities of these fabrics were ordered from Finland for the Swedish manors. The names Finnish weave and also Russian weave were used in this context. Originally confined to the needs of the upper classes, the technique was later adopted by the peasantry of Norway and Sweden: and it is in Sweden, especially in Jämtland and Bohuslän, that the name "Finnish weave" lives on to our day. A significant group of objects is the rya-rugs. This technique is entirely different to that of the doubleweaves. The rya has a comparatively low pile, which stands more or less erect from the ground fabric. It is made of pile-yarn knotted or merely laid around the warp.

syntyneen Suomessa tai että se olisi ollut erikoisen yleistä siellä.

Täkänä, joka on kudoksen oikea nimi, on kudottu tavallisesti kahdella erivärisellä villalangalla siten, että kuvio kertautuu kudoksen toisella puolella päinvastaisena värinä. Tekniikka, joka on vanha ja jota on esiintynyt koko Skandinaaviassa, on sekä monimutkainen että aikaa vievä ja sen hallitsevat tavallisesti vain ammattikutojat. Sekä suomalaisten että ruotsalaisten linnojen omaisuusluetteloista on saatu selville, että näiden takänäin kukoistusaika oli 1500—ja 1600-luvulla, jolloin näitä kudonnaisia tilattiin Suomesta suuria määriä ruotsalaisiin linnoihin. Nämä kulkivat silloin nimellä "finnväv"-suomalaiskudos. Ensin ne olivat vain korkeasäätyisten ulottuvissa, mutta myöhemmin niitä ruvettiin valmistamaan myös talonpoikaistaloissa sekä Norjassa että Ruotsissa, ja finnväv-nimitys on erikoisesti Jämtlannissa ja Bohusläänissä säilynyt aina meidän päiviimme saakka. Merkityksellisin esineryhmä on ryijyjä esittävä. Ryijyn tekniikka eroaa kokonaan takänäissä käytetystä. Ryijy tai flossa on joko lyhyt- tai pitkänukukainen ja nukka "seisoo" pohjakudoksessa. Nukkalanka joko solmitaan loimeen tai kierretään sen ympäri. Suomalaiset ryijyt ovat kuuluisia malliensa runsaudesta. Ryijyjä on käytetty keskiajalta alkaen sekä yl-

Ryor har använts ända sedan medeltiden och ingick i både de högre ståndens och böndernas bohag. Till de svenska slotten beställde man ryor från Finland, liksom man gjort med både dubbelvävar och dryckeskåsor. Hos den finska allmogen upptog man ryavävningen endast i västra Finland och den hör hemma i de gamla svenskområdena. Ryorna utnyttjades främst som sängtäcken.

The Finnish rya-rugs exhibit a great variety of pattern. They have been used since the Middle Ages in the homes both of the gentry and of peasants. For the Swedish manors rya-rugs were ordered from Finland, as were double-weaves and 'kåsor'. Among the Finnish peasantry rya weaving was done only in western Finland in the old Swedish areas. The rya was used especially as a bedspread.

häisten että alhaisten kotien sisustuksessa. Ruotsalaisein linnoihin tilattiin ryijyjä samoin kuin aikaisemmin oli tilattu juoma-astioita ja täkänöitä. Kansan keskuudessa levisi ryijynkudontaito ensin Länsi-Suomessa Suomen ruotsalaisilla seuduilla. Ryijyjä käytettiin pääasiassa peitteinä, myöhemmin seinien koristamiseen.

Ölandet Danmark, är direkt förbundet med kontinenten genom halvön Jylland. Utlänningen frapperas av ett landskap, som enbart tycks bestå av trädgårdar och öppen åker. I äldre tid, när landet ännu hade ekskogar av dimensioner som tillät avverkning, använde man ekvirke som husbyggnadsmaterial. s. k. bulverk, plankor infällda i stående stolpar. Redan på 1700-talet blev Danmark emellertid ett trädfattigt land och bondgårdarnas byggnadsmaterial avpassades härefter. Husen uppfördes i korsvirke som var en virkesbesparande metod: man hade endast trä till husets stomme och fyllde de mellanliggande partierna med halmblandad smidig lera till släta väggar. Taktäckningen var halm, i vissa fall vass. Varianter i byggnadsskicket rådde givetvis på de olika danska öarna. På Själland kalkade man över både lera och trävirket, så att hela byggnaden lyste vit, på Fyn färgsattes trävirket, ofta i rött. På Jylland byggde man i tegel, som bönderna själva brände och som genom sin skiftande kvalitet gav ett rikt färgspel över de gulröda väggarna. Gårdarna var sammanbyggda med fyra längor till slutna enheter. Detta byggnadsskick rådde också i Skåne, som till 1658 varit danskt område.

Danmark är ett herrgårdsländ, rikt på slott och herresäten. Den danska all-

Denmark, the southernmost of the Scandinavian countries, is directly linked to the continent through the Jutland peninsula. The foreigner is struck by a landscape which appears to consist solely of gardens and open fields. In older times, when there were still oak forests large enough to allow felling, oak was used as building material, 'bulverk', oak planks mortised in uprights. In the 18th century, however, Denmark was already devoid of forests and the building materials for the farms had to be adapted accordingly. The houses were half-timbered, a method which saved timber: timber was used only for the skeleton, the intermediate parts being filled with a pliable straw-mixed clay to form smooth walls. The roof was thatched with straw, sometimes with reeds. The building practice naturally varied on the different Danish islands. In Zealand both clay and timbering were plastered over so that the entire building had a shining white appearance; on the island of Fyn the timbering was coloured, often red. In western Jutland the houses were built of bricks which the peasants burnt themselves and which, owing to their varying quality, presented a rich play of colours over the yellowish-red walls. The farmhouses were built as a closed unit in four wings around a square courtyard. The same style

Skandinaavian eteläisin maa, saarivaltakunta Tanska, on Jyllannin niemimaan välityksellä suoranaisessa yhteydessä mannermaahan. Ulkomaalaista ihmetyttävät maisemat, jotka näyttävät olevan vain puutarhoja ja peltoja. Ammoisina aikoina, jolloin mahtavat tammimetsät vielä peittivät maan, käytettiin tätä puuta talojen rakentamiseen. Talotyyppi oli nk. bulwerk — tammilankut sijoitettiin pystytolppiin. Mutta jo 1700-luvulla alkoivat tammimetsät harveta ja tämän ilmiön mukana muuttui myös rakennusaine. Ristikkorakenteisissa taloissa oli vain talon runko puusta ja muuna rakennusainena oli oljesta ja savesta tehty notkea seos, josta sileät, valkeat seinät muovattiin. Katot päällystettiin joko oljilla tai ruo'illa. Luonnollisesti oli joka saarella omat muunnoksensa. Sjellannissa kalkittiin sekä puu että savi niin, että koko rakennus hohti valkeuttaan. Fyn-saarella maalattiin puuosat usein punaisiksi. Länsi-Jyllannissa käytettiin rakennusaineena tiiliä, jotka talonpojat itse polttivat ja jotka eri väriivahduksineen tekivät kellanpunaisista taloista hauskan näkymän. Kartanot muodostuivat useista taloista, jotka ryhmitettyinä muodostivat suljetun kokonaisuuden. Tämä rakennustapa vallitsi myös Ruotsin eteläisimmässä maakunnassa, Skoonessa, joka vuoteen 1658 oli ollut tanskalaista aluetta.

mogen har, till skillnad från de fria norska och svenska bönderna, i tämligen stor utsträckning varit bundna under hoveriet, d. v. s. de har haft skyldighet att utföra dagsverken eller annan arbetsinsats till slottsherren för sin brukningsrätt av jorden. Dessa skyldigheter tog på sina håll mycket besvärande former. Först vid 1700-talets slut skiftades byarna och hoveriskyldigheterna reglerades gradvis till kontantersättning för arrenden eller inlösen av jorden. De danska bönderna fick då drägliga förhållanden och en personlig frihet, som utjämnade de värsta sociala orättvisorna. Napoleonkrigen och de därmed förknippade nödåren försenade det ekonomiska uppsving, som borde blivit följden av jordreformen och det blev först fram emot 1830-talet som den danska landsbygdsbefolkningen fick del av det nya välståndet. Trots de svårigheter, som här berörts, har den danska allmogen i högre grad än i grannländerna mottagit nya stilimpulser genom närheten med kontinenten, men även de tätliggande städerna och den rika förekomsten av herresäten har givetvis tjänat som inspirationskälla och motverkat långtgående stilretardering.

I Skandinavien var den ekonomiska klyftan stor mellan de olika stånden, men även mellan olika kategorier inom samma stånd var skillnaden påtaglig.

of building was used in Sweden's southernmost province of Scania, which until 1658 had been Danish territory.

Denmark is a land rich in manorial estates. Unlike the free Norwegian and Swedish farmers, the Danish peasantry were to a fairly large extent held in socage, that is, they were bound to serve as day-labourers or to perform other work for the lord of the manor in return for their right of tillage. These duties were at some places very burdensome. Not until the end of the 18th century was land-parcelling introduced and the socage duties gradually changed to cash payment for lease or purchase of the land. The Danish peasants then acquired tolerable conditions and a personal freedom which eliminated the worst social injustices. The Napoleonic wars and the years of famine in their wake delayed the economic revival which should have followed on the land reform, and it was hardly before the 1830's that the Danish agricultural population came into its share of the new prosperity. Despite the difficulties they had to contend with, the Danish peasants—to a greater extent than in the neighbouring countries—were receptive to new artistic impulses through their nearness to the continent; the closely spaced towns and the numerous manor-houses, of

Tanska on todellinen herraskartanomaa ja siellä on myös runsaasti linnnoja. Erotukseksi ruotsalaisista ja norjalaisista talonpojista olivat tanskalaiset olleet sidottuja hovien palvelukseen, so. heidän oli pakko tehdä päivätöitä tai muulla työllä suorittaa linnan isännälle korvaus siitä, että saivat viljellä linnan maata. Nämä velvollisuudet saivat paikoitellen hyvinkin rasittavia muotoja. Vasta 1700-luvulla tapahtui odotettu maanjako ja paremmat ajat sekä henkilökohtainen vapaus koittivat tanskalaisille talonpojille. Napoleonin sota ja sitä seuranneet pulavuodet myöhästyttivät kuitenkin sitä taloudellista nousua, jonka olisi pitänyt seurata maareformia, ja vasta 1830-luvulla koitti Tanskan maalaisväestölle hyvinvoinnin aika. Näistä vastoinkäymisistä huolimatta on Tanskan maalaisväestö, koska se on ollut maannermaan läheisyydessä, vastaanottanut enemmän uusia vaikutteita kuin naapurimaat. Tiheään rakennetut kaupungit ja rikkaat herraskartanot ovat myös vaikuttaneet innoittavasti ja niiden ansiosta eivät uudet vaikutteet ehtyneet. Skandinaaviassa olivat säätyjen väliset taloudelliset kuilut hyvin suuret. Jopa saman säädyn eri ryhmien välillä olivat erot huomattavat. Tämä ilmeni erikoisesti Tanskassa. Koska kaupungit olivat niin tiheässä, että raja kaupungin ja maaseudun

Särskilt tydligt märktes detta i Danmark. Där låg städerna tätt. Gränsen mellan stadskultur och bondemiljö var mången gång obestämd och samma bohag kunde förekomma på bägge sidor om stadsgränsen. Det fanns en stor grupp rika självägande bönder, som tillsammans med handelsmän, skeppare och gästgivare hade hem med rikt och för sin tid modernt bohag. I södra Jylland hade t. ex. de välbeställda hemmen gardiner efter holländskt maner redan på 1740-talet, medan bönderna på norra Själland fick gardiner för fönstren först på 1870-talet.

I synnerhet skepparna bidrog till att införa nya modenyheter genom att medföra t. ex. möbler som kunde tjäna som förebilder för hemmabygns snickare. I Danmark tycks bönderna tidigare än i övriga Skandinavien fått järnugnar och rökfria stugor. Detta bidrog till att man kunde ha målad inredning, och praktiken i ett välbärgat bondehem på 1700-talets mitt, med blomstermålning på träpaneler och möbler, gav intryck av högre ståndselegans, åtminstone sett ur svensk synvinkel. Skåp med glasdörrar och kakelklädda väggar var ett stillån från Holland likaväl som man i ladugården hade svartvita kor av frisisk ras.

Generellt kan sägas, att man i danska bondehem ser mindre av retarderade former än i grannländerna och mera

course, also served as a source of inspiration and were a countercheck to conservative fixation in old forms. In Scandinavia there was a great gap between the various classes of society and even between people within the same class. This was particularly evident in Denmark. There the towns lay close together. The borderline between urban culture and peasant environment was often indeterminate, and the same type of furnishing might occur on both sides of the town boundary. There was a large group of rich peasant proprietors who, with merchants, skippers and innkeepers, had homes which were richly and, for that time, modernly furnished. In south Jutland, for example, the well-to-do homes had blinds in the Dutch style as early as the 1740's, while in north Zealand the peasants did not acquire blinds until the 1870's.

The skippers, in particular, helped to introduce new fashions by bringing home, for example, furniture which could serve as pattern for the village carpenters. In Denmark peasants appear to have obtained iron stoves and smokeless cottages earlier than in the rest of Scandinavia. This meant that they could have painted furnishings; and the splendour of a well-to-do peasant's home in the mid-18th century, with floral painting on wood panels and furniture, gave the impression

välillä joskus saattoi olla melkein ole-maton, vallitsi sama sisustustyylikin molemmin puolin rajaa. Tanskassa oli suuri ryhmä rikkaita, itsenäisiä talonpoikia, jotka kauppamiesten, laivureitten ja majatalonisäntien ohella omistivat sen ajan oloihin nähden rikkaasti ja ajanmukaisesti varustetun kodin. Etelä-Jyllannissa oli jo 1740-luvulla vauraissa kodeissa ikkunaverhot hollantilaiseen tapaan, kun sitävastoin Pohjois-Sjellannissa talonpojat alkoivat käyttää ikkunaverhoja vasta 1870-luvulla. Etenkin laivurit vaikuttivat muotiutuuksien maahantuomiseen. Heidän mukanaan tulivat mm. huonekalut, joiden malleja kotikylän puuseppä jäljensi. Skandinaavian maista oli Tanska ensimmäinen, joka sai rau-tauunit, ja tästä johtui, että maalattu kodin sisustus tuli yhä tavallisemmaksi. Se komeus, joka 1700-luvun keski-vaiheilla vallitsi vauraassa tanskalaisessa talonpoikauskodissa kukkakoristein maalattuine puupaneleineen ja huonekaluineen, teki ylhäissäätyisen vaikutuksen ruotsalaisesta näkökulmasta katsoen. Hollantilaista tyyli-lainaa olivat lasioviset kaapit ja kaa-keleilla peitetyt seinät samoin kuin navetassa seisovat musta-valkoiset friisiläiset lehmät.

Yleensä voi sanoa, että Tanskassa talonpoikauskodit olivat ajanmukaisemmin kalustettuja kuin naapuri-

av kvalitetsarbeten i gängse modestilar. Man finner där skåp med renässansens finaste skurna rullverk, stolar i barock, rosmålning i skiraste rokoko och panelverk med empirens strama pilastrar och festoner.

Halm och keramik

De geografiska förutsättningarna påverkade både byggnadsskick och arbetsmaterial. Halm och lera ingick i husbygget och halm och lera återkom som material i konsthantverket. Den smidiga *råghalmen* var inte endast ett gott taktäckningsmaterial, den lämpade sig väl också för andra ändamål. I åkerbrukslandet Danmark kom halmen att motsvara näver och rot i det skogrika norra Skandinavien. Av halm gjorde man präktiga stora förvaringskärl för spannmål, gryn och malt, av halm flätades korgar, såskäppor, tinor, askar och stolsitsar. Från 1700- och 1800-talen finner man en speciell stol med genombruten

of upper-class elegance, at least from the Swedish point of view. Cupboards with glass doors and tiled walls were a loan from Holland, just as in the barn there were black-and-white Friesian cows.

In general it may be said that in the Danish peasants' homes one sees less of retarded forms than in the neighbouring countries and more of high-quality work in the current styles. One finds in them cupboards with the finest carved scrollwork of the Renaissance, baroque chairs, rose painting in the most ethereal rococo, and panelling with strict Empire pilasters and festoons.

Straw and ceramics

Building styles and handicraft materials alike were influenced by geographical factors. Straw and clay were used in housebuilding, and also in art-handicrafts.

The pliant *rye-straw* was not only a good thatching material; it was suitable for other purposes as well. In agricultural Denmark straw was the counterpart of the birch-bark and roots of the forested north. Straw was used for making splendid receptacles for grain and malt, for weaving baskets, tubs, boxes and chair-seats. From the 18th and 19th centuries there is a special chair with open-work chair-back, often with a carved crown, usually

maissa. Työkin oli laadultaan parempaa. Tanskalaisessa talonpoikauskodissa saattoi nähdä mitä hienointa puusepäntyötä olevia renessanssikaappeja, barokkituoleja, rokokootyylisiä ruusumaalauksia ja empiretyylisiä paneelleja pilastereineen ja kukkakiehkuroineen.

Olki ja keramiikka

Maantieteelliset olosuhteet vaikuttivat sekä rakennustapaan että -aineeseen. Olkea ja savea käytettiin sekä rakentamiseen että taidekäsityöhön. Notkea rukiinolki ei soveltunut vain kattojen päällystämiseen, vaan myös moniin muihin tarkoituksiin. Maanviljelysmaassa Tanskassa tuli olki vastaamaan Skandinaavian pohjoisosassa käytettyä tuhta ja kuusenjuurta. Oljesta valmistettiin komeita viljan, suurimon ja maltaan säilytysastioita. Oljesta punottiin koreja, kylvövakkoja, sammioita, rasioita ja tuolinistuiimia. 1700- ja 1800-luvuilta on peräisin tanskalainen kruunutuoli, jonka pitsimäisesti reiällistä selkänojaa koris-

balusterbricka, ofta krönt av en utskuren krona, vanligen färgsatt i blått med blomsterrankor och därtill den gula fint flätade halmsitsen. Dessa »kron-stolar» är karaktäristiska även för Skåne.

Mest särpräglat inom allt danskt konsthantverk är *keramiken*. »Jydepotter» är ett begrepp för dansk grov brukskeramik. Den har förhistoriska anor. För 6000 år sedan tillverkade man i Jylland svart oglaserad keramik. Sannolikt har den tillverkats under samma primitiva former som tillämpats av bondebefolkningen långt in på 1800-talet. Keramiktillverkningen var kvinnoarbete. Det var kvinnor som trampade leran mjuk med fötterna och rullade den till smidiga rullar, det var kvinnor som formade skålar och krus på en bräda, som de placerat över knäna. Man nyttjade sällan drejskiva som andra krukmakare. Fastän de jylländska krukmakerskorna väl kände till bruket av drejskiva och även prövat det, föredrog de den gamla metoden, som gav kärlen en ojämn silhuett. Som redskap använde de helst endast träbräda, kniv och stenar att glätta leran med. Bränningen skedde i primitiva, murade ugnar, till hälften ingrävda i marken och täckta med torv. Denna unika keramiktillverkning fick givetvis en stor betydelse som extra förtjänst för fattiga jylländska bondkvinnor, »jydepottkoner», som

blue with trailing flowers, and yellow, finely plaited straw seat. These "crown chairs" are characteristic also of the earlier Danish-owned Scania. Most characteristic of all Danish art-handicraft is *pottery*.

Jutland pottery is a concept for Danish rough utility ceramics. It has prehistoric traditions. Six thousand years ago black unglazed pottery was made in Jutland. It was probably made under the same primitive forms as were used by the peasant population far into the 19th century. Pottery-making was women's work. It was women who trod the clay soft with their feet and rolled it into supple balls, it was women who shaped bowls and flagons on a board placed on their knees. A potter's wheel was seldom used. Although the Jutland women potters were well familiar with the use of the potter's wheel and even tried it out, they preferred the old method which gave the vessels a special irregular silhouette. As tools they used preferentially nothing but a wooden board, knife and stones to smooth the clay with. The firing was done in primitive brick kilns, half buried in the ground and covered with peat. This unique pottery-making was naturally of great significance as extra source of earnings for the poor Jutland peasant-women, who contributed to their own and their families' livelihood by in-

taa puinen, tavallisesti siniseksi maalattu kruunu ja jonka istuin on taitavasti punottu keltaisesta oljesta. Näitä "kruunutuoleja" oli myös Skoonessa. Tanskalaisen taidekäsityön piirissä on kuitenkin *keramiikka* kunniasijalla. Tanska on nimittäin ilmetty keramiikkamaa. "Jydepotter" tarkoittaa tanskalaista käyttökeramiikkaa. Sillä on esihistorialliset perinteet — jo 6000 vuotta sitten valmistettiin Jyllannissa mustaa lastittamatonta keramiikkaa. Otaksutaan, että samat alkuperäiset muodot olivat keramiikkaa valmistavan maalaisväestön käytössä vielä 1800-luvulla. Keramiikka oli naisten työtä. Naiset polkivat saven pehmeäksi ja pyörittivät sen joustavaksi rullaksi. Naiset muovailivat vadit ja kivipullot laudanpätkällä, jota pitivät sylissään polvien päällä. Jyllantilaiset ruukuntekijät tunsivat savenvalusorvin olemassaolon, mutta eivät käyttäneet sitä kuten muut ruukuntekijät, vaan pitivät omaa vanhaa menetelmäänsä parempana. Se antoi ruukuille epätasaisen ja erikoisen pinnan. Paitsi puuta oli välineinä veitsi ja kivi, joilla pinta siloteltiin. Polttaminen tapahtui primitiivisissä, puolittain maahan kaivetuissa ja turpeella peitetyissä, muuratuissa uuneissa. Tämä ainutlaatuinen keramiikkanvalmistus oli hyvin tärkeä lisätulo näille köyhille jyllantilaisille maalaisnaisille "jydo-

bidrog till sin och familjens existens genom att flitigt tillverka grytor och kannor, krus och kakformar, munkpannor och ljusstakar, kärnor och bikupor av den jylländska leran. Dessa jydepotter var grov bruksvara avsedd för kök och förrådsbodar.

Samtidigt med de enkla jydepotterna tillverkades över hela Danmark färglagd och rikt dekorerad keramik för användning i festliga sammanhang eller rent av enbart som prydnad. Redan på 1500-talet hade man i städerna påbörjat en betydande tillverkning. 1722 tillkom i Köpenhamn Nordens första fajansfabrik. Den blev emellertid av ringa betydelse för det danska krukmakeriet. Bönderna köpte till stor del importgoods från Schleswig och det blev snarare den tyska keramiken som kom att bli inspirationskällan. Med den gamla hantverks-traditionen som grund och med de nya formerna från stadshantverket som inspirationskälla började på 1700-talet en storartad keramik tillverkning i de mest skiftande former blomstra på den danska landsbygden.

Ur den rika floran av sköna bruksting och glada prydnadsföremål bör här nämnas »*barselpotterne*», barnsängskrusen, i vilka man medförde soppa och annan stärkande föda till den nyblivna modern och hennes familj. Det är självfallet att dessa kärl, som särskilt brukades vid glädjande till-

dustriously making pots and pitchers, flagons and pudding dishes, fritter frying-pans and candlesticks, churns and bee-hives out of Jutland clay. These Jutland potters' products were rough utility articles for kitchens and storehouses.

Simultaneously with the simple Jutland pottery, coloured and richly decorated potteryware was made throughout Denmark for use on festive occasions or purely for ornamentation. Pottery-making had started on a considerable scale in the towns as early as the 16th century. In 1722 the first faience works in the Nordic countries was built in Copenhagen, though it turned out to be of little significance for Danish pottery-making. The peasants bought to a large extent imported ware from Schleswig, and it was German pottery, rather, which proved to be the source of inspiration. On the foundation of the old handicraft tradition, and with the new forms from the urban craftsmen as source of inspiration, a magnificent pottery-making in the most varying forms started to flourish in the Danish countryside in the 18th century. Out of the rich flora of beautiful articles and gay decorative ware mention should be made of the *childbed jugs* in which soup and other strengthening nutriment was brought to the woman in confinement and her family.

pottekoner", jotka täten autoivat sekä omaansa että perheensä taloudellista asemaa. He valmistsivat jyllantilaisesta savesta patoja ja kannuja, pulloja ja kakkuvuokia, munkkipannuja ja kynttilänjalkoja ja kirnuja sekä mehiläiskekoja, sanalla sanoen kaikenlaisia tarvekaluja.

Samanaikaisesti valmistettiin Tanskassa tämän karkean keramiikan rinnalla rikkaasti väritettyä ja koristettua keramiikkaa juhavia tilaisuuksia varten tai pelkästään koriste-esineiksi. Jo 1500-luvulla oli kaupungeissa alkanut tällainen keraaminen tuotanto. Vuona 1722 perustettiin Kööpenhaminaan Pohjolan ensimmäinen fajanssitehdas, jolla ei kuitenkaan tullut olemaan suurta merkitystä. Talonpojat ostivat edelleenkin saksalaista, Schleswigistä tuotettua keramiikkaa, josta lähinnä muodostui ruukuntekijäin innoituksen lähde. Vanhoja perinteitä ja uusia muotoja seuraten alkoi monivivahteinen keramiikkanvalmistus 1700-luvulla kukoistaa koko Tanskan maaseudulla.

Tämän ajan erikoisista keraamisista sekä käyttö- että koriste-esineistä on erikoisesti mainittava lapsivuodepullot "barselpotterna", joissa äsken synnyttäneille ja heidän perheilleen kuljetettiin lämmintä keittoa ja muuta vahvistavaa ruokaa ja jotka tarkoitustaan vastaavasti oli koristeltu mitä runsaimmin ja iloisimmin värein.

dragelser, fick en rik och kanske även statusbetonad dekor. De motsvaras som föremålstyp av de nordskandinaviska »förningskorgarna» som utnyttjades för samma ändamål och var flätade i rot med stor konstfärdighet. Av de danska barnsängskrusen finns hela serier i ungefär samma storlek och utförande med öron och handtag, försedda med målad och bränd dekor. Därtill kommer fat för olika ändamål, såsom fiskfat med lämpliga deviser. Man kan finna förbluffande ting såsom »vänskapsfaten» som visar de bägge kontrahenterna, vars vänskap skall hugfästas, med deras namn och årtal och talande texter bland hjärtan och rosor.

En speciell företeelse är de danska *spargrisarna* i keramik. Vid 1800-talets mitt började krukmakarna på Fyn, Lolland, Falster och Själland att göra grisar. Man drejade dem som skålar, vilka trycktes samman så att kanterna kom att bilda grisens rygg. Till krukmakarzoologin måste också räknas ett annat djur, nämligen lergöken, som är en speciell dansk företeelse inom Skandinavien. I olika storlekar och en mångfald utförande har den varit barns leksak åtminstone under hela 1800-talet. Vid tegelverken brukade tegelarbetarna under pauserna tillverka leksaker och många lergökar har tillkommit där. En annan föremålsgrupp, som tegelverksarbetarna sysslade med

Naturally these vessels, which were used especially on festive occasions, were richly ornamented and became something of a status symbol. As type of object they have their counterpart in the north Scandinavian 'förningskorgar' (baskets for guests' contributions to a feast), which were used for the same purpose and were plaited from roots with great artistry. Of the Danish childbed jugs there are whole series of roughly the same size and design, with ears and handle, and with painted and burnt ornamentation; also dishes for different purposes, such as fish-dishes with suitable devices.

One finds astounding objects such as "friendship dishes" showing the two persons whose friendship is to be commemorated, with their names and dates of birth, and eloquent texts interwoven among hearts and roses. A special phenomenon is the Danish "*piggy savings boxes*" in pottery-ware. In the mid-19th century the potters of Fyn, Lolland, Falster and Zealand started to make pigs. They threw them into bowls which were pressed together so that the rims formed the back of the pig. Among potter's zoology must also be counted another animal, the toy ocarina, a specially Danish phenomenon in Scandinavia. In different sizes and a multitude of forms it was the play-

Esinetyyppinä sellainen pullo vastasi Pohjois-Skandinaaviassa tavattavaa taidokkaasti juurista punottua "tuliaisoria", jota käytettiin samaan tarkoitukseen. Näitä polttokuvioin koristettuja tanskalaisia lapsivuodepulloja, joissa on korvat ja kahva, on Tanskassa kokonaisia sarjoja. Näitten lisäksi on kaikenlaiseen käyttöön tarkoitettuja vateja, joista mainittakoon sopivin mietelausein kirjaillut kalavadit.

Hämmästyttäviä ovat nk. "ystävyyshävit". Näitä valmistettiin ystävyyden osoitukseksi, jonka merkinä olivat ruusujen ja sydämiä ympäröivät nimet, vuosiluvut ja asianmukaiset tekstit.

Erikoisia ovat myös keraamiset *säästö-porsaat*. 1800-luvun keskivaiheilla alkoivat Fyn, Lollandin, Falsterin ja Sjellannin ruukuntekijät valmistaa porsaita. Savi valettiin ensin maljaksi, jonka sivut painettiin yhteen niin, että reunat muodostivat porsaan selän. Toinen ruukuntekijäin eläinkuntaan kuuluva eläin oli savikukko, joka Skandinaaviassa on erikoisesti tanskalainen ilmiö. Monen suuruisina ja muotoisina ne olivat lasten leikkikaluna ainakin koko 1800-luvun ajan. Tiilitehtaan työmiehillä oli tapana taukojen aikana valmistaa leikkikaluja ja tällöin syntyi myös moni savikukko. Toinen tiilitehtaitten työmiesten suosima vapaa-ajan valmiste oli kolmi-

som fritidsarbete, är de trekantiga ljusstakarna med hål i.

Att enbart nämna föremål av halm och lera vore att ge en felaktig bild av dansk provinskonst. Danmark har även fint konsthantverk i trä, företrädesvis i bok och ek, till skillnad från furuträdet i det barrskogsrika norra Skandinavien.

I Danmark finner man, som ovan nämnts, fint skulpterade möbler, paneler och småting såsom brickor, linfästen och skäkteträn. Mest intressant som föremålsgrupp är de danska mangelbräderna. Dessa är utförda med glad fantasi och stor mönsterriktighet, som ger en provkarta på de mest älskade motiven: lejon och hästar, kronor och blommor, syndafallet och Kristus på korset, rokokodamer, ankor, gäss och lindebarn. Just i denna anhopning av heterogena motiv på ett och samma föremål, skiljer sig de danska mangelbräderna från de övriga i Skandinavien. De är dessutom arbetade i hög relief och livligt färgsatta i rött och grönt och blått. Denna mönsterriktighet i kombination med den glada färgsättningen gör varje danskt mangelbräde till ett individuellt konstverk. Helt visst har en del av dessa omsorgsfullt utsirade bruksföremål för kvinnor utgjort en fästmansgåva — här såväl som i grannländerna. Att det rör sig om gåvor från mannen till hans kvinna är många gånger styrkt genom tradi-

thing of children at least during the entire 19th century. At the brickworks the brickyard labourers used to make toys during their breaks, and many toy ocarinas have seen the light of day there. Another group of objects which the brickyard labourers made during their spare time was triangular candlesticks with holes.

To name solely objects of straw and clay would be to give a distorted picture of Danish folk art. Denmark has fine art-handiwork also in wood, chiefly beech and oak, in contradistinction to the deal of the coniferous northern Scandinavia.

In Denmark one finds, as I have mentioned, finely sculptured furniture, panels and small objects such as trays, distaffs and swing-stocks. Most interesting as group of objects are the Danish carved mangle-boards. They exhibit a liveliness of fantasy and an abundance of patterns which present an assortment of the most charming motifs: lions and horses, crowns and flowers, the Fall of Man, Christ on the cross, rococo ladies, ducks, geese, and infants in swaddling-clothes. Particularly in this accumulation of heterogeneous motifs the Danish mangle-boards differ from those in the remainder of Scandinavia. They are worked in high relief, moreover, and vividly coloured in red and green and blue. This richness of pattern in

kulmainen, reiällinen kynttilänjalka. Olisi epäoikeudenmukaista Tanskan maakuntataidetta kohtaan jättää mainitsematta puunveistotaide. Puunveistotaiteilijan materiaalina ovat olleet pyökki ja tammi, joita vastaa Pohjois-Skandinaavian honkapuu. Tanskalainen koti on tunnettu kauniisti veistetyistä huonekaluistaan, paneeleistaan ja pikkuesineistään, kuten tarjottimista, pellavanpidikkeistä ja pellavalihdoista. Mielenkiintoisimman esineryhmän muodostavat kuitenkin kaulauslaudat, jotka mielikuvituksellisella kuviorikkaudellaan tarjoavat meille näytteen kaikkein suosituimmista aiheista: leijonista ja hevosista, kruunuista ja kukista, joiden lisäksi sellaiset aiheet, kuten syntiinlankeemus, Kristus ristillä, rokokoonaiset, ankat, hanhet ja kapallolapset saattavat esiintyä kaikki yhdessä ja samassa kaulauslaudassa. Juuri tämä erilaisten aiheitten kasaminen yhteen kaulauslautaan erottaa nämä muun Skandinaavian kaulauslaudoista.

Korkeat kohokuvoit ovat taidokkaasti leikatut ja vahvasti väritetyt punaisiksi, sinisiksi ja vihreiksi. Tämä kuviorikkaus ja iloinen väritys tekee jokaisesta tanskalaisesta kaulauslaudasta yksilöllisen taideteoksen. Epäilemättä tämä taidokkaasti koristettu tarvekalu oli sulhasen antama lahja — niinkuin naapurimaissakin. Silti ei voida pää-

tionsuppgifter och även genom föremålens ofta kärleksfulla inskriptioner. Man får bara inte utgå från att allt av särskilt påkostat utförande var förlovningsgåva. Önskan att ge bort något vackert behöver inte upphöra i och med äktenskapets ingående.

Textil

Av de danska textilierna är det främst broderierna som tilldrar sig intresset. De danska provinsdräkterna på 1700- och 1800-talet hade i förhållande till det övriga Skandiniaviens dräkter ovanligt rikliga vitsömsbroderier. I Amagertrakten finner man vitsöm på de kvinnliga huvudbonaderna, de små omslutande hättorna, och i Köpenhamns trakten och på Falster och Lyö — liksom i det svenska Skåne — broderade skjortor och särkar (blusar) i vitt linne. Likaledes har man rikligt med vitsömsbroderier på sänglinne. Generellt kan sägas att de danska bondehemmen haft mycket mera av sänglinne och paradhanddukar än man brukat ha i grannländerna.

combination with the gay colouring makes every Danish mangle-board an individual work of art. Quite certainly some of these decorated utility objects for women have been a sweetheart's gift—here as in the neighbouring countries. But one must not assume that every object of especially elaborate workmanship was a betrothal gift. The desire to give something of beauty need not cease with the entry into the married state. That they are gifts from a man to his woman is often confirmed through traditional sources and also by the frequently loving inscriptions.

Textiles

Of the Danish textiles it is chiefly the the embroideries which attract attention. The Danish provincial costumes in the 18th and 19th centuries had an unusual abundance of white embroideries compared with the other Scandinavian costumes. In the Amager area one finds white embroidery on the women's headware, the small close-fitting caps, and in the Copenhagen area, on the islands of Falster and Lyö—as in Swedish Scania—embroidered shirts and blouses in white linen. White embroidery is also common on bed-linen. In general it may be said that the Danish peasant-homes had much more bed-linen and

tellä, että nämä suurin uhrauksin valmistetut esineet olisivat kaikki olleet kihlalahjoja. Kauniitten esineitten lahjoittaminen ei suinkaan lopunut avioliiton solmimisenkaan jälkeen. Perinnetietojen ja lahjassa olleen viehättävän kaiverruksen perusteella tiedetään, että kysymyksessä tavallisesti oli miehen lahja naiselle.

Tekstiilit

Tanskalaisesta tekstiilitaiteesta ovat koruompelutyöt kiinnostavimmat. Tanskalaisissa maakuntapuvuissa oli 1700- ja 1800-luvuilla muun Skandinaavian maakuntapukuihin verrattuna tavattoman paljon valkokirjontaa. Amagerin naisten päänmukaisissa pienissä hilkoissa oli paljon valkokirjontaa. Samoin tapaa Kööpenhaminan seudulla, Falsterilla ja Lyössä kuten Ruotsin Skoonessakin kirjontaa paidoissa ja valkeissa pellavapuseroissa. Liinavaatteet on myös rikkaasti kirjailtu. Yleisesti voidaan sanoa, että tanskalaisissa talonpoikaiskodeissa oli paljon enemmän liinavaatteita ja juhlapyyhkeitä kuin tavallisesti naapurimaiden talonpoikaiskodeissa.

Lergökar. Danmark. 1800-talet. H 9 och 17
cm.

NM 152 994, 152 995

Toy ocarinas. Denmark. 19th century.
Height 9 cm, and 17 cm.

NM 152 994, 152 995

Savikukkoja. Tanska. 1800-luvulta. K 9 ja
17 cm.

NM 152 994, 152 995

Grötkruka använd som barnsängsgåva,
1700-tal, Jylland, Danmark.
NM 65 132

Ölbole, 1817, Själland, Danmark.
NM 10 1947

Porridge bowl, used as lying-in gift, 17th
century, Jutland, Denmark.
NM 65 132

Ale"bolle". 1817, Zealand, Denmark.
NM 10 1947

Puurovati, joka on tuotu lapsivuodelahjaksi,
1700-luvulta, Jylland, Tanska.
NM 65 132

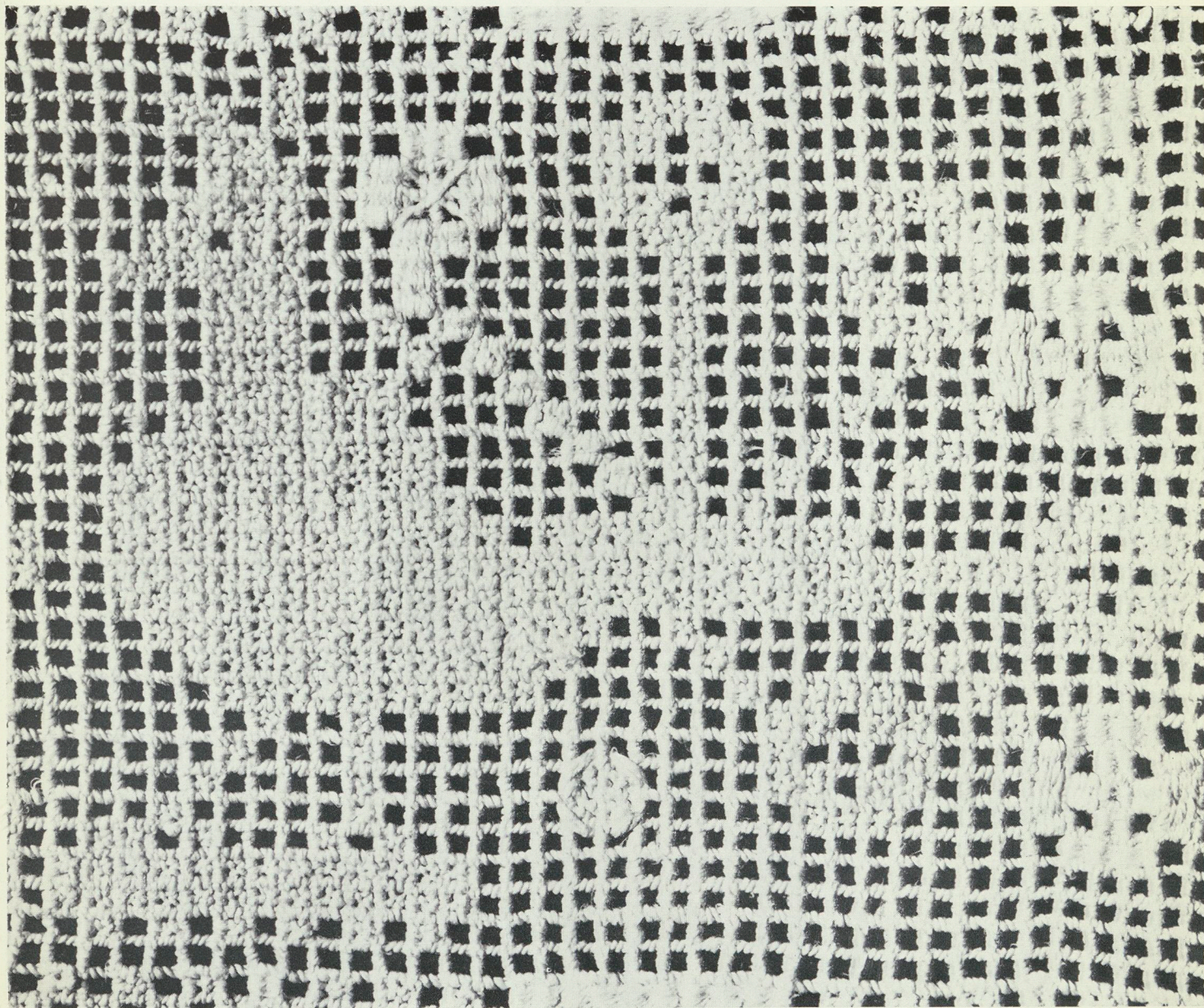
Olutpallo, 1817, Själland, Tanska.
NM 10 1947

Påfågel. Vitbroderi från Hedebo trakten,
Danmark. 1700-talets sen. hälft. H 7 cm.
NM 34 243

Peacock. White embroidery from Hedebo
area, Denmark. Second half of 18th century.
Height 7 cm.
NM 34 243

Riikinkukko. Valkokirjontaa Hedeboseudulta,
Tanska. 1700-luvun loppupuolella. K.
7 cm.
NM 34 243

Detalj av skåpdörr från V. Jylland, Danmark.
1600-talet.
NM 52 812

Detail of cupboard door from W. Jutland,
Denmark. 17th century.
NM 52 812

Kaapinoven yksityiskohta. L. Jyllanti. Tanska.
1600-luvulta.
NM 52 812

I sängen ingick stora dynor vanligen fyllda med fjädrar eller dun vilket gav en komfort som man inte kände i norra Skandinavien. Det är ett europeiskt renässans-arv. Dessa dunbolster har sin särskilda struktur; underdynan, vävd i lin har blåa ränder på längden, överdynan, vävd i ull på linvarp, har röda ränder på tvären. Botten är naturfärgad. Dessa bolstervar är inte utförda i hemmet utan köpta hos yrkesvävare.

Till huvudbonaden för kvinnor, både gifta och ogifta, hörde fint utstyrda nackstycken. Över hela Danmark finner man dessa praktfulla sidenstycken broderade med silke eller metalltråd, vanligen med blommönster. Till huvudbonaderna kan även räknas de s. k. mjölkkransarna, små vadderade runda kransar som kvinnorna bar på huvudet som stöd och underlag för tunga mjölkkrukor eller andra bördor på huvudet. Dessa kransar gjorde man estetiskt tilltalande genom att pryda dem med tätt placerade små brokiga tyglappar, som gav dem ett festligt utseende. Dessa mjölkkransar finner man inte i något av de övriga Skandinaviska länderna utan endast i Danmark och där i sydöstliga delarna. Det är också i Östdanmark som man finner en speciell typ av kuddar broderade med ullgarn på vävd botten av ylle. Motivet utgöres ofta av kran-sar med en fågel som centralmotiv eller

embroidered towel-rail screens than was usual in the neighbouring countries.

The bed contained large bolsters, usually filled with feathers or down, which gave a comfort unknown in northern Scandinavia. It is a European heritage from the Renaissance. These down-bolsters have their special structure. The lower bolster, weaved in linen, has blue longitudinal stripes; the upper bolster, weaved in wool on a linen warp, has red transverse stripes, both on a natural-coloured ground. These bed-ticks were not made in the home but bought from professional weavers.

The headdress of women, married and unmarried, had finely got-up nape-flaps. Throughout the whole of Denmark one finds these magnificent nape-flaps, embroidered with silk or metal thread, usually with a floral pattern. Among head-wear may also be counted the so-called milk-chaplets, small wadded wreaths which the women wore as a support for heavy milk-pots or other burdens which they carried on the head. These chaplets were made aesthetically attractive by adorning them with closely placed small motley pieces of cloth which gave them a gay appearance. These milk-chaplets are not found in any of the other Scandinavian countries, and in Denmark only in the south-eastern

Vuoteeseen kuului sitäpaitsi suuria, untuvilla tai höyhenillä täytettyjä tyynyjä, jotka suuresti lisäsivät vuoteen mukavuutta. Nämä suuret tyynyt ovat perua renessanssiajalta. Näillä untuvapatjoilla on oma rakenteensa. Alustyynty, jossa on siniset pitkittäiset juovat, on pellavaa, kun taas päällystyynty, jossa on poikittaiset punaiset raidat, on kudottu pellavaloomille villalangalla. Pohja on luonnonvärinen. Näitä patjanpäällyksiä ei kudottu kotona, vaan ne ostettiin ammattikutojilta. Sekä naimisissa olevien että naimattomien naisten päähineisiin kuului kauniisti somistettu niska-kappale. Yli koko Tanskan tapaa näitä silkillä tai metallilangalla, tavallisesti kukka-aihein koruommeltuja silkki-kangaspalasia. Päähineisiin lasketaan myös kuuluvan nk. maitoseppeleet, pienet pehmustetut seppeleet, joita naiset pitivät pään päällä kannettavien raskaitten maitoruukkujen tai muiden kantamustensa aluksina ja tukina. Nämä seppeleet koristettiin tiheään asetetuilla kirjavilla kangaspalasia, jotka tekivät ne juhlanan näköisiksi. Maitoseppeleitä esiintyi vain Tanskassa ja sen kaakkoisosassa. Kaakkois-Tanskalle ovat myös ominaiset villalangalla koruommellut villakangasloimiset tyynyt. Aiheena on usein lintu, jota ympäröi kukkakiehkura tai barokin kukkauurna vastaava kukkamaljakko. Sukulaisuus

blomstervaser, som har sin rot i barockens blomsterurna och har släktskap med flamskvävningens mönsterflora, som Danmark har gemensamt med Skåne. Ett märkligt faktum för den textila traditionen är att tillverkningen av textilier på landsbygden blommar rikast och har starkast särprägel i de trakter där herrgårdsinflytandet har varit minst, möjligen är detta en följd av att den kvinnliga arbetskraften haft mera tid till eget skapande arbete i trakter där hoveriskyldigheten inte tagit deras tid i anspråk.

I förhistorisk tid rådde inga klara geografiska gränser mellan de skandinaviska länderna. Även sedan en uppdelning skett, kom upprepade politiska maktövertaganden att tidvis sammanföra olika delar av det skandinaviska blocket. Sålunda var Halland danskt till 1645, samt Skåne och Blekinge till 1658. Jämtland-Härjedalen var norskt till 1645. Norge har under större delen av sin historia lytt under Danmark och under en kort tid i union varit förenat med Sverige, 1814—1905. Finland lydde under svensk överhöghet i närmare 500 år fram till 1809.

Härtill kom att Sverige under den så kallade stormaktstidens dagar för några generationer på 1600-talets senare hälft och fram till 1718 gjorde hela Östersjön till ett svenskt innanhav.

parts of the country.

It is in eastern Denmark, too, that one finds a special type of cushions embroidered with woollen yarn on a woven groundwork of wool. The motif often consists of wreaths with a bird in the centre, or of flower vases originating in the flower urns or baroque and related to the flora of patterns of the Flemish tapestries which Denmark shares with Scania. It is remarkable that the production of textiles in the countryside flourished most and attained its greatest individuality in areas where the manorial influence was least, possibly because the women had more time for creative work of their own in areas where they were free from socage duties. In prehistoric times there were no distinct national boundaries between the Scandinavian countries. Even after national divisions had been established repeated changes in their respective power relations led at times to different combinations within the Scandinavian block. Southern Sweden (Scania and Blekinge) was, for instance, Danish territory up to 1658 and Jämtland and Härjedalen were Norwegian until 1645. Norway has been subject to Denmark during the greater part of its history, and for a short period was in union with Sweden (from 1814 until 1905). Finland was a dominion of Sweden

flaamilaiskudoksen kukkarunsauden kanssa on ilmeinen ja tämä on yhteistä Tanskalle ja Skoonelle. Merkillinen tosiasia on se, että maaseudulla, missä herraskartanoiden vaikutusvalta on ollut vähäinen, tekstiilien valmistus ja niiden omaperäisyys on ollut merkittäväntä. Tämä on tietysti johtunut siitä, että naistyövoimalla on ollut enemmän aikaa omaan luovaan työhön niillä paikkakunnilla, joissa hoveille tehtävät päivätyöt eivät vaatineet heidän panostaan. Esihistoriallisena aikana puuttuivat selvät rajat skandinaavisten maitten väliltä. Rajojen synnyttyäkin toistuvat poliittiset valloitukset yhdistivät ajoittain eri Skandinaavian osia. Niinpä Halland oli tanskalaista aluetta aina vuoteen 1658 asti. Jämtland-Härjedalen kuului Norjalle vuoteen 1645. Norja on historiansa pisimmän ajan ollut Tanskan valtikan alla ja vuodet 1814—1905 liitossa Ruotsin kanssa. Suomi oli Ruotsin vallan alaisena vuoteen 1809, lähes 500 vuotta. Sitäpaitsi oli Ruotsilla nk. suurvaltakaudellaan, 1600-luvun jälkipuolelta lähtien vuoteen 1718 saakka koko Itämeren alue vallassaan. Skandinaavian maitten maantieteellinen yhteenkuuluvaisuus ja osittain yhteinen poliittinen menneisyys ovat painaneet leimansa maitten rakennustapaan, seurustelutapoihin, kieleen ja taiteelliseen ilmaisukykyyn. Yhteisistä

De skandinaviska ländernas geografiska samhörighet och delvis gemensamma förflutna har givit en samfäll prägel även åt deras bostadsskick, sedvänjor, språk och konstnärliga uttrycksmedel. Ur det gemensamma traditionsarvet från vikingatid och medeltid började under 1600-talet vissa särdrag göra sig gällande. Dessa särdrag utvecklades alltmer, för att vid 1700-talets mitt i de olika länderna och även för de olika landskapen skapa en tydligt märkbar, geografiskt avgränsad provinskonst.

Med en stark generalisering kan man säga, att det skogrika norra Skandinavien har ett klart gemensamhetsdrag i de timrade gårdarna, fäbodkulturen och en särskild god hantverks-tradition när det gäller arbeten i trä, näver och rot. Älderdomliga drag i mönsterformerna har här även haft särskilt goda förutsättningar att få en lång livslängd.

I södra Skandinavien intog Danmark en särställning genom sin direkta kontakt med kontinenten. Dess sydligaste landskap, Schleswig, var omväxlande danskt och tyskt område tills det tillföll Tyskland år 1864.

Det har emellertid en tvåspråkig befolkning. Större delen av de dansktalande områdena återförenades med Danmark 1920. Sydligaste Sverige, geografiskt karaktäriserat av öppet slättland, den fyrkantbyggda gården i

for nearly 500 years up to 1809.

And during her Great Power period, a few generations in the latter half of the 17th century and up to 1718, the entire Baltic was a Swedish inland sea.

The geographical affinity of the Scandinavian countries, and their partially common political past, has resulted in a similarity also in their housebuilding methods, customs, languages and means of artistic expression. From the common heritage dating from the Viking and mediaeval times certain characteristics started to emerge during the 17th century. These specific traits continued to develop and by the mid-18th century had created a distinct, geographically demarcated folk art in the various countries and also in the various provinces.

With a very broad generalization one may say that northern Scandinavia, with its abundant forests, is linked together in its timbered farms, 'fäbod' culture and very high quality of handicrafts in wood, birch-bark and roots. In those regions, furthermore, antiquated patterns have had an unusual length of life.

In southern Scandinavia Denmark occupied a special position through its direct contacts with the continent. Its southernmost province, Schleswig, was alternately Danish and German territory until it fell to Germany in 1864.

viikinki- ja keskiajan perinteistä alkoi 1600-luvulla ilmetä erikoispiirteitä, jotka kehittyivät 1700-luvulla eri tahoilla selvästi havaittavaksi, maantieteellisesti rajoitetuksi maakuntataiteeksi. Vahvasti yleistäen voidaan sanoa, että selvä yhtenäisyys vallitsee runsas-metsäisen Pohjois-Skandinaavian ja salvattujen hirsitalojen, karjatalouden sekä korkealle kehittyneiden puu-, tuohi- ja juuritöiden käsityöperinteiden välillä.

Vanhoiden perinteiden kunnioitus ja niiden vaaliminen takasivat niille pitkän elinajan.

Etelä-Skandinaaviassa oli Tanskalla erikoisasema, sillä sen eteläisin maakunta, Schleswig oli suoranaisessa yhteydessä mannermaahan. Schleswig oli vuoroin tanskalaisilla, vuoroin saksalaisilla, kunnes se v. 1864 joutui Saksalle. Väestö on kaksikielistä. Laaja osa tanskankielisestä alueesta liitettiin Tanskaan v. 1920. Etelä-Ruotsin maantieteellinen samankaltaisuus ja nelikulmioön ryhmitetyt kartanot, joihin renessanssi on painanut leimansa, viittaavat selvästi Tanskaan. Samoin on maantieteellisistä olosuhteista riippuva taidekäsityö ollut samankaltaista kuin Tanskassa, nim. keramiikkaa ja olkipunontaa.

Aikaisempi poliittinen yhteenkuuluvaisuus on painanut leimansa myös maakuntamurteisiin, joista tanskalaisen vaikutuksen alainen Skoonen murre

korsvirke och en påtaglig prägel av renässansformer ansluter sig till Danmark.

Dess konsthantverk formades delvis av det material som de geografiska betingelserna gav, lera och halm. Den tidigare politiska samhörigheten är ännu i dag märkbar i landskapsdialekterna. Skåningarnas, för turisterna obegripliga, språk är präglat av danskan. Jämtland och Härjedalen har starkt norskinfluerad dialekt, medan i Finland en minoritet ännu talar den sjungande finlandssvenskan.

Den skandinaviska folkkonsten är ett rikt och fascinerande material. En snabböversikt som denna kan givetvis endast ge den allra ytligaste orientering, men om den lockar museibesökaren till självstudier i ämnet, så har den fyllt en uppgift. Till läsarens hjälp följer här en litteraturförteckning, där en del av arbetena är skrivna på annat språk än svenska och med bildmaterial som anknyter till utställningens föremålsgrupper.

It has a bilingual population.

To a great extent the Danish-speaking parts were reunified with Denmark in 1920. Once a part of Denmark, too, was what is now southern Sweden, characterized by its open plains, the square-built half-timbered farms, and its distinct stamp of renaissance forms. Its handicrafts, potteryware and plaited straw, were partially characterized by the materials provided by its geography.

The earlier political affinities are still noticeable in the provincial dialects. The Scanian dialect—so incomprehensible to tourists—is influenced by Danish. Jämtland and Härjedalen have strongly Norwegian-influenced dialects, while in Finland a minority still speaks the singing Finland-Swedish. Scandinavian folk art presents a rich and fascinating material. A brief review of this kind can naturally give only a very superficial orientation. But if it attracts the visitor to study the subject further, it will have fulfilled a purpose. For the reader's guidance there follows a bibliography, some of the listed works being in languages other than Swedish, and with illustrations taken from the exhibited material.

on hyvin vaikeasti ymmärrettävää, ainakin turistien käsityksen mukaan. Jämtlannissa ja Härjedalenissa puhutaan murretta, jossa on voimakasta norjalaista vaikutusta, kun taas Suomessa ruotsalainen vähemmistö puhuu yhä laulavaa suomenruotsiaan. Skandinaavinen maakuntataide on koostunut monipuolisesta ja kiehtovasta aineistosta. Tässä esitetty lyhyt katsaus voi luonnollisesti antaa vain hyvin pintapuolisen kuvan näytellystä. Jos se siitä huolimatta kykenee herättämään innostusta omakohtaisiin tutkimuksiin, on tarkoitus saavutettu. Lukijan avuksi on loppuun liitetty aihetta käsittelevää kirjallisuutta koskeva luettelo, johon liittyy myös esineryhmiä koskevaa kuva-aineistoa. Monet näistä teoksista ovat muunkielisiä, vain harva on ruotsinkielinen.

Vill ni läsa mera om Svensk folkkonst

allmänt

Eskeröd, A., Swedish folk art. Sthlm 1964.

Europas Volkskunst. Hamburg 1967.

Engelsk uppl. European folk art in Europe
and the Americas. London 1968.

Olaus Magnus, Historia om de nordiska
folken, del 1—5. Sthlm 1909—1951.

(Den latinska originalupplagan utkom
1555.)

Nordiska museet: Bilder av utställda föremål.

Allmogeavdelningen. Sthlm [1938].

Bildtexter på svenska, engelska, tyska och
franska.

Plath, I., The decorative arts of Sweden.

New York 1948.

Peasant art in Sweden, Lapland and

Iceland. The Studio: Special number.

Lond. 1910.

om möbler

Erixon, S., Folklig möbelkultur i svenska

bygder. Sthlm 1938.

om bonadsmåleri

Erixon, S.,

Schwedische Bauern-Malereien, i Jahrbuch
für historische Volkskunde, Bd 2, Berlin
1926.

Les peintures rustiques de la Suède, i
Art populaire, tome 1, Paris 1931.

Hälsinglands bygdemåleri under äldre
skeden, i Svenska kulturbilder, ny följd,
bd 4, Sthlm 1937, jämte ett flertal andra
uppsatser i detta verk.

Strömbom, N., Sunnerboskolan, i Växjö
stifts hembygdskalender, årg. 58 (1967).

Svärdström, S., Dalmålningar. Sthlm 1944.

Dalmålningarna och deras förlagor. Sthlm
1949. Summary in English.

Dalmålningar i urval. Sthlm 1957.

Masterpieces of Dala peasant paintings.

Sthlm 1957.

Die Bauernmalerei in Dalarna. Sthlm 1957.

Biblia Dalecarlica. Sthlm 1965. Text på

svenska, engelska, tyska och franska.

om skånskt dräktsilver

Svensson, S., Gammalt dräktsilver. Västerås
1964.

Norsk folkkonst

allmänt

Native art of Norway. Oslo 1965.

om vikingatiden

Osebergsfunnet. Oslo 1958.

om medeltiden

Blindheim, M., Norwegian romanesque decorative sculpture 1090—1210. London 1965.

om norsk textil

Engelstad, H., Dobbeltvev i Norge. Oslo 1958.

Fischer, E., Några norska flamskvävnader i Nordiska museet, i Fataburen 1964. Summary in English.

Hauglid, R., Hus, peis och billedvev. Oslo 1956.

Kielland, Th. B., Norsk billedvev, bd 1—3. Oslo 1953—55.

om norsk möbelkonst

Hauglid, R., Akantus, bd 1—2: 1—2. Oslo 1950.

Vesaas, Ö., Rosemaling i Telemark, bd 1—3. Oslo 1954—57.

om dryckeskärl

Erixon, S., Bolle och kåsa, i Svenska kulturbilder, bd 3, Sthlm 1930.

Gjærder, P., Norske drikkekar av tre. Under utgivning.

Kjellberg, S. T., Att dricka öl. Lund 1962. Ny uppl. = Kulturen 1964.

Finsk folkkonst

allmänt

Erixon, S., Hur Sverige och Finland mötas, i Rig, årg. 21 (1938). Zusammenfassung auf Deutsch.

Rácz, I., Skatter ur Finlands konst och kultur, del 2, Folkkonst. Hfors 1967.

om näverarbete

Valonen, N., Geflechte und andere Arbeiten aus Birkenrindenstreifen. Vammala 1952.

om de grenhornade kåsorna

Cleve, N., Till Bielkekåsornas genealogi, i Fataburen 1965. Zusammenfassung auf Deutsch.

om de finska fattigbössorna

Leppo, M., Vaivaisukot. Finnish pauper-sculptures. Porvoo/Helsinki 1967.

om ryor

Sirelius, U. T., Finlands ryor. Hfors 1924.

Dansk folkkonst

allmänt

Uldall, K., Dansk folkekunst. Khvn 1963.

om byggnadsskick

Steensberg, A., Gamle danske bøndergårde. Old Danish farmhouses. Alte dänische Bauernhöfe. 2 udg. Khvn 1962.

om möbler

Steensberg, A., Danske bondemöbler. 2 udg. Khvn 1964.

om keramik o. halmarbeten

Ehlers, L., Dansk lertøj. Khvn 1967.

Hansen, H. P., Jydepotter og løb. Gammel husflid. Khvn 1944.

om danska textilier

Frösig, H., Senge på Frilandsmuseet, i Nationalmuseets arbejdsmark 1963—1965, Khvn 1965.

Mygdal, E., Dansk Hvidsöm, i Tidsskrift for Kunstindustri, Række 2, Aarg. 4 (1898).

1968 öppnade Nordiska museet en permanent avdelning för nordisk folkkonst bekostad av Knut och Alice Wallenbergs stiftelse. I anslutning därtill tillkom denna skrift. Den vill orientera om de nordiska ländernas särpräglade provinsiella konsthantverk med särskild hänsyn till de föremålsgrupper som i utställningen speciellt poängteras: svenskt bonadsmaterial, norska dryckeskärl, finsk träslöjd och dansk keramik. Den har svensk, engelsk och finsk text.

In 1968 Nordiska Museet opened a permanent section for Nordic folk art, the expenses of which were met by the Knut and Alice Wallenberg Foundation. It was in conjunction therewith that this Catalogue was produced. The Catalogue presents a brief survey of the characteristic provincial art-handicrafts of the Scandinavian countries with special attention to the groups of objects on which particular emphasis is placed in the exhibition: Swedish painted wall-hangings, Norwegian drinking vessels, Finnish woodwork and Danish pottery. The Catalogue has parallel Swedish, English and Finnish text.

1968 avasi Pohjoismaiden Museo Knut ja Alice Wallenbergin säätiön kustannuksella pohjoismaisen kansantaitteen pysyvän näyttelyn. Sen yhteydessä laadittiin oheinen esite. Sen tarkoituksena on tutustuttaa meidät skandinaavisten maiden erikoisluonteet omaaviin maakunnallisiin taidekäsitön tuotteisiin erikoisesti huomioonottaen ne esineryhmät, jotka näyttelyssä ovat tärkeimmät: ruotsalainen seinävaateaineisto, norjalaiset juomastiat, suomalainen puunveisto ja tanskalainen keramiikka. Esite on englannin-, ruotsin- ja suomenkielinen.

Nordiska museet Stockholm

Inl. 24.10.1968